



ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

№ 45 (10638) хемис 6 – ноябрь, 2014 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Халкъдин рейсадвал ва ватанпересвал

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Алай йисан 4-ноябрдиз Дагъустан Республикада Халкъдин садвилдин йикъан сувариз талукъ мярекатар шад гьалара кыле фена.

Гьелбетда, Дагъларин уьлкведин меркездин кылин майдандал феи кар алай мярекатдик РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова, РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, РД-дин Халкъдин Собранидин депутаты, исполнительный владин органрин руководителри, муниципальный тешкилатрин кылерери ва маса ксари иштиракна.

Садвилдин сувар башламишдалди вилик Дагъустандин жегъилар (2000-далай гзаф) Мегъамед Гьажиеван куьнедай кылин майдандал кван катна. Абурув Россиядин Федерациядин ва Дагъустан Республикадин пайдахар, лентер, лозунгар гвай.

Майдандал гзаф къадар жегъилар, шегъердин карханайрин, идарайрин зегъметчи коллективрин, общественный организациядин векилар кватI хъанвай. Россиядин Федерациядин Гимндин сесерик кваз майдан тирвал Россиядин Федерациядин ва Дагъустан Республикадин зурба пайдахар ачухна. Майдандал кватI хъанвай гзаф къадар инсанри, иллаки жегъилри, аялри Гимндин чIалар лагъана.



КватI хъанвайбурухъ элкьвена, Махачкъала шегъердин администрациядин кылин везифаяр тамамарзавай Сулейман Мегъамедов рахана:

- Халкъдин садвилдин югъ чи уьлкведин халкъарин гражданвилдин рейсадвал ва ватанпересвал лишанламишзавай виридалайни жегъил суварикай сад я. Ада чи рикел хкизва хьи, чалай, миллетдин, диндин, культурадин кьетIенвилерилай, кесибвилелай, девлетлувилелай аслу тушиз саналди вири четинвилер алудиз алакьда. Гьа са вахтунда чун цийи гьалибвилерихъ, уьмуьр мадни хъсанарунихъ фида. Россиявияр патал садвал, тупла-

мишвал, дуствал, кьуншивилин алакьяр - ибур гьакан гафар туш. Ибур Россиядин государстводин бинеяр я. Лишанлу кар мадни ам я хьи, и сувар арадал гьуник чи уьлкведин Президентдин еке пай ква. Адан регъбервилек кваз Россиядин къудратлувал хкаж жезва, ам зурба пачагьлугъдиз элкьвезва. Дагъустандин ва меркездин агъалийри чпин гьар йикъан уьмуьрдалди садвилдин, тупламишвилдин ва дуствилдин мягъкемвал раижзава. Жуйреба-жуйре миллетрикай ибарат республикади чи халкъарин адетриз, культурадин ивирриз

▶ 2

РД-дин Совбездин заседанидай

Михъивилерал виринра амал ийин

Дагъустанда санитариядинни эпидемиологиядин жигъетдай арадал атанвай гьалар - им милли хатасузвилеиз талукъ месэла я. Махачкъалада, Каспийскда, Дербентда ва Хасавюртда эпидемиологиядин жигъетдай гьихътин гьалар арадал атанватIа, гьадан патахъай 30-октябрдиз РД-дин Хатасузвилдин советдин заседанидал лагъана. Заседание Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова тухвана. Адан кьвалахда РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри

Шихсаидова, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководитель Рамазан Алиева, РД-дин Гьукуматдин Сад лагъай вице-премьер Анатолий Къарибова, министерствоиринни ведомствойрин векилри иштиракна.

Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипова РД-дин Хатасузвилдин советдал килгун патал вилик эцигнавай месэла гзаф

важиблуди тирди кьейдна ва санитариядин жигъетдай арадал атанвай гьалар “санитариядин аксина терроризм” я лагъана.

- Чун ахътин чкадал атанва хьи, неинки шегъерра, гьакI санлай республикада кьайда тун, санитариядинни эпидемиологиядин жигъетдай хатасузвал таъминарун чарасуз хъанва. Арадал атанвай хътин гьалар мад эхи хъийиз жедач. Къе чаз арадал атанвай гьалар дериндай веревирд

▶ 2

Т.В.ГАМАЛЕЯН гьакьиндай
**Дагъустан Республикадин
Кьилин Указ**

1. ГАМАЛЕЙ Татьяна Владимировна Дагъустан Республикадин милли политикадин рекъай министрвиле тайинарин.
2. И Указ вичел кьул чIугур йикъалай кьуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин
Кьил **Р.АБДУЛАТИПОВ**
Махачкъала шегъер,
2014-йисан 30-октябрь, №231

ГАМАЛЕЙ Татьяна Владимировна 1960-йисан 16-ноябрдиз Хасавюрт шегъерда дидедиз хъана. 1973-йисалай ам да-тIана Махачкъала шегъерда яшамеш жезва.



1983-йисуз ДГУ-дин филологиядин факультет акьалтIарайдалай гуьгьуьниз ам кIелунар давамарун патал Ленинграддин А.А.Жданован тIварунихъ галай госуниверситетдин аспирантурадиз рекъе туна. 1989-йисуз ада филологиядин илимрин кандидатвилдин илимдин дережа къачун патал диссертация агалкъунралди хвена. Гьа и йисуз ам ДГУ-дин урус чIалан кафедрата преподавателвиле къабулна.

1990-йисалай ам ДГУ-дин филологиядин факультетдин декандин заместитель тир.

2007-йисалай 2011-йисалди ада ДГУ-дин редакцияринни издательский кIвалахдин кафедрата заведующийвилдин везифаяр тамамарна.

2011-йисалай ам ДГУ-дин филологиядин факультетдин журналистикадин отделенидин заведующий, Ученый советдин член тир.

2013-йисалай 2014-йисалди ам Махачкъала шегъердин администрациядин кьилин заместительдин кьуллугъдал хъана.

Т.В.Гамалей Россиядин журналистрин Союздин ва Дагъустан Республикадин журналистрин Союздин член я. Ам активнидаказ общественный кIвалахдал машгьул жезва. “Махачкъала шегъер” округдин Общественный советдин член, РД-дин печатдин ва информациядин министерстводин, РД-дин образованидин ва илимдин министерстводин, РД-дин культурадин министерстводин коллегийрин член я.

2011-йисуз адаз “Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим” лагъай гьуьрметдин тIвар гана.

Эвленмиш хъанва, кьве велед ава.



ЯШАЙИШ
Эхиримжи йисара республикада газ ишлемишунай агъалийри пул гузвай тегъер, кIвалера газдин тадаракар кардик кутазвай кьайда татугай гьалда ава. Гзафбуру хатасузвилелерли амалзавач, гьа са вахтунда чпин уьмуьрни хаталувилик кутазва.

▶ 8



СПОРТ
Карчи Мамедшагьов Мамедшагьа хуьрун юкьвал алай вичин кIвалин патав алай аямдихъ галаз кьадай шартIар авай хусуи спортзал эцигна, жегъилриз залан атлетикадал машгьул жедай вири шартIар яратмишнава.

▶ 22

Михьивилерал виринра амал ийин

I ◀

ийиз, жавабдарвал хиве гьатзавай ксарни квалуруналди, эвелимжи нубатдин серенжемрин программа къабулиз кланзава . Республикада къайда тун патал гьахтын серенжмар къабулун чарасуз я.

Дагъустандин Къили къейд авурвал, эхиримжи йисара Махачкъаладин, Каспийскдин, Дербентдин, Хасавюртдин сергьатра гьегеншдаказ эцигунар кьиле тухузвал. Гьа са вахтунда цийи микрорайонра яшайишдин къурулушар, электрикин сетар, газдалди таъминардай системаяр, водопроводар ва рекъер авач. Инсанар цийи квалериз экъечзава, гьа са вахтунда абур нормативра къалурнавай еридин коммунальнй къуллугьралди таъминарзава. Республикадин руководительди рикел хкайвал, Россиядин Президент Владимир Путина 600-нумрадин "майдин Указда" гражданаг тлем акакъдай ва къулайвилер авай яшайишдин квалералди таъминарунин ва яшайишдин квалеринни коммунальнй къуллугьрин ери хкажун таъминарунин везифаяр вилик эцигнава. И везифаяр чи граждандризи яшамиш жедай къулай шартлар таъминаруниз талукъбур я.

Рамазан Абдулатипова къейд авурвал, яшайишдин квалер эцигунар карда ва коммунальнй къурулушра лазим тир къайда тун герек я. - Чкадин самоуправленидин органри шегьерра эцигунар кьиле тухуниз талукъ документация, гьа гьисабдай хуьрерин, шегьерин округрин коммунальнй къурулушар эцигунар кьиле тухунихъ галаз алакьалу законодательстводихъ галаз къадайвал комплекснидаказ вилик тухунин программайр къабулун ва абур са шартли алачиз кьилиз акъудун герек я. Водоводрин, газопроводрин, электроэнергиядалди таъминардай инженерный сетрин саламатдиз хвена кланзавай зонаг капиталнй эцигунрикай азад авунин барадай къетли серенжмар къабулун герек я. Ада, мисал яз, залзала хьайитла, шегьерда лап мусибатдин гьалар арадал атун мумкин тирдал фикир желбна. Ихьтин гьалар эвелин-эвел бедбахтвал арадал атай чкадив медицинадин рекъай сифте кумек гун ва агъалияр масанриз куьчарун патал къутармишардайбур ва медроботникар авай махсус техника агакьардай мумкинвал авачиз хьунихъ галаз алакьалу яз жед, вучиз лагьайтла, дараматрихъ тухузвай рекъер агал хьанваз жед.

- "Кавказ" М-29 шегьереда гьар юкъуз транспортдихъ галаз алакьалу аварияр хьунин نتیжада инсанар телеф жезва. И кар квехъ галаз алакьалу яз лагьайтла, федеральнй шегьере рекьин кьерехар тирвал жуьреба-жуьре дараматар эцигнава. Им татугай гьал тирдан патахъай инсанрин арада гьавурдик кутунин кваллах тухун лазим я. Махсус къуллугьри лагьайтла, чпин везифаяр лазим тир дережада кьилиз акъудун герек я. РФ-дин шегьерра эцигунар кьиле тухунин цийи Кодексал асаслу яз, шегьерра эцигунар кьиле тухунин кваллах кьилиз акъудунин къайда дибдай дегешарун, буйругьар гунин административнй къайдайрилай халкъ хабардар ийизвай къайдайрал элячун лазим я. Идал асаслу яз, территорияр планламышуниз талукъ документар тексткьаруни барадай къарарар ин-терес ийизвай организациин ва граждандрин иштираквални аваз, шегьерра эцигунар кьиле тухунин месэлаяр са шартли алачиз анжах веревирд авурдалай гуьгьуниз къабулун герек къезва, - рикел хкана Дагъустандин Къили.

Совбездин заседанидин кваллахда иштиракзавай муниципалитетрин кьилерихъ элкьуналди ада эцигунар кьиле тухун патал чилин участокар территорияр планламышунин барадай тексткьарнавай документар галачиз чара авун къадагъа тирди къейдна. РД-дин Гьукуматди и тапшуругь кьилиз акъудзавай гьалдал гуьзчивал тухун лазим я.

Хатасуздаказ целди таъминаруникай рахайтла, Рамазан Абдулатипова къейд авурвал, Октябрьдин революциядин кьанал алай вахтунда авай гьалди республикадин гьам хуьруьн майишатдин товарар гьасилзавайбур, гьам Махачкъала, Каспийск ва Избербаш шегьерин яд ишлемишзавайбур ерилу целди тамам тир

дережада таъминардай мумкинвал гузвач. КОР ми хьви хьувунин кваллах кьелелай гьиле кьурла, кьанал гьихьтин гьалда аватла ашкара хьана. Анай 23 агьзур тонн зирзбил, гьайванрин лешер, маса шейэрни акъудна.

Дагъустан Республикадин Къили лагъай келимаяр заседанидин иштиракчийриз къалурай "Хьваз жедай ва хьваз тежедай яд" твар ганвай фильмдай къачунвай кадрийри тексткьар хьувуна. Ибур Октябрьдин революциядин тварунихъ галай кьанал ми хьви хьувунин кваллах тухудай чъавуз лентиниз къачур шиклар тир.

РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова вичин рахунра къейд авурвал, Гьукуматди республикада санитариядинни эпидемиологиядин жигъетдай гьалар лазим тир дережада аваз хуьн таъминарун патал серенжмар къабулзава. Кьилди къачуртла, "2014-2020-йисара РД-да здравоохранение вилик тухун" твар ганвай Дагъустандин госпрограмма тексткьарнава. Адан гафаралди, эхиримжи вахтара СМИ-ра санитариядин темадай вахт-вахтунда материалар раижзава, и месэладал блогерари желбнава. А гепатитдин вирусдиз, ярариз ва садакай-садак акатдай маса азарриз акси яз агъалирин иммунизация кьиле тухузвал. Медроботникар патал гьавурдик кутадай семинарар, - совещанияр тешиклзава, маса серенжмар кьиле тухузвал.

Икътяни, республикадин шегьерани районра санитариядинни эпидемиологиядин жигъетдай гьалар разивал ийиз тежедайбур яз ама, - къейдна вице-премьерди. Шегьерин водопроводдин системаяр, яд ахъайдай сеть тарифдай чкадал алач. Цин ачух чешмеря чиркинарзава. Каспийск шегьер целди таъминаруникай лугьудай чъавуз Анатолий Къарибова къейд авурвал, ишлемишай ятар ми хьви хьийидай объектрихъ бес къадардин къуват авачирвилей ва целди таъминарунин карда мукьвал-мукьвал ара атлунар жезвайвилей, Каспийскдин агъалийри хъвадай цин патахъай еке кьитвал гьиссзава. Дербентда лагъайтла, давамарна ада, хъвадай ци михьвилерин нормайрин истемешунриз жаваб гузвай гьал ахтармишай саки 60 процент дуьшуьшра ци вичивай ийизвай истемешунриз жаваб гун тийизвайди тексткь хьана. Тарихдин метлеб авай шегьерда гилани канализациядин система ачух члутхаррин жуьрединди я. И къурулуш са шумуд асир идалай вилик туьклуьрайди я. Хасавюртдин ишлемишай ятар ми хьви хьийидай объектрини кьелелай цийиикла туьклуьр хьувунин игытяз ава.

Анатолий Къарибова мадни къейд авурвал, Каспий гуьл чиркинурунин барадай гьалар мадни пис жезва ва ада и кар къанунсуздаказ, шегьердин кьер тирвал са къатда эцигунар кьиле тухунихъ галаз алакьалу авуна. Махачкъаладин ва Каспийскдин цийи микрорайонра канализациядин сетар авачирвилей чиркин ятар гуьлуьз ахъайзава.

Махачкъаладин мэз Мегьамед Сулейманова вичин рахунра меркездихъ яшайишда арадал къезвай зирзбил хатасуз ийидай члехи полигондин патахъай дарвал авайди, зирзбил кватлiday бес къадардин техника авачирди къейдна. Идахъ галаз сад хьиз, адан гафаралди, хъсан терефарни ава. Кьилди къачуртла, шегьердин пляжда къайда тунва, асфальтдин завод маса къачунва, тротуарра твадай плиткаяр гьазурун патал немсерин тадаракар маса къачун пландик кутунва.

Заседанидал рахай Дербент шегьердин кьил Имам Яралиева санитарный гьал хъсанарунин барадай къабулзавай серенжемрикай лугьудай чъавуз къейд авурвал, Дербентда яшайишда арадал къезвай кьели зирзбил кватлiday полигон туьклуьрнава, шегьер зирзбилдикай ми хьви авун патал 22 миллион манатдин кьимет авай техника маса къачунва.

Республикада санитариядинни эпидемиологиядин жигъетдай арадал атанвай гьалариз талукъ месэладай "РД-дин Минмелиководхоз" ФГБУ-дин директордин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди тир Залкип Къурбанов, РД-дин здравоохраненидин министр Танка Ибрагьимов, Роспотребнадзордин РД-да авай Управленидин руководитель Элеонора Омариэвани рахана.

Халкъдин рейсадвал ва ватанпересвал

I ◀

вафалувал къалурзава. Тарихдин кар алай вакъаяр рикел хуьн ва абурукай акъалтзавай несилдизни чирун чи везифа я. Зун кьелелай инанмиш я хьйи, РФ-дин Президентдин ва РД-дин Къилин къвалал тупламиш хьуналди, гьакьисагьвилелди зегьмет члугуналди, чалай уьлкве вилик тухунин ва мадни абад авунин кардик лайихлу пай кутаза жед. И важиблу макъамда махачкъалавилярни гуьгьуна акъваздач.

Майдандал кватл хьанвайбуруз ва вири дагъустанвийриз Халкъдин садвилин югъ Дагъустан Республикадин Къил Рамазан Абдулатиповани тебрикна. Ада, кьилди къачуртла, къейдна: "И сувар чаз къенин уьмуьрда лап герек я, вучиз лагъайтла эгер халкъ сад ятла, адалай гьихьтин хьайитлани четин крарни кьилиз акъудиз алакьда".

РАбдулатипова суварин бинедиз къачунвай 1612-йисуз Урусатдин рикли рикл тир Москва Польшадин чапунчийрикай азад авун патал гьаф къадар миллетрин кесиб къатарни ва зегьметчи инсанри члугур женгер рикел хкана. Ада мадни лагъана:

- Исъята, белки, садан рикелели аламах жеди, гьа 1612-йисуз Москвадиз Дагъустандин вилик-кьилик квай ксарин еке делегация фенай. Россиядихъ галаз меслятивилин, санал кваллахунин икьарар кутлуьн патал. Лап четин вахтарани дагъустанвийр Россиядихъ инанмиш хьийиди я. Россиядин куьмек, хъсанвал себег яз чун медени республика я. Чун члехи тарих ва гележег авай халкъ я. Халкъдин садвал - ибур къуругафар туш. Им чи уьмуьр, философия, чи гьиссер, агъалийри гележегдихъ къачузвай камар я. Халкъдин садвиле, тупламишвили Ватандин Члехи дяве-

дин йисара уьлкве Гитлеран чапунчийрикай хвена. Виш агьзурралди дагъустанвийри Ватан - Советрин Союз хуьн патал кьегьалвилер къалурна. Советрин аскерри неинки чеб ва фашистри муьтлуьгьарнавай гзаф къадар халкъарни къутармишна. А кьегьалар рикел хуьн чи уьмуьрлух везифа я. Дагъустанвийр гьихьтин уьткьем, дирибаш, вилегь рухваря тиртла, абурукай 59 касдиз Игитвилеин твар гуни успатзава. Абуру Советрин Союздин вири халкъарин векилрихъ галаз санал душмандиз ягьунар кьуна. Заз чизвайвал, дагъустанвийр гьамиша уьлкведдин ватанпересар, къагьриман аскерар хьийиди я. Халкъарин арада дуствал мягькемарунин терефдарарни я чун. Виш йис идалай вилик Дагъустанда "Халкъарин дуствили ислгьевал, атем хуьзва" лугьудай гафар арадал атайди я. Россиядин Федерациядин гзаф къадар миллетрикай ибарат халкъдин садвилеин чешмени дуствал я. Дуствилин пайдах гьиле аваз, чна республикадин экономика кьажуналди, образованида, медицинада къайда туналди ам мягькемарун лазим я.

РАбдулатипова РФ-дин Президентдин тварцлех хуш келимаяр лагъана ва Дагьларин уьлкведин хушбахтлу гележегни урус халкъдихъ галаз санал ва дуствилелди яшамиш хьуна авайди тексткьарна.

Суварик кватл хьанвайбуруз республикадин ва уьлкведин маса регионрай теклифнавай искустводин, эстрададин устадри еке концерт гана. Майдандал сифте яз РД-дин Гьукуматдин дарамат тирвал (экран) 3D инсталляциядин жуьреда "Гзаф миллетрикай ибарат шегьердин тарих" кинофильмдай кадрияр къалурна. Эхирдай суварин фейерверкар куьклуьрна.

* * *



Халкъдин садвилеин юкъуз Махачкъала шегьерда "Петровское" поселедин бинеяр кутур йикъалай инихъ 170 йис тамам хьунихъ галаз алакьалу яз и чкадал лишанлу къван эцигуниз талукъ мярекат кьиле фена. И карда РД-дин Къил РАбдулатипова, РД-дин Гьукуматдин Председатель А.Гьамидова, Махачкъала шегьердин администрациядин кьилин везифаяр тамамарзавай М.Сулейманова, шегьердин общественностди иштиракна.

Лишанлу къван ачухунихъ галаз алакьалу яз, РАбдулатипова лагъана: - И-Петр Таркидиз ва Дербентдиз атун тарихдин важиблу вакъия тир. Гележегда Урусатдин пачагъ Дагъустандиз атун ва Тарки хуьруьн, Каспий гуьлуьн кьерехар рики кьун себег яз Петровск хуьр, кьеле ва ахпа Махачкъала шегьерни арадал атана.

РАбдулатипова къейд авурвал, Махачкъала шегьер медени халкъдин меркездиз элкьуьн лазим я. Махачкъала республикадин чин я, гьавилей ам

чиркиннизни, къацанани акун герек туш.

РД-дин Къили лагъайвал, Дербент шегьерда авай Петрдин Квални къайдадиз гун лазим я. Ам кьилдин ксарин гьиле гьатнавай. Тарихдин метлеб авай дарамат вахчуна ва гила ана Петрдин музей тешиклда. Меркездин алишверишдин портунизни "Махачкъала" ваь, "Петровск" твар гун лазим я.

РАбдулатипова Махачкъала шегьер аваданламышун патал меркездин администрацияди ва РД-дин Гьукуматди ийизвай крарикай, къабулзавай серенжемрикайни ихтилатна.

Мярекатдал М.Сулейманов, РАН-дин ДНЦ-дин тарихдин, археологиядин ва этнографиядин Институтдин алай аямдин тарихдин отделдин заведующий, профессор Эльмира Далгат рахана. Ада Махачкъала шегьер арадал атуникай ва гьаки пачагьдин девирда Дагьларин уьлкве патал Дербент, Темирхан-Шура шегьерри гьихьтин роль къугьванатла, гьадакайни суьгьбетна.

Менфятлувал хкажин

Кеферпатав Кавказдин федеральный округда РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликова Кеферпатав Кавказдин СМИ-рин II форумдиз гъазурвал акинин ва ам кыле тухунин жигъетдай тешкиллувилдин комитетдин заседание тухвана. Форум декабрдин сифте кылера тухудайвал я.

Президентдин Векилдин гафаралди, и мухъвара Сочиди авур вичин рахунра Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путина тайнараи везифайрихъ галаз алакьалу яз форумдин важибувал артух жезва. А рахунар программадин метлеб авайбур, санлай уьлкве ва иллаки массовый информациядин такьатар цийи везифаяр кылииз акьудунал желбзавайбур я.

"Уьлкведин граждандар яз чи вилик эцигнавай везифайриз СМИ-ри неинки информационный жигъетдай къуват гун герек я, абуру а везифаяр фашал пропагандадикай, делилар кьалпламишункай хуьнни герек я. Чна форумдиз регъятди тушир вахтунда гъазурвал аквазва ва чна арадал атанвай гъакьикьи гъалар вилив хуьн герек я", - малумарна С.Меликова.

СМИ-рин II форумдин сергыятра аваз са жерге фикирар ва проекттар кылииз акьудда, гъа гьисабдай регионрин СМИ-рин редакторрихъ галаз сифте гуьруьш кыле фидай чъавуз Сергей Меликова теклифай, журналистриз премия гунин системани кылииз акьудда.

С.Меликова Россиядин лап къадим шегьер Дербентдин кьве агъзур йисан юбилейдин мярекатриз информационный жигъетдай къуват гун, санлай къачурла СКФО-дин регионрихъ туризмдин жигъетдай авай мумкинвилер раиж авун герек тирди къейдна.

Заседанидал малумарайвал, форумдин иштиракчийриз сифте нубатда округдин везифайриз асул фикир гудай федеральный портал тешкилуни барадай ТАСС агентствонин цийи проектни раижда.

* * *

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

31-октябрдиз Дербент шегъердин аялринни жаванрин Яратмишунрин квале Дагъустан Республикадин Кьиблепатав территорияльный округдин муниципальный СМИ-рин менфятлувал хкажунин кустовой семинар-совещание хъана, хабар гузва шегъердин администрациядин пресс-кьуллугъди.

Адан квалехда кьиблепатав территорияльный округда РД-дин Кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векил **Мусафенди ВЕЛИМУРАДОВА**, РД-дин информациядинни печатдин министр **Азнаур АДЖИЕВА**, адан заместитель **Зубайру ЗУБАЙРУЕВА**, Дербент шегъердин кьил **Имам ЯРАЛИЕВА**, Кьиблепатав Дагъустандин муниципальный тешкилатрин кылери, муниципальный СМИ-рин руководителри иштиракна.

Семинар-совещание ачухай И. Яралиева, иллаки муниципальный СМИ-рихъ кьенин юкъуз кьетлен важибувал хуьнни килигна, и мярекатрихъ еке метлеб авайди къейдна. Им гъафнигъаф 2000 йисан юбилейдиз гъазурвал аквазвай Дербентдиз талукъ я.

Администрациядин килерихъ ва виридалайни важиблу муниципальный СМИ-рин руководителрихъ элкьвена рахай А. Аджиева пресс-кьуллугъри тухузвай квалехдай сагърай лагъана ва пресс-кьуллугъар авачир муниципалитетрихъ ихътин кьурулушар тешкилун тлалабна. Ада гъакни кьенин юкъуз информациядин жигъетдай къадим Дербентдин 2000 йисан юбилей тирди къейдна. Неинки са Дербентдин, гъакл вири СМИ-ри, Дагъустандин бренд яз, геьгеншидиз раиж авун патал Россиядин виридалайни къадим шегъер пропаганда авун лазим я.

Ахпа адан рахунрай малум хъайивал, экстремизмдинни терроризмадин вилик пад кьунал машгъул хуьн патал, жегъилрин общественный тешкилатар желбна, ведомствойрин уртах десте тешкилнава. Ада, районриз физ, жегъилрихъ галаз гуьруьш жез, абурук секинсузвал кутазвай, иллаки исламдин радикальный рехъ кьунвайбуруз талукъ месэляяр веревирд авун планламишнавайди лагъана.

3. Зубайруева кватл хъанвайбур Дагъустан Республика вилик финин кар алай проектар кылииз акьудзавай гъалдикай гъикл хъидатда, РД-дин информациядинни печатдин министерстводи гъазурнавай теклифрихъ галаз танишарна. Ада муниципальный СМИ-рин асул везифа неинки са информация гуникай, гъакни ам вири социальный сетриз чукурункайни ибарат тирди къейдна.

Везифаяр хиве тунва

Дербент райондин администрациядин кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди тир Али Хасбулатова 2014-йисун 31-октябрдин 118-нумрадин тапшуругъалди вичин хивай "Дербент район" муниципальный райондин кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай касдин векилвилер акьудна ва ам "Дербент район" МР-дин администрациядин сад лагъай заместителдин везифаяр кылииз акьудунив эгечина.

Гъа и тапшуругъалди "Дербент район" МР-дин кьилин везифаяр тамамарун "Дербент район" МР-дин администрациядин кьилин заместителдин везифаяр тамамарзавайди тир Гъажиев Ягъа Мегъамедзрифеевичан хиве тунва.

Белиждин сад лагъай нумрадин школадин 60 йис Чирвилерин макан

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Белиж поселокда Мегъамед Ярагъидин тварунихъ галай сад лагъай нумрадин школадин 60 йисан юбилей шад гъалара къейдна. Белижда образованидин бине кутур сад лагъай нумрадин умуни образованидин юкъваншкола 1954 лагъай йисуз ачухна. Алатнавай йисара школа неинки поселокдин, гъакл къваларив гъай Нуьгди, Луклар, Агълаб, Цийи Фригъ, Молахалил, Кумухъ ва Белиж хуьрера яшамеш жезвай аялризни чирвилер гудай макандиз элкьвена.

2010-йисалай школадин директорвиле тешкиллувилдин бажарагъ авай пешекар муаллим Залова Имара Алиэфендиевнади кваллахзава.

Имара Алиэфендиевнади лагъайвал, школадин тарих чехиди я. 60 йисан девирда школа саки ругуд агъзур аялди акьалтарна. И йисара школадиз регъбервал гайи Овсиенко Василий Павлович, Алиев Мамед Абдурагъманович, Эмирбегов Шейли Алинеседович, Гуьлялиев Якуб Саидович, хъсан тешкилатчияр хъиз, чехи тежриба авай пешекар муаллимарни тир.

1990-йисуз поселокда алай аямдин истемишунрив къазвай школа-гимназия ачухайла, и школа агалдай чкадал атанвай. Муаллим Умаров Умар Рамазановича школа агализ тунач, 20 йисуз школадин директорвиле кваллахна, ам хвена ва акьалтзавай несилдиз тербия ва чирвилер гунин кваллах агалкуунралди давамарна.

Къенин юкъуз сад лагъай школада кьелзавай саки 400 аялдиз педколлективди алай аямдин истемишунрив къадайвал чирвилер гузва. Ина образованидин программайрилай гъейри, тарсара, классдин сятара, классдилай къеце тухузвай кружокрин кваллахда аялрин чирвилер гъар са патахъай дериарзава, гъвечи классрилай башламишна аялриз Ватан кьан хуьнин, милли адетрал амал авунин, халкъдин тарих ва дидед члал чирунин тербия гузва.

Образовательный "Чи цийи школа" проектдин сергыятра аваз сифтегъан классра цийи ФГОС-дин программадал элячйнава. Чехи классра кьелзавай аялар ашкыламишун патал школадин Советдал къабулнавай "Йисан ученик" положенидал асаслу яз келуниин йисан эхирдиз хъсан ученик хъязва, адаз премия (пуд агъзур манат) ва сертификат гузва.

2010-йисуз школа Россиядин вилик физвай образованидин идарайрин Милли реестрдик кутуна.

Эхиримжи кьве йисуз школадиз 20 компьютер, физикадин кабинет, кьве интерактивный доска ва маса техника хканва. Санлай къачурла, школада авай 16 кабинетдинни паспортизация ва аттестация тухванва. Интернет кардик ква.

Аялри активдаказ яратмишунрин конкурсра, спортдин акъажунра, предметрин олимпиадайра иштиракзава ва хъсан агалкунар къазанишнава.

Алатнавай девирда 70 касди школа къизилдин ва 32 касди гимишдин медалралди акьалтарна.



Школа акьалтпайбурун арада СССР-дин Игит рагъметлу Абас Исрафилев, РД-дин милли политикадин ва къецепатан алакъайрин министр Загъир Арухов, "Дирибашвилляй" ордендин сагъибар Наврузбег Абдулагъаев ва Агъмед Эседуллаев, РФ-дин МВД-дин Академияда кафедрадин заведующий яз кваллахзавай юридический илимин доктор, профессор Къазиагмедов Гъасан Мамедович ава.

Юбилейдин мярекатда Дербент райондин администрациядин кьилин 1-заместитель Али Хасбулатова, Белиж поселокдин кьил Рамиз Гъабибулаева, Дербент райондин образованидинни спортдин управленидин начальник Муьгъуьдин Къагъриманова, и школа акьалтпайраи ва алай вахтунда жавабдар кьуллугърал кваллахзавай Гъасан Къазиагмедова, Мансур Исмаилова, Магъмуд Магъмудова, Ягъибег Ибрагъимова, Абуш Абушева, Фетуллагъ Нефиевича, райондин школайрин директорри, аялрин дидебубайри, поселокдин общественностди, муаллими ва аялри иштиракна.

Школадин сад лагъай мертебадин чехи дегълиз суварин къайдада безетмишнава. Виридан чинра шадвал ава. Школадин выпускник, РД-дин лайихлу артист Гъажи Гъажиеван регъбервилек кваз машгъур "Штул" ансамблди тамамарзавай милли авазри мярекатдиз генани шадвал гузва.

Мярекат ачухуналди школадин директор И.Заловади микрофондихъ Али Хасбулатоваз эверзава.

- Гуьрметлу муаллимар, аялар ва мугъманар, ихтияр це кьез виридаз школадин 60 йис тамам хуьнин баркаллу юбилей тебрикадай, - башламишна ада. - Куь школада Дагъустан Республикадин, Дербент райондин образованидин кьурулушда лайихлу чка къазва. Куьн чи райондин образованидин адетар хуьзвайбурукай я. Куь коллективда виниз тир дережадин пешекарри, пешедал гъевеслу тир педагогри зегъмет члугуна ва члугвазва.

60 йисан девирда куьне баркаллу рехъ кечирмишна. Ина хейлин муаллимар "РД-дин лайихлу муаллим", "РД-дин образованидин отличник", "РФ-дин умуни образованидин отличник" лагъай тварариз лайихлу хъана, илимин кандидатвилдин дережани къачуна.

М.Ярагъидин тварунихъ галай школадин коллективдиз вичин патай хуш келимаяр лугъунихъ галаз санал Муьгъуьдин Къагъриманова РД-дин образованидин ва илимдин министр Шагъабас Шагъован патай

коллективдиз юбилей мубаракна ва тебрикдин чар раижна:

- И школада чпин кваллахдал ашукъ коллективди еке гъевесдалди зегъмет члугвазва. Школадин выпускникрин арадай государствонин общественный деятелар, яратмишунрин интеллигенциядин векилар, педагогар, духтурар, машгъур спортсменар акъатнава.

Гуьрметлу Имара Алиэфендиевна! За кьез, вири школадин кьуллугъчийриз куьне аялриз гузвай чирвилерай риккин сидкъидай чухсагъул малумарзава. Умуздава, школадин коллективди чпин баркаллу крар, пешекарвилдин дережа хуьда ва мадни артухарда, выпускникрихъ экуь гележег хуьн патал вири кьуватар эцигда.

- Гуьрметлу дустар! вири белижгълийрин патай куь баркаллу муаллимин коллективдиз и чехи вакъиа тебрикадай ихтияр це, - лагъана Рамиз Гъабибулаева. - Куь школада хъсан дуствилдин, аялар кьанивилдин гъвади агъавалзава. Школади неинки поселокдин, гъакни патарив гъай хуьрер патални, куьтурадинни образованидин центр яз, кьетлен роль кьугъвана.

Къевхъ гележегдани чехи агалкунар ва хушбахтвал хуьрай!

Мярекатдал рахай Гъ.Къазиагмедова, М.Исмаилова, М.Магъмудова, А.Абушева, Ф.Нефиевича, Я.Ибрагъимова, М.Агъабалаева, Г.Гъажиева школада кьелай йисар, тарсар гайи муаллимар гъа жергедай яз урус муаллимар Василий Павлович, Тамара Николаевна, Зоя Никитовна ва масабур хуш келимайралди риклеп хкана.

Кьетлен лайихлувилерай ва школадин 60 йисан юбилейдихъ галаз алакьалу яз Дербент райондин администрациядин патай Лейла Булуевадив, Гуьлмира Магъмудовадив, Гуьлбике Агъмедхановадив, Зумрият Алимегъамедовадив, Эсли Рамазановадив А.Хасбулатова, РД-дин образованидин ва илимдин министерствонин патай Альберт Дадашев, Сабина Шихамировадив, Зарема Улухановадив, Имара Заловадив М.Къагъриманова гуьрметдин грамотаяр вахкана.

Рахунрин ва тебрикрин арайра 1, 2, 3, 4-нумрайрин юкъван школайрин художественный самодетельностдин иштиракчийри гъазурнавай манийрикай, ДДЮТ-дин аялрин милли алатрин, куьлердай "Кавха" ва Дербент шегъердин реабилитациядин центрадин ансамблри авазрикайни куьуьлерикай ибарат концерт гана, спортшколадин аялрин дестеди боксдай бягъсинин къайдаяр къалурна.

Россиядин женгинин баркаллувилин йикъар



1941-йисан Парад

Хийир ЭМИРОВ

Фашистрин Германияди Советрин Союздал вегъей сифте варцара Яру Армиядин къушунар къеве гъатнай, фронтдин вири цар тирвал къулухъ чугуниз мажбур хъанай. Гитлеран мурад 1941-йисан 7-ноябрди Москвадин Яру майдандал вичин къушунрин гъалибвал упатзавай парад тухун тир. Амма парад Иосиф Сталина тешкилна ва кыле тухвана.

Вахт пара четинди тир. Душман яваш-яваш Москвадиз мукъва жезвай. 16-октябрди Москвадин хейлин карханаяр масанриз акъудунин къарар къабулнай. Идахъ галаз алакълу яз инсанри Москвада Сталинни, ЦК-дин Политбюрони экъечнава лугъдай ванер тунай. Абурун вилик пад къун патал 1941-йисан 24-октябрди Сталина Москвадин военный округдин къушунрин командующий, генерал Артемьеваз ва ВВС-рин командующий, генерал Жигареваз вичин патав эвер гана ва лап къеви сир тир гъалара 7-ноябрдин суварин параддиз гъазур хъунин тапшуругъ гана.

Генералри параддиз гъазурвилер акун патал чпелай алакълдай вири крар авуна. Абуруз еке къурхулвални авай. Немсерин самолетри шежердал бомбаяр гадарзавай. Параддин вахтундани абуру бомбаяр вегъейтла, еке телефвилер арадал къевдай. Ятлани Сталин ва Политбюро парад тухунин терефдарар яз амукълна. Гена метеорологи разивалдай хабарни гана: 7-ноябрди шежер цифедик акатда ва живни къвада.

7-ноябрдин нянихъ Сталинан тапшуругъдалди Кремлдин гъетерал алай пердеяр алудна ва абуру экв гудайвал авуна. Ленинан Мавзолейдал вегъенвай пердеярни алудна. 7-ноябрдин пакаман сятдин 8-даз параддик гъерекат акатна. Адаз Москвадин военный округдин командующий Павел Артемьева регъбервал гана ва парад маршал Семен Буденныйди къабулна.

Яру майдандал къушунрин шадвилидин марш артиллериядин училищедин курсантри ачухна. Москвадин военный округдин штабдин оркестри (руководитель Василий Агапкин) тамамарзавай революционный ва женгинин маршарин сесерик кваз, гилера пайдахри лепе гузай артиллеристар, зенитчикар, морякар, аскерар къилин майдандалай такабурулдаказ фена. Ахпа Яру майдандал атлуйрин дестеяр, танкар акъатна. Парадда округдин военно-политический училищедин, Яру пайдах авай артиллериядин училищедин курсантри, Москвадин стрелковый дивизиядин къвед лагъай полкунин, Фрунзедин тварунихъ галай 332 - дивизиядин полкунин, стрелковый, атлуйрин, танкарин частари, Москвадин флотский экипажди, Москвадин округдин Военный советдин махсус батальонди ва гзаф маса полкари, частари, батальонри иштиракна.

Параддин иштиракчийриз Октябрдин инкълабдин 24 йис тамам хъунин сувар тебрик авунихъ галаз Иосиф Сталина еке речь къелна. Ада Советрин халкъдиз вагъши ва инсафсуз душмандикъ галаз женг чугуниз эвер гана. Советрин халкъ ва Яру Армия гъалиб жедайдахъ инанмишарна.

Гъелбетда, талукъ органри Яру майдандин, параддин хатасузвал хуьн патал вири жуьредин серенжемар къабулнай. Фашистрин авиацияди Москвадиз гъахуьн патал гъикъван алахъуьнар авунатлани, са самолетдивайни Яру майдандал лув гуз хъанач. И кар ийиз алахъай 34 самолет Москвадин ПВО-дин зенитчикри ва 6-истребительный корпусди яна гадарна.

Душмандикъ галаз женг чугуззавай Яру Армиядин къушунрин руьгъ хкажун патал параддикай "XXIV Октябрь". И.В.Сталинан речь твар алаз фильм тукълурна ва ам гзаф къадар частара къалурна.

Тарихчийри къейд ийизвайвал, 1941-йисан 7-ноябрди Яру майдандал кыле тухвай парадди Яру Армиядин аскеррин, офицеррин ва Советрин халкъдин руьгъ хкажна, гъалибвал къазанмишдай мумкинвални арадал гъана.

Чехи Гъалибвиллин 70 йис

Далу патан чархачияр

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Ватандин Чехи дяведин иштиракчи, Сталинград патал женгер чугур, Ватандин дяведин 1-дережадин ордендин, са шумуд медалдин иеси хъайи рагъметлу Мегъмед-Эмин НЕЖВЕДИЛОВАХЪ галаз за тлимил суьгъбетар авунач. Зулуматдин дяведикай, фашистрин винел гъалибвал къазанмишуникай садра ада заз икъланай.

- Чи командирри, аскерри гъич тежедай хътин четинвилериз, душмандин куьтягъ тежедай гъужумриз дурум гуз, женгер чугуна, вилегъвилер къалурна, фашистар чеб атайвал рекъе хтуна. Гъалибвални къазанмишна. Эгер далу пата советрин халкъари, иллаки дигеълийри, жаванри, аялри зегъмет чугъваз, фронт датлана яркакьралди, суьрсетдалди, парталралди таъминарначиртла, гъалибвал чаз ахварайни аквадайди тушир. Баркалла чи зегъметчи халкъариз.

Гуьгъуьнлай Ватандин Чехи дяведиз талукъ литература къелайла, архивдин делилрихъ галаз таниш хъайила, заз жуван хуьруьнви гъахълу тирди якын хъана. Гъа са вахтунда рикълел маса хуьруьнви, жаван, далу патан зегъметдин фронтда дирибашвал, уьткъемвал къалурай МАЛАГЪМЕДОВ Сираждин хтана. Жаванвиллин, жегиливлин гевес, лезет такур гада. Аялзамаз къелербандин, ахпа чубандин лаш гъиле гъатай хва.

1936-йис. Хлежрин хуьре тешкилнавай колхоз гъеле къвачел акъалтавачир. Чехи хизандин къил тир дах начагъзавай. Саклани тахъайла, дагъларай чуьтран цуьквер къватлиз, къуруриз, маса гузвай. Икни хизандин гъал-агъвал хъсанвиле элкъевзаачир. 17 йисавай Малагъмедов Сираждин, Бакуда авай миресрин патав фида лагъана, къва-

Устарар урусар. Гададиз абурун члални чизвач. Акъван четин тир хъи, Сираждин са вахтара вуч ийидатла чин тийиз амукълдай. Гада са алат гъиз цехдиз ракурдай, ам маса алат гъиз хкевдай. Гададиз са тапшуругъ гудай, ада маса кар тамамардай. Намуслу, такабурулу рикъл авай дагъви гададиз ихътин декъикайяра пара залан акъваздай. Ам вичикай ва чехи юлдашкай утанмиш жез, яруцару жез, гилер ийидай чка чин тийиз амукълдай. Гена устарар тир Л.Ласкиназ ва П.Мусороваз машаллагъ. Абуруз гада гъихътин гъалда аватла акъваздай. Устарар дурумлувилелди чпин ученик гъавурда тваз, адаз гъар са тадарак ва адан твар чириз алахъна. Гадани къастунал къевиди тир. Вичиз ван жезвай алатрин тварар, цийи гафар рикълел хуьн патал ада гъар са гаф цуд, къад сеферда збердай. Ам четин къвалахдикай катдачир. Вичин станокни михъайла, юлдашринбурувни нур гуз тадай. Идалайни гъейри, къвалахдилай гуьгъуьниз вири хъфейла, цехда акъвазиз къвалахдай.

Са сеферда ихътин карни хъана. Йифиз цехдиз начальник акъатна ва ам тажуб хъана амукълна.

- Сираждин, вуна ина текдиз вуч ийизва?

Сифте легъзейра гада вич-вичвай квахъна, ахпа ада явашдиз жаваб гана.

- Къвалахзава.

- Ваз тапшуругъ ни гана?

- Садани. Заз закай фад токаръ хъана къанзава.

- Токаръ - начальник гадади тукълурзавай деталриз тамашна. - Ибури ви гуьнарар яни? - Эхъ.

Са акъван вахт алатнач, С.Малагъмедовал къилдин станок ихтибарна. Ида жегилик мадни руьгъ кутуна. Ада вичин вири къуватар, алакълур лап хъсандиз кар бажармишун патал серфзавай. Гъа икъл ам

Гатуз абуру Къаякентдин МТС-дин хуьруьн майишатдин техника ремонтиз куьмек гузвай. Гъа са вахтунда адан уьмуьрдин юлдаш Гуьлназ шежердин госпиталда Яру Армиядин аскеррихъ гелкъевзавай, хирер сагъар хъийизвай.

Дяведин йисара С.Малагъмедова тракторар, танкар, паровозар, комбайнир, нафтладин промышленностдикъ галаз алакълу тир гзаф къадар техника ремонтна. Ада гъаи "Дагъустандин комсомолец" твар алай бронепоезд тукълурунин кардани иштиракна.

Жегъилдив вичин жафадиз килигай сафани агакъна. С.Малагъмедоваз Ватандин Чехи дяведин йисара дурумлувилелди зегъмет чугуна "Гъахъисагъ зегъметдай" медаль гана.

Дяведилай гуьгъуьнизни ам республикадин нафтладин промышленност вилик тухунин кардик жезмай къван гзаф пай кутаз алахъна. Чехи Октябрдин социалистический революциядин 30 йис тамам жезвай йикълалди йисан план вахтундилай вилик къилиз акъудунай С.Малагъмедоваз ДАССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Гуьрметдин грамота гана. Гъа и йисуз ам Къаякент райондин Советдин депутатвиле хъана. Избербашдиз атай цуд йисалай зарбачидин хур "Знак Почета" орденди безетмишна. 1950-йисуз ада "Лап хъсан токаръ" лагъай гуьрметдин твар къазанмишна.

Гуьгъуьн йисара намуслу зегъметчидин, коммунистический зегъметдин зарбачидин наградаирал "Зегъметда тафаватлу хъунай", В.И.Ленинан юбилейдин, "Зегъметдин ветеран" медалар, "Соцсоревнованида гъалиб хъайиди" значар, жуьреба-жуьре лишанлу дипломар, "Дагъустан АССР-дин лайихлу нефтяник", "Дагъустан АССР-дин лайихлу рационализатор" лагъай гуьрметдин тварар ва гзаф

» Дяведин йисара С.Малагъмедова тракторар, танкар, паровозар, комбайнир, нафтладин промышленностдикъ галаз алакълу тир гзаф къадарда техника ремонтна. Ада гъаи "Дагъустандин комсомолец" твар алай бронепоезд тукълурунин кардани иштиракна

ляй экъечна. Яхдиз, вичи къвач эцигай къван чуурариз, къамариз, никериз вил ягъиз, яд хъвайи булахар гъисабиз, фена жаван къасумхуьрел, анайни туьш хъайи арабайра акъахиз - Белиждин станциядал.

Белки, къисметдиз гъаи хъсан акунай жеди, Сираждин станциядал къурагъви Нежвединахъ галаз таниш хъана. Гададин фикир-хиял чир хъайила, Нежведина лагъанай:

- Чан халуьдин, заз ван хъайивал, гъа и мукъвара Избербаш лугъдай чкада нафтладин мяденар ачуьнавалда. Къвалахдай инсанарни къитзавалда. Зунни аниз физвайди я. Вунни заз юлдаш хъухъ.

Гъа икъл, миресрин патав Бакудиз физвай гада Избербашдиз акъатна. Мядендин кадрийрин отделда жавандиз "вак вуч пеше ква?" лагъана суал ганай.

- Дагълара зун чубан тир, - жаваб ганай Сираждина, - маса пеше заз чидач. Заз нефтяник жез къанзава. Тахъайтла, - ада вичин къуватлу гилер къалурна, - зун вуч къвалах ийиз хъайитлани гъазур я.

С.Малагъмедов мядендин тада-ракар ремонтдай цехдиз токардин учениквиле ракурна. Ученик-

къвенкъевичийрин жергеьризни экъечна.

Дяведин лап четин йисара токаръ Сираждин мастерскойра текдиз амукълна. Къвалахрин тум-къил авачир. Ятлани ам вичел тапшурмишзавай гъихътин муракаб къвалах хъайитлани тамамар тавунмаз къваллиз хъфидачир.

1941-йисан сад лагъай кварталда республикадин 25 нефтяник "СССР-дин нафтладин промышленностдин социалистический соревнованидин отличник" знакдиз лайихлу хъана. Абуру къазанмишай агалкъунрик гъахъисагъвилелди зегъмет чугъвазай Малагъмедован пайни къвай. Адазни гъа знак ганай.

1942-йисуз мастерскойдиз 15 руш атана. Абуру къвалахиз вердишарун Сираждина тапшурмишна. И важиблу ва четин месълани токарди лайихлувилелди къилиз акъудна. Масака жезвайди тушир, С.Малагъмедова суткада 14-16 сятда станокдин къилихъ акъвазна къвалахзавай. Адан гуьзчивилик кваз рушарини танкариз акси "къуьгуьрар", автомашинрин ва танкарин чархар патал цепер ийизвай.

къадар гуьрметдин грамотаяр алава хъхъана. Адан шикил гзаф йисара "Дагънефть" объединенидин Гуьрметдин доскада хъана.

Эхъ, С.Малагъмедован уьмуьр чи республикадин нафтладин промышленностдикъ вилик тухунихъ галаз сихдаказ алакълу хъана.

- Урусар тир Леонидани Петра заз пеше, урус члал чирна, - лагъанай ада. - Уьмуьрдиз къачузвай сифте камар хъсан инсанрал гьалтун им бахт я.

Эхъ, зегъметдин ветеран гъахъ тир. Сираждин вичин маса жегиляр гьалтун абуру патал бахт тир лагъайтла жеда. Ада 30-далай виниз гадайризни рушариз токарвиллин пеше чирна. Абуру исятда чи республикадин жуьреба-жуьре карханайра гъахъисагъвилелди зегъмет чугъваз. Гзафбуру нефтянкар, газовикар я.

Гъвечли члалвай башламишна вири уьмуьр зегъмет чугъваз вердиш касдивай бейкар яз ацукъиз хъаначир. Рагъметдиз фидалди ада, "Дагънефть" объединенидин карханайриз къуллугъзавай "Промремонт" твар алай карханада къвалахна.

Илимдин кьагьриманар Инсанвиллин ерийриз вафалуди

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Урусин писатель Федор Глинкадихъ ихътин гафар ава: "Ялавни экв хъиз уьмуьр ва кваллахни сад-садахъ галаз гьакъван сикдиз алакьалу я. Гьи шей кузватла, ада экв гузва, вужяшамиш жезватла, ам гьамиша гьерекатда ава". Чаз кье ихтилат ийиз кланзавай касни датана гьерекатда ава ва ада халкъдин макьсадар кьилиз акъатунихъ рикл куналди вичин рекеьел ацалтайбуруз экв гузва.

Хци, дирибаш башчи

Кьурагьви Абдулан хва Идрисакай аз 1960-йисан июльвар чир хьана. ВЛКСМ-дин Кьурагь райкомдин сад лагъай секретарь араара хуьруьз къведай, колхоздин, шоколадин комсомолри кваллах тухузвай гьалдал гьузчивалдай. Хуьре комсомолринни жегьилрин арада зегьметдин бегьерлувал жхажуниз, хьсандиз келуниз, спортдин, культурадин серенжемра иштиракуниз талуьк мярекатар, суьгьбетар тешкилдай.

1963-йисуз Кьурагь район тунач, ам Кьасумхуьруьн райондал эхлалай, 1964-йисуз тешкил хъувунвай. Гьа и са йисуз дагьлух районда комсомолдин сифтегъан организацион кваллахни зайиф хъанай. Райцентрай гьузчивал амукь тавурла бязи тешкилатар михъиз кланвай, чарарал аламайтани. Идрис Оружев балкандаллаз Кьурагь райондин вири хуьрери - Кьепирдилай гатунна Хверезиз, Хлукьиз, Бурши Макьаз къван физ хтанна, колхозра, школайра комсомолрин кваллахиз цийи къуват хгана. Комсомолринни жегьилрин бригадаяр артухарна, жегьил малдаррин, чубанрин, лежберрин, магьсулдаррин арада социалистический соревнования гегьеншарна, школайра комсомолдин сифтегъан тешкилатрик гьерекат, ученикрин производственный бригадаяр кардик кутуна.

Сад лагъай секретарь киле аваз Кьурагьрин хуьруьн комсомолри, жегьилри Кьузудин хутлалрик террардин багьлар (300 къелем) кутуна, гьайванрикай хуьн патал жуьгун чулуна, кьаравулар тайинарна. Райондин банкуни дарамат эцигунал юкван школадин чехи классра клелзавай (тарсарилай гуьгьуьниз) гадаяр желбна. Райондин комсомолри США-дин чапхунчийрихъ галаз жегь чулгавазвай Вьетнамдин халкъдиз куьмек гунин, металлолом кватунин карда иштиракна: гьар ийисуз 7-10 тонн куьгьне ракъар вахузвай. Райцентрада, хуьрера советрин суварар санал ва шаддаказ къейдзавай, республикада киле тухузвай мярекатра иштиракзавай. Кьурагь райондин комсомолрин тарифлу крайкай республикадин чехибурузни хабар хьана. Комсомолринни жегьилрин башчидин алахъунар СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди "Гьакьисагъ зегьметдай" медалдалди къейд авуна.

Райондин абадал патал мадни гевесдивди кваллахдай ашкъи авай, амма намусдин, ахлакъдин, мариьфатдин, гьахълувилин уьлчмеяр алцумдай хуси терезар гвай Идрис Оружев кьуллугьдилла элячлна ва кваллахиз шоколадиз хьфена.

Илимдин куклушрихъ ялун

Англидин писатель, тарихчи Томас Карлейлла хъена: "Жуван пеше, кар жагьайди хушбахтлу я; кьуй ам мад маса лезетлу кардихъ къекъуьн тавурай. Адакъ вичин кар ва уьмуьрдин макьсад ава". Завай лугьуз жеда, Идрис Абдуллаевич вичин кар жагъанвай, датана уьмуьрдин макьсад намуслувилелди тамамариьнихъ ялзавай кас я.

И.Оружев школадин дамах тир, ада мектеб медалдалди куьтягьна. Школа аьалтарнамазди, Идрис ДГУ-дин тарихдинни филологиядин факультетдик экечлна. Яру диплом къачур жегьилдин руьгъ тух хъанач. Ам Кеферпатан Осетиядин госуниверситетдин юридический факультетдик экечлна. Инагни ада яру диплом къачуналди аьалтарна.

И.Оружева 1972-йисан ноябрдилай вичин уьмуьр Дагьустандин гостехуниверситет-



дихъ галаз алакьалу авунва. 75 йисакай 42 йис. Тимилни туш. 1974-йисуз ада Ростовдин халкъдин майшатдин институтда диссертация хвена ва экономикадин илимрин кандидатвиллин твар къачуна.

И.А.Оружева келуни, тербиядин ва илимдин кваллах сад хъиз, яни хьсандиз ийизва. Ам лап низ тир пешекарвал ва чирвилер авай педагог, алим я. Келелзавайбурун арада адаз еке гьурмет ава, вучиз лагьайтла профессорди студентриз гьар са тарс гьавурда аьадайвал аьхайзава ва абурувай дуьзилелди истемешни ийизва.

И.Оружева 300-далай вичин илимдин макьалаяр, монографияр, гьакьни пособияр, брошюраяр, учебникар хъенва ва чапнава. Абур преподавателризни, студентризни кваллахда, келуна еке куьмек я. Ам киле акьвазавай кафедра кваллах акьваз-акьваз вилик фидай ва хьсанвиле элкьведай. Гилани ада регьбервал гузвай праводин ва таможный кваллахдин кафедра университетда лап хьсанбурун жергеда ава. Имни Оружев вичел тапшурмишай гьи кваллахдив хьайитгани намуслувилелди, жавабдарвилелди эгечизавайвилляй я.

Идрис Абдуллаевича регьбервал гузвай праводин ва таможный кваллахдин кафедрада 28 касди зегьмет чулгавазва ва таможнядин кваллахдай, суддин экспертизадай, государстводин муниципальный управленидай гьазурзавай пешекарриз лекцияр клелзава. Ада гражданвиллин ва административный праводай, политологиядай саки вири факультетдин студентриз тарсар гузва. Ина сифте яз сегоьррин ва районрин административный кьуллугьчийрин пешекарвал хжаждай курсарни кардик кутуна. Абуруз чкадин самоуправленидин законрикай, абуруз чкадин шартлара ишлемишдай къайдайрикай лекцияр клелзава, семинарар тухузва.

Нурлу йикъарин къитвал

Жаван члавуз кланвиллин гьисс къисмет тахъай, ада лувар кутун тавур кас хъанач жеда. Ашкъидин пияла Идрис Оружевани хъвана, адаз муьгьуббатдин дертни акуна. Пешедин кьуллугьдин иеси хъанвай касдал Дагьустандин мединститут куьтягьна Кьурагьиз кваллахиз хтай Бесханум (Бэла) Агьмедова гьалтайла, адакъ галаз суьгьбетар авурла, сада-садаз гележегдин мурадар ачухайла, жаванвиллин жавабсуз кланвиллин дерт квахьна, адан чкадал цийи, мадни мягькем, дерин гьисс арадал атана. 1970-йисан апрелдин вацра кьурагьвидини ахъегьидин руша чпин муьгьуббат цийи хизан кутуналди тестикъарна.

Райондин аялрин сагьламвиллин кьаравулда акьвазнавай Бэла Мегьамеднабиевна вични галаз-галаз куд аялдин (Мурадан, Ренадин, Фуадан, Риадан) диде хьана. Веледири кьве жегьилдин кланвиллин алакьайриз, бахтунин сегоьтриз мадни деринвал, гегьеншвал гана. Санал яшамиш жезвай гьа сифте йисара Бэлади къатана, Идрисаз са

вуч ятани бес жезвач. Ачуьдиз рахайла, ада вичиз аспирантурадик экечлиз кланзавайдакай лагьана.

- Лап хьсан я, - гьасятда разивал кьалурнай камаллу дишегьлиди. - Заз акьваз, ина на вун чкадал алайда хъиз гьиссзавач. Вач, ви гьуьгьуьна чунни жеда.

Идрис фена, филолог, юрист яз ДГУ-дин политэкономиядин кафедрада аспирантурадик экечлна, амма цуд йисуз къван хизан Кьурагьа амукьна. Ятани кьве касди уьмуьрдин, яшайишдин, яргьа хьунин рекеьер-хуьлерин (физ-хтунин) четинвилерни эхна, аялриз тарифлу тербияни гана, яшлу дах ва дидени хвена. 1979-йисуз дах Абдул рагьметдиз фена, са йисалай Оружева вичин хизан Махачкъаладиз хкана. Бэлади меркезда вичин пеше давамарна. Хуьруьн деб къунвай дишегьлидиз сифте йисара сегоьрда яшамиш хьун четин акьвазана. Идрис ва вич кваллахал фин, аялар - школьник, квалле гьуьлуьн яшлу диде. Цийи кваллахъай мугьманрин гелни атанач. Бэлади вичин кайванидин, дидедин, уьмуьрдин юлдашдин ва сусан везифаяр баркалла кьведайвал кьилиз акьудна. Садан патайни-гьуьлуьн мукьвабурун, къуншийрин, начагьбурун, кваллахдин юлдашрин туьгьмет къачунач, анжах алхишар, гьурмет, кланивал къазанмишна.

Кье Идрис Абдуллаевича успатзавайвал, Бэла Мегьамеднабиевнади адаз халис бахтунин легьезер, нурлу йикъар багьишна. Гьакь акьуллу, вафалу веледарни. Абуру са вахтундани диде-бубадин чинриз яр акъатдай женжелвиллиз, нагьакьан кардиз рехъ ганач. Чехибурун гуьзчивилик кваз чешнелу-даказ келна, къизилдин медалралди школаяр, яру дипломралди вузар аьалтларна. Мурада физикадинни математикадин, Рида экономикадин илимрин рекеьай кандидатвиллин тварар къачуна.

Дагьларин мулдин цуьк хьтин Ренадикай технолог. Фуадакай духтур хьана.

Диде-бубадин мурад веледар бахтлу хьун я. Идрис, Бэла Оружеври и кар патал зегьметни чулуна. Руш гьуьлуьз гана, рухвайриз мехьерарна, гьилиз хтуларни атана. Шадвиле хъкар авачир. Амма нурлу йикъар чулав булутри мичи авун? И карни фад килел кьведа лагъай фикир садрани бейнидиз атайди тушир.

2001-йис Идрис Абдуллаевичаз чулавдаз, мусибатдиндаз, рикле гьам - дерт турдаз элкьвена. Адан уьмуьрдин шадвал, хъвер, бахт, веледрин диде, багьрийрин умуд тир Бэла рагьметдиз фена. Кьанажагьлу вири уьмуьрда инсарин сагьламвиллин кьаравулда акьвазавай милайим, регьимлу, намуслу дишегьлидиз вичин сагьламвиллин къайгьу чулвадай вахт амукьначир.

Уьмуьрдин сеферчи, риклин вафалу дуст къакъатай итимдиз еке гуж хъанай. Багьрибуру, ярар-дустари, кваллахдин юлдашри ва вахтунини адаз залан дерт къезилариз куьмекна, амма Бэла, риклин мурад хьтин дишегьли рикляй акьудун четин я. Адакай ихтилат кватнамазди Идрис муаллимдин сеник къагьар акатда, вилерал стлар акьалтда. Вичиз руьгьдин илгьам, нурлу йикъар багьишай дишегьлидин руьгьдиз бахшна Кьурагьа. Цахъар магьледа гуьрчег булах туькьурна, буладин цла Бэладин шикил туна. И булах Кьурагьрин дишегьлийрин рикл алай чкадиз элкьвенва.

Эхир нефесдал алайла Бэла Мегьамеднабиевнади веси авунай: "Идрис, заз пара багьа кас, садрани руьгьдай аватмир, тамам уьмуьрдалди ва аялрин бахтар патал яшамиш хьухь".

Идрис Абдуллаевича фад вичивай къакъатай багьри касдин весидиз вафалувал кьалурзава. Ам аялар, хтулар патал яшамиш жезва. Гьа са вахтунда адан хци рикликай, тамам уьмуьрдикай инсариз, обществодиз хийир хкатзава. Кьуй и баркаллу рекеваз физвай ва 75 йисан юбилей къейдзавай Идрис муаллим мадни еке бегьерри, агалкъунри, хьсанвилери кьаршиламишрай!

Идрис ОРУЖЕВ

Яру бубу

Яру бубу! Низ наз тагуз
Гаралди вун рахазмач?
Бедендин ни масдав вуьуз,
Зун акурла, хьуьрезмач.

Фена йикъар! Туштлан серес
Зи рикле вун къекъевезва.
Хкаж гардан, дарих хьун бес!
На зи беден гьакь регьевезва.

Цуькверал вун хъанван пехил?
Кьехъ я къаних рикли рикл не?
Акьатна вахт, суван эхир,
Ич хъиз жеда, дамах я кьез?

Яр акурла, бубу рикле!
Зи татана амукьдай туш.
Зун акурла, бубу хьуькьвел
Тахьана, яр рахадай туш.

1963-йис, 3-апрель

* * *

Вилерихъ ракъинихъ хъиз
Жедачалда нур.
Вацра хъиз гьунур йифиз
Гьакь кишпир ракъур.

Хкахъдайла, ярдин кьилив
Физ жедалда гьед.
Якъин хъайла, тежерд илиф
Цавай агьуз вегьед.

Рикле амай ашкъидин цуьв
Куз тадалда вич.
Бушлухдай жудда лув
Фикириз "рекьич".

Тек амай гьед, бейниван рик!
Хьел хъиз фена яр цаварлай.
Шехъ мийир, перешан рик,
Гел таз фена яр цаварай.

1963-йис, 7-апрель

* * *

Дарих рик! Вичел вич
Ашукъ жеда жал?
Мугьман хьухъ, нугьвед ич,
Дегьш адан гьал.

Кузва рик, эрзиман я,
Вилерихъ ви чулав.
Ша илиф, амни чан я,
Шадара, сир гва вав.

Дердер адан дерин я,
Бушлух хъиз цавун.
Югъ-къандавай четин я,
Адаз кам къачун.

Экуьнин яр хьуькьверин
Дарман тушни бес!
Артуха ялав риклин,
Вахуз на гевес.

Лепе гуз, жажиз ериш,
Тамир ам сефил.
Багьишна, ая саймиш
Умуддин кфил.

1963-йис, 16-апрель

* * *

Цуьквер! Кьурбанд хуьй кьез
Дуьньядин мешреб.
Кьекай магьрум гатфар я кьез?
Заз - мурад-метлеб.

Рикл туша - рикл, - течирди плав.
Тахъайди лезет.
Рикл туша - рикл, - течирди ялав
Тежерди гуьзет.

Рикл яни - рикл, - бес тагурди
Цуькверихъ къимет?
Рикл яни - рикл, - бес такурди
Ашкъидин нямет?

Рикл цуькверал элкьведайтла
Рикл туширни рикл?
Рикляй цуьквер эькьейдайтла
Цуьк туширтла рикл?

1963-йис, 1-июнь

* * *

Атанва зун акьаз кланз вун,
Гуж тушни бес заз вун такун?
Ая гьарай, къарагь сурай
Зав гиче гьил, Бэла-билбил.

Лаькьандаллай а ви шикил
Акьваза заз, хъанваз сефил.
Гьикь я бес чи майил-несил,
Чулгавзани вал балайри къил?
2002-йис, 26-февраль

Инкгилаб вуч я, вучиз жезвайди я?

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературадин
отделдин редактор



Тарихди кьалурзавайвал, обществода революцияр (тарихдин лап члехи кьарсатмишвилер, сиясатринни кьурулушрин баришугъ тежер женгер ва абурун нетижаяр) са низ ятла клан хьуналди тежедай, гьа са вахтунда уьмуьрда кьиле физвай вакъийри чпи арадал гьизвай нетижаяр я. Ахтын вакъиярни, нетижаярни, дуйньядин майданда хьиз, чи уьлкведани са шумудра арадал атайди рикел хуьн кутугнава. Гьикл лагъайтла, революцияди гьекатда тван тийизвай жуьредин кьуват авач, нетижаярни гзаф вахтара вилив хуьн тавур хьтин бурни жезва.

Чаз иллаки мукъвади ва вичикай гьамиша тарс хкундуниз, чирвал кьачуниз лайихлуди, зи фикрдалди, Члехи Октябрдин социалистический революция (инкгилаб) я. Гьикл хьби, ам гьакъикъатдани XX асирдин вири тарихда лап кьетлен ва гьакъван важиблу, муракаб вакъиа хьайидал шак алач.

А революциядин нетижаяди дуйньядин клалуб дегиш хьана, синифринни сиясатрин женгерихъ гьихьтин мумкинвилер авайди ятла дериндай чирна. Садбуруз а революция (зегьмет члугвадай, зегьметдиз килигай гьакъи кьачудай, ял ядай, чирвилер хкаждай, сагьламвал мягкемардай ва икл мадни маса) заминламишай, пакад йикъахъ инанмишвал арадал гьайиди хьана.

Гьа шартлара чун 70 йисуз яшамаш хьана. Гьукум рабочийринни лежберрин, аскеррин, интеллигенциядин кесиб кьатарин советринди тир. А организ депутатарни гьакъикъи халкьдин арадай хьязавай. Халкьдин депутат - халкьдин кар алай месэляар (проектар) гьяззавай векил, законар кьабулзавайди ва идара ийизвайдини...

Октябрдин революцияди гьялай маса лап кьилин месэла - им хусуиятихъ галаз алакьалуди хьана. Хусуият вири халкьдинди яз малумарна. Чилер, ятар, мяденар, тамар ва икл мадни садавайни я маса гуз, я маса кьачуз тежедай эменни яз тистикъарна. Заводарни фабрикаар, жуьреба-жуьре карханаяр, шей гьасилзавай вири кьуватар - вири халкьдин девлетдиз, адан игьтияжар хуьзвай ва хкажзавай кьуватдиз элкъвена.

Кивалахдик квачир, кивал-югъ авачир касдин кьайгьу члугун, акьалтзавай несилриз дуьз тербия гун, чирвилер кьачудай, пешекарвал хкаждай, яшайиш хьсанардай вири шартлар яратмишун - ингье а революциядин асул эрзиманар.

Гьа са вахтунда, милли месэла (члалар, культураяр, адетар, хьсан вуч аватла - вири хуьн, виликди тухун) са обществодани тахьай жуьреда гьялнавай. Чи кьуват чи халкьарин дуствал, садвал, стхавал, архавал яз тистикъ хьанвай. Гьахьтин дуствилер, садвилер сиясатди чи халкьариз 70 йисан девирда душманри чал илитиз хьайи вири имтигъанрай экьечлини куьмек гайидал шак алач. Ватандин Члехи дяведа Гъалибвал гьа кардин шагьидвал тушни бес!

Чун кьуватлу тир, чун клудиз жезвачир. СССР хьтин государстводин кьудратдикай дуйньядин вири ампаири вил кьяззавай. Америкадин ампаири, дуйньядин халкьар патал ачух "жаллатлар" чеб яз, СССР-диз "писвилерин империя" лугуьз, ам чукурин патал чпин вири мумкинвилер кардик кутуна, "кьайи дяве" лугуьдайди илитна.

Са и кардини лугуьза хьби, чи уьлкведа кьиле феийи революция вири дуйньядин карта дегишарайди, тарихдин чарх маса тегьерда элкъуьрайди

хьана. Гьавилляй адахъ, дустарихъ галаз санал, гьакъван гзаф душманарни авай.

Социализм туькьуьрунин карда чахъ агалкьунар гзаф жердавай аксивалдай душманвилерин кьуватарни артух жеда лагъай И. Сталин виш сеферда гьахьлу туширни бес!

Ада чаз революциядин ва социализмдин агалкьунар хуьн патал дикъетлу, кьуватлу хьуниз, чна чунни, дуйньядин хуьниз звер ганай.

Амма тарих шагьид я, кьеция хаз тахьай чи цал кьеняй хана. Махсус кьуллугъри, иллаки ЦРУ кьиле аваз, чи кьенепата душманар туьретмишна. Маса кьачуна чи "регьберар" лугуьдай бур. Чи сиясатдик кутун тавур рехне хьанач. Н. Хрущев хьтин регьберрини еке зиян гана.

Дявейралди клудиз тахьай чи уьлкве сиясатдин кьуьруькралди, Горбачеварни Ельцинар хьтинбуру, "чаз идеология кландач", "чахъ душманар амач" лугуьз, чал гьакъикъи душманвилерин, ада лайни артух гила ругъанвилерин сиясатни илитна. Чи дибдин кьуватриз арадал хкиз тежер ягъунар кьуна. Туп-тфенг галачиз, чи уьлкве ва социализмдин лагерь чукурна.

Ингье гила са парабур уях хьайиди хьиз я. Иллаки чал "санкция" лугуьдай бурни илитлайла.

И кардини лугуьзвачни, революция, 1917-йисуз башламишай, куьтягъ хьанвач. Чал мад, гьа члавуз хьиз, дуйньядин вири ампаар - цлийи "Антанта" элкъвенва. Чина социализм амачтани, Россия гила "чапхунчи" хьиз кьалуриз алахънава. Чна са жизви бушвал, уяхсузвал, кьайгъуьсузвал кьалурайтла, ампаар мадни вагъши жезва.

Ихьтин шартлара бес чаз идеология гьекер туш лугуьдани?

Чи кьурулуш гила масад хьанва. Социализмди халкьдив вугай гзаф крар, затлар адавай кьа кьуднава. Сифте нубатда, хусуиятдин иесияр ам арадал гьун тийизвай бур хьанва. Чил маса гуз, маса кьачудай затлуниз элкъуьрнава. Нин гьиле гьатнава а девлет? Ни ам хуьзва? Чи са гзаф чкайрин (мяденрин, заводрин, карханайрин, уьруьшрин) иесияр кьецепатан уьлквейрин граждана я.

Чи лап вини мертебайрани члехи жавабдар кьуллугърал алай чиновникарни акьалтлай угьриярни тарашчияр яз, чеб хуьн патал са кьуьнлайни элкъвен тийир бур яз машгур жезва. "Санкцийри" и кар гьенани артухдиз раижна. Ихьтин шартлара революциядин нев - синифрин наразивилерин женг бажагъат яваш жеда.

Марксизмдин классикада буржуазияди вич телефдай кьуватар вичи туьретмишзавайди ачухдиз лагъанва. И кардин гьагурда авай бязи олигархри халкь секинардай гагъ са, гагъ маса серенжем кьабул тавунани туш.

Амма кар алай асул месэляар (социальный гьахьлувилерин принципар, бинеяр хуьнин) гьялунив я чи депутатар, я чи чиновникар, я олигархарни садрани бажагъат эгечда. Капитал гьайи хусуиятчийриз хас кар сад я: чарадан зегьметдалди чпиз кьазанжи кьачун, хусуият гьенани артухарун. Гьа саягъда еке майданрин чилер, мулкар гьиле гьатнавайбуруни хусуият хуьн патал яракьлу кьуватарни ишлемишда. Амма члехи пай инсанрин наразивал ихьтин шартлари бажагъат секинарда. Куьрелди, гьахьсузвилерал, адалатсузвилерал эхир эциг тавуртла, революция, чаз чидай жуьрединди тахьайтани, датлана давам жеда.

Украинада кьиле физвай вакъийри чи олигархрин, гьаикл чиновникринни, депутатринни кьилерив ван ийиз тун мумкин я. Анани Янукович хьтин нефсинал сергьят алачир президентди вилив хуьзвайди са революция тир, амма арадал атайди масад я: фашизмдиз, нацизмдиз, цлийи дявейриз майдан ачухна. Амма тарих шагьид я - чапхунчи дявейри революцияр бамшардач, гьенани кьуватлу ийида. Мусибатарни хьун мумкин я, Мукьвал тир Рагъэкьечдай пата кьиле физвай бур гьа мусибатар тушни бес?!

Аплагъдиз шукур, Россиядин гилан регьберри сабурулувилерни камаллувилерин, кьенепатан кьуватар сад авунин, гзаф миллетрикай, динрикай, адетрикай ибарат тир государство, адан оборона мадни мягкемарунин рехъ хьанва...

Ван авуна

Тарашзава, тарашзава, тарашзава...

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
зегьметдин ветеран, тарихчи

Зи гьиле 2014-йисан 2-октябрдиз акьатнавай 40-нумрадин "Лезги газет" ава.

Газетдин 3-чина "Кьилин редактордин гаф" - рубрикадик кваз "Чуьнуьхзава, чуьнуьхзава, чуьнуьхзава..." макъала ганва. За ам дикъетдивди клелна, ахпа хуьруьн кимел алай жематдизни клел хьувуна.

Макъалада чи девирда гьукуматдин бязи кар алай кьуллугърал гьаясуз ксари - оборонадин министрдила башламишна, казначействонин 29-отделдин начальникдила кхечина - чаз кьалурзавай, чалахъ тежедай хьтин залум аламатрикайни керематрикай, чуьнуьхунрикайни тарашунрикай, ришветбазвиликайни, гьарамзадавилкайни хьенва.

Гьуьрметлу редакторди, Ватандиз, халкьдиз миллиардрин зиянар гана, жезмай кьван чуьнуьхна, чпин квалера секиндиз алуькнавай, маса уьлквейриз катна, Ватан маса гайи, гузвай кар алай кьуллугъчийрикай - жаллатрикайни хьенва...

Лап чухсагъул, гьуьрметлу Агъариза Узаирович! Ви макъала клелайла, чаз вун чи халкьдин арадай акьатнавай инсанперес, Ватанперес хва тирди чир жезва. Вуна халкь, Ватан тарашзавай душманрин - хаинрин тлварар, цларцихъ галай хтар хьиз, кьунва.

Абур вужар я? Суалдизни вуна жаваб ганва! Абур министрарни мэрар, банкирарни олигархар, депутатарни чиновникар, куьрелди, гьукумат идара ийизвай жаллатлар я.

Дуьз я, вун гьахьлу я, абурун арада гьич сад кьванни шаламда руг авай лежбер, гьиле клута авай фьяле, трактордихъ галай механизматор авач. Абурук аялриз тарс гузвай муаллимарни, инсанар сагъарзавай духтурарни квач эхир... Чарадан мал, зегьмет тарашзавачни?!

Гьуьрметлу редактор! Куьне кьенвай хьтин чиновникарни тарашчияр, аламатарни керематар чкайрал, хуьрерани хьанва. За саки 15 йисалай гзаф вахтунда Хив райондин Ф.Энгельсан тлварунихъ галай колхозда председатель яз ва "Сафаралиевский" совхозда директор яз кваллачна. Са и совхоздихъ 70-далай виниз тракторар, машинаар, комбайнриярни прессар ва маса техника авай.

Совхоздин суьруьйра 5000 "швиц" жинсинин калер, "некледин вац!" - молочный комплекс авай.

Совхозди гьар йисуз гьукуматдиз 470-480 тонн нек, 120-130 тонн як, 5-6 тонн сар гузвай.

Гьар гатуз 1000-1200 тонн куьлуьн бегьерар клватзавай.

"Перестройка" лугуьдай тле гьуьнди вилик кутур гьакимри абур вири чуьнуьхна, тарашна, тармарна, тахьай мисална. Чахъ хуьрерани гьич са затни - я техника, я мал-къара, я конторар, фермаяр амач. Я гьич са касни суд-дувандин виликни акьвазнач.

Гьа ик хьайила, кье чна каллин ниси - "жунгав кьуруц" 250-300 манатдай, гьери лугуьр маргаринни 4-5 виш манатдай маса кьачузва.

Ажеб жедай абур вири суд-дувандин вилик акьвазарна, жавабдарвиллиз члугуна, вирида чуьнуьхнавай, тарашнавай халкьдин, эменни, девлетар тулкл авуна, аялрин бахчайризни школайриз, больницайризни хуьруьн майишат гуьнгьуна хтуниз ганайтла.

Чеб, чпин хизанар, кьуллугъар хуьн патал ийизвай кьван харжияр вуч я?! Абур вири чи гьаклани тлимил тир бюджетдин пулар тушни? Чпин хуси гьажетханаяр кьизилра твазвай чиновникар!..

* * *

Зун шаир туш. Амма рикел рагьметлу Алибег ФАТАХОВАН СССР хьтин Ватан тебрикай цларар хквез, жуван саягъ цлийи тешипигъ кьхиниз мажбур хьана.

Чуьнуьхзава,
Чуьнуьхзава,
Чуьнуьхзава!..
Куьгьне, цлийи
гьич талагьиз,
акатайвал тарашзава!..

Ракьни цемент,
Тахта, шалман,
Кьванни цивин,
Кьизил, гьимши
Гьар уьлкведиз.
Акьудзава!..

Амайди туш
гьич са план,
Я са кьайда.
Мад ви кьиле
Акьвазнава
Бизнесузар,
Явакьанар

Гьатна гьукуматдин кьене,
Тарашна агъзурралди
фабрик, завод,
колхоз, совхоз,
миллиардрин гана
халкьдиз зиянар...
Барбатна хуьруьн майишат,
кьизилприн мяденар...
Угьрийриз - девранар!..

Чара! Чара!
Кеекай чара,
Гьейратлугуьр!
Намуслугуьр!
Гьахьлугуьр!
Тарашзава Ватан -
Им чи сес я -
миллионрин,
Авай чпихъ члехи
виждан!..

10-ноябрь РФ-дин къенепатан крарин къуллугъчийрин югъ я

Алаудин ГЪАМИДОВ

Чи республикада 1999-йисуз - Дагъустандиз гъахъай бандитвилн тешкилатар чукурайдалай инихъ 15 йис тамам хъуниз талукарнавай серенжмар кыле тухузвай йикъарин вилик РД-дин МВД-дин кадрийрин управлендиз фейила, анин къуллугъчийри заз законсуз тешкилатрихъ галаз кыле феи женгера телеф хъайи чи къегал рухвар тир Тагъир Махрабован, Закир Султанован, гъакни а

Рамидин РАГЪИМОВ:

“Кичедаз полициядиз фин кутутгнавач”



вахтунда мусибатдин йикъар-йифер акъудна, гъалибвал къазанмишна хтай ОМОН-дин къуллугъчи, милициядин майор Рамидин РАГЪИМОВАН тварарни къунай. А женгера чанар гайи къегалрикай чи газетдин алатай нумрайра материалар чапнай. Ахпа зун Р.Рагъимован суракъда хъанай. Ам хизанни галаз ял ягъиз, вичи яд хъвайи булахрин дад ахкваз ва багърийрал кыл члугваз хайи хуьруз - Къурагъ райондин Киридикъ хъфенваз хъана. Ингъе къенепатан крарин къуллугъчийрин лишанлу йикъан вилик Махачкъаладиз хтай адахъ галаз гуьрушмиш жедай мумкинвал хъана...

Сакъа стакан чаярни цана, ада сугъбет вакъиаяр рикел хкунилай башламишна. Малум тирвал, а вахтунда бандитар Дагъустандиз хабарсуз гъахънай. Сифтедай абурулай, чпин нагъакъан крар авуна, кыл баштаниз алакъзавай. Себеб лугъзвани вуна. Себебар гзаф я. Сад лагъайди, гужум ийизвайбурун шартлар, мумкинвилер артух тир, абуру виликамаз гъазур жезвай, абуруз а ерийрин рекеер-хуьлер, гъар са жигъир хъсандиз чизвай. Къвед лагъайди, сир туш, боевикриз чкадин агъалийрини куьмек гузвай дуьшущарни тимил тушир. Ида чавай къетлен уяхвал истемиззавай. Мукъу патахъай, вуна акI вучиз лугъзува? Бандитар къазвай, тергзавай дуьшущарни тимил тушир къван. Месела, Хасавюртда ракъун рекеин переведдал экстремистри чи милициядин наряддал гужумна, чи 2 къуллугъчи яна къенай. Садал хер авунай. Тревога гана къарагъарай чи къуллугъчийри Нурадилово хуьруьн патав бандитрихъ агакъарнай. Абурукай пуд кас тергнай, сад къунай. Автомашинарни вахчуннай.

Цумада, Болтих районрал бандитрин яракълу дестейри гужумзавай-дакай квез аян тирни, тахъайтIа, бейхабар хъайи карт тирни?

- Малуматар, гелбетда, авазвай. Чи разведкани ксанвачир эхир. Ятлани ихътин, фашистрин хътин, гужум, дуьз лагъайтIа, гуьзлемушнавачир. Дагъвийри, Чечняда дже авайла, катыйбур багърийра хъиз къабулнай эхир. Амма душман душман я. Ада вичин ягъсузвал ийизва. Гъа икI и сефердани. Аквар гъаларай, Кавказдин мусурманрин Конгрессдилай гуьгъуьниз абурун иштягъар са къадар ачух хъанвай. Вагъабитрикай даях къуна, абуру Дагъларин уьлкведа исламдин къанунара тестикъаруник умудар кутунвай.

Къарамахи, Чабанмахи хуьрера кыле феи вакъиаяр ваз жуван вилералди ақунайни, тахъайтIа?..

- Гелбетда, ақуна, чандалдини гъисс авуна. Зун кыле авай ротади сифте йикъарилай гъана йифер-йикъар акъудна. Ана хъайиди мусибат тир. 28-августдиз Чабанмахидиз оперативный серенжмар кыле тухуз феи ОМОН-дин 6-отделдин, Буйнаксдин ГУВД-дин ва маса подразделенийри экстремистри садлагъана цай гана.

Гелбетда, чна игътият хуьзвай ва гъавилай чун мукъаятивилелди виликди фе-на. ИкI, са десте Вени Женгутаи галай па-

ТАРЖУМАГЪАЛ.
Рамидин Шапанович РАГЪИМОВ Къурагъ райондин Киридийрин хуьре дидедиз хъана. Ана Советрин Союздин Игит Эсед Салигъован тIварунихъ галай юккъан школа, гуьгъуьнлай Ашхабадда милициядин махсус школа, 1992-йисуз Ташкентда СССР-дин МВД-дин высший школа ақвалтIарна. Туркменистандин къенепатан крарин органра, жергедин милиционервилелей башламишна, ВОХР-дин отделенидин начальниквилин дорежадив агакъдалди жвабдар къуллугъар авуна. 1995-йисуз Челекен шегердай, милициядин капитан яз, ватандиз хтана. Савадлу, вилегъ къуллугъчи РД-дин МВД-дин ОМОН-да (отряд милиции особого назначения) къваллах къабулна. Ина сад лагъай оперативный ротадин командир, штабдин начальникдин заместитель хъана. Адаз майорвилин чин гана. Къуллугъдин рекей юлдашир гъамишна чечене квалурна. Чечнядихъ галаз алакъада авай районра кызгъын гъалар авайла, законсуз яракълу дестейри гужумайла, кIвенкIе жергеяра хъана. Вилегъвал, уяхвал квалурунай адаз 1997-йисуз РФ-дин МВД-дин ГУО-дин приказдалди “МВД-да гъакъисагъвилелди къуллугъ авунай” знак, 2000-йисан мартдиз РФ-дин Президентдин Указдалди “Ватандин вилик лайихлувилерай” II дорежадин медаль гана.

2004-йисуз Рамидин РД-дин къенепатан крарин министрдин приказдалди Чечен Республикаида МВД-диз рекее туна. Ана ада пуд йисуз Грозный шегердин Октябрьский райондин УВД-да къуллугъна. Ана штатдалай гуьгъуьниз 2008-йисан ххирдалди РД-дин МВД-дин личный составдихъ галаз кIвалахдай инспекцияда къуллугъна. 42 йисуз къенепатан крарин органра къуллугъ авур дагъви къегаз хва пенсиядиз экъечIна.

Милициядин ветеранди вичин уьмуьрдин вафалу юлдаш Сараханумахъ галаз къве хвани са руш тербияламишна.

Юриический образование къачур къве хъини бубадин пеше давамарзава. Гъа икI, полициядин капитан Вадима РД-дин МВД-дин Махачкъала шегердин 1-полкунна, Вагифа РД-дин МВД-дин УВО-да (управление вневедомственный охраны) къуллугъзава. Веленади филологвилин пеше хъяна. Рамидина вичин вафалу веледрал, 6 штудални I штудал дамахзава...

тахъай, зун кыле авай отряд Лешаши галай патахъай “Волчи ворота” лугъудай чкадилай Къарамахидиз мукъва хъана, гуьгъуьнлай къенепатан къушунрин аскерар, жуьреба-жуьре къурулушрин къуллугъчийар, БТР-ар куьмекдиз атана.

Мичи йиф Къасухдай хъиз, хкат таниш туширди. Бирдан гужумдиз феи ОМОН-дин са дестедихъ галаз авай алакъа квахъна. Гъалкъада гъатнавай абурукай санлай 10 кас телеф хъана. Ина кыле феи женгера Россиядин регионрай атанвайбурукай, къенепатан къушунрин аскерикайни гзафбуру чанар гана.

Гъа са вахтунда бандитрин гзаф дестеяр терг ийиз, хуьрер экстремистрикай азад ийиз алакъна.

Ислягъ девирда цун юккъаз аватун - им зарафат кар туш...

- Дяе даяе я. Багъри чилел къуллугъдин рекей жуван юлдашрин мейитар акурла, рикI къарсатмиш жедат. Гелбетда, бегъем квал-югъ тахъанвай жегъил хизанар, куьре балаяр вилерикай карагдай.

Чечняда хъайи джедикай япирхъ жуьреба-жуьре ванер галукъзавай. Ви фикир гыхътинди я?

- Заз чиз, ам вагъабитрин, дуьньядин экстремистрин даяе тир. Адан сергъятар гуьтубур тушир. Чечнядиз къезвай къван яракъар, бандитрин дестеяр гзаф тир. Аник дуьньядин экстремистрин туб квай. Гъаниз килигна дагъвийри гъам шегерда, гъам хуьре-къвале, общественный чкайра, эхир-

ки, гъар са пилени хатасузвал хвена кIанзавай. Чуьнуьхна вучда, чеченар багъна къаз, чибуру ийизвай къван тахсиркарвилер тимил тирни?

Дуьз лагъ, а мусибатар акурдалай гуьгъуьниз къе вун и хаталу къуллугъ хкъагънал пашман яни, тахъайтIа, сифтегъан хъгин ашкъи аmani?

- “Жанавурихъай кичеде тамуз фин лазим туш” лугъдайвал, кичедаз полициядиз финни кутутгнавач. Хаталу я лугъуз, зун фимир, вун фимир, бес кайдаяр са ни ятлани хвена кIанда эхир. Киче кас тиртIа, бес Закирдушмандин хуруз фидайни?! Киче тиртIа, мусибатар вилералди акур милициядин къегал къуллугъчийар тир лезги СЕЛИМОВ Рамазанни ТАРИКЪУЛИЕВ Азиз, лакви ШИХНАЕВ Гъуьсейн, табасаранви АЛИЕВ Агъмед, даргиви АГЪМЕДОВ Багъаудинни аварви СУРХАЕВ Сайпудин, азербайжанви АГЪМЕДОВ Алагъмед ОМОН-дин жергеяра акъваздайни?! Абурун дуствал женгера мадни мягъкем, руьгъ хци хъанвай. Телеф хъайи юлдашрин кыисас вахчуз абуру гъамиша гъазур тир.

Багъишламиша, гаф кватай чкадал хабар къан. А телеф хъайибурун хизанрин гъакъиндай ни ва гыхътин къайгъударвал авунайтIа, ийизватIа малум тирни?

- РД-дин МВД-ди вири хизанриз са сеферда гузвай пособие агакъарнай. Нафакъадал алай вирибуруз пенсияр тайинарнава. А хизанар яшайишдин кIвалералди таъминарнава...

1999-йисан

Вакъиайрин хроника

• **7-сентябрь.** Россиядин МВД-дин къенепатан къушунрин подразделенияри Дагъустандин СОБР Буйнакский райондин Къарамахи хуьруьн къерехриз гъахъна, куьчейра женгер тухузва. Экстремистри Гамиях, Шумия, Ахар, Тухчар ва Новолакское хуьрерин даяхдин пунктар къуна. Новолак райондай са къадар инсанар катзава.

• **8-сентябрь.** Федеральный къуватри Кадардин зонадин лап къакъан чкаяр къуна. Владивостоқдай Дагъустандиз Приморский ОМОН-дин хъсан гъазур хъанвай 50 аскер рекее туна. Разведкадин делилрай акъвазвайвал, алатнавай къве йикъан вахтунда экстремистар аквадайвал мягъкем хъанва.

• **9-сентябрь.** Женгер Гамиях хуьре кыле физва. РагъакIидай патан малуматрин агентстводи и района федеральный къуватрикай гзаф къадар хкатунар хъайдан гъакъиндай хабар гузва. Кеферпатан Кавказдин военный округдин пресс-къуллугъди хабар гайивал, вилик квай юкълу Экитебедал гужум авурла, 10 аскер телеф хъана. Боевикри женгинин майданда телеф хъайи 50 кас туна (хутахиз тахъайбур квачиз). Артиллерияди ва авиацияди Хаттабани Басаеван штабар алай чкайриз цай гузва.

• **10-сентябрь.** Къуватлу ракетайрай ягъунар къунин нетижда боевикрин Чабанмахида авай пункт тергна. Гамиях михъи авуна куьтыгъна. Женгерилай гуьгъуьниз Экиторе дагъдин куьваллай 47 мейит жагъана. Чи къушунрикайни хкатунар хъана: 6 аскердални Дагъустандин милиционердал хирер хъана. Карамехидин рагъакIидай пад азад авуна.

• **11-сентябрь.** Новолак района боевикри къунавай 5 хуьруькай сад азад хъуьунва. Гамиях патал женгер са шумуд юкълу давам хъана. Хуьр лап чIанва, ятлани аниз ислягъ агъалияр элкъевена хквезва. Абуру боевикри чпин кыметлу шейэр ва пулар тухвайдакый лугъзува. Новолакское, Тухчар, Чапаевское хуьрер патал женгер кыле физва. Къарамахида боевикрин 150 касдикай ибарат десте элкъурна къуна. Чабанмахи азад хъийидайла, 50 боевик тергна. Россиядин къушунрин подразделенияри адан рагъэкъечIдай патан къерехриз экъечIна. Снайперрин 6 десте, боеприпасар авай къве склад тергна.

• **12-сентябрь.** Къарамахи хуьруьн кылел Россиядин пайдах жхажнава. Чабанмахи санлай федеральный къуватрин гуьзчивилик акатнава. Дагъустан Республикадин Госсоветдини Федеральный къуватрин командованидин къарардин бинедаллаз экстремистриз акъвалдай женгинин гъерекатра иштиракун патал вичин вахтара Афгъанистанда къуллугъ авур Дагъустандин агъалийрин рота тешкилна.

• **13-сентябрь.** Кадардин вири зона МВД-дин къенепатан къушунрин гуьзчивилик кутуна. Вагъабитрин кыле акъвазнавай Джаллах ва Мухтар чпин амадагарни галаз Чечнядиз хъфиз чалишмиш жезва.

• **14-сентябрь.** Федеральный къушунри Новолак райондин Кадардин зонада агалкъунар авай операцияр кыле тухвана. 10 юкълу боевикри къунавай Новолакское гъакIни вагъабитрин даяхдин кылин точкайрикай сад тир Къарамахи хуьрер азад хъуьунва. Ина Хаттабан ирануба яшамиз жезвай, цун точкаяр эцигиз са шумуд йис хъанвай. Чкадин агъалийривай мукъвара чпин хуьрериз хквез жедат, вучиз лагъайтIа анра бандитри тунвай яракъар, минаяр гзаф авай.

• **15-сентябрь.** Дагъустандай акъуднавай бандитри республикадин территорияда терактар тешкилдай махсус дестеяр гъазурзавай. Боевикрин чехи пай Бороздиновский станциядал къватI жезва.

• **16-сентябрь.** Дагъустандин силисдин органри 4-сентябрдиз Буйнаксда теракт тешкилунай (сетижда 64 кас телеф хъайи) шак физвайбуру жагъурун патал федеральный розыск малумарнава. Къизляр ва Бабаюрт района боевикрин цийи отрядар тешкилзава. Махачкъалада республикадин Халкъдин Собранидин сессия кыле фена. Анал Дагъустанда вагъабизм къадагъа авуни месэла гъялна.

• **17-сентябрь.** Оборонандин министр Игорь Сергеева малумарайвал, авиацияди террористриз неинки Дагъустандин территорияда, гъакI Чечнядани ягъунар къада...

Газдин къуллугъар. Абур виже къвезвани?

СУАЛ-ЖАВАБ

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

Мукъвара "Лезги газетдин" редакциядив Къурагь райондин Клирийрин хуьрйи тир зегьметдин ветеран, I группадин инвалид **Жалалдин Жарудинович ИСАЕВАЛАИ** чар атана. Ана кхьенва:

"Гъурметлу "Лезги газетдин" редакция! Къурагь райондин Клирийрин хуьрйи вили ялавар агакьунал клирийри шадвалзава. Зи квалер газ аваз са шумуд йис жезва. Квалер газдалди таъминарунин квалахриз лазим къвезвай вири материалар жуванбур яз, квалахар тамамарай устларриз за 18 агъур манат пул гана. Ишлемишай газдин пулни за датлана счетчикдин делилрал асаслу яз вахт-вахтунда гузва. Къейд ийин хьи, квалер тухванвай газдин турбаяр, кранар ва маса тадаракар вири цийибур я. Гъа са вахтунда гъар йисуз са сеферда "Дагестангазсервис" ООО-дин Къурагь районда авай ЭГС-дин (эксплуатационная газовая служба) слесарди газдалди таъминарунин жигьетдай ийизвай къуллугъарин пул я лугъуз, хуьруьнвиривай пулар кватлава ва пул къачурди тести-къарзавай квитанцияни вахкузва. Амма и пулдин къадар гъар йисуз дегий жезва. Квалерин майдан члехи, турбаяр артух, 2 крандин чкадал 5 кран хъайи кар авач къван?"

Жуван чарчихъ галаз квел квитанцияри агакьарзава. За кеввай газдалди таъминарунин жигьетдай ийизвай къуллугъарин пулар гъихътин закондал асаслу хъана ни тайинарзаваатла, вучиз пулдин къадар гъар йисуз дегий жезваатла ахтармишна, газетдин чирлилай жаваб гун тлабзава?"

И месэладай кил акъудун патал зун "Дагестангазсервис" ООО-дин пешекарчихъ галаз гъуруьшмиш хъана. Агъадихъ чна абурин жавабар гузва.

Жаммат БЕИБУЛАТОВ, СМИ-рин такъатрихъ ва гъукумдин органрихъ галаз квалер тухунин рекъай "Дагестангазсервис" ООО-дин кран идрар ийидай директордин советник.

- Эхиримжи йисара республикада газ ишлемишунай агъалири пул гузвай теьгер, квалера газдин тадаракар кардик кутузвай къайда татугай галда ава. Газфур хатасузилел ерли амалзавач, гъа са вахтунда чпин уьмуьрни хаталувилик кутазва. Мисал яз, мукъвара Къарабудахкент райондин са агъалидин квалер газдин къурулуш къайдади квачирвилай хъиткьинун арадал атана. Саки ругуд касдиз хасаратвилер гана, са дишегьлини 13 йис хъанвай гада телеф хъана. Гъайиф хьи, кьенин юкъуз республикадин хейлин агъалири, чпин квалериз газ тухудайла, гележегдикай фикризавач. Нетижда бедбахтвилер арадал къвезва.

Гъихътин хийир ава квалерин кьенепата ийизвай газдин къуллугъарикай? Виридаз малум тирвал, мидаим затни авач. Гъар са шейнихъ ам геждади амуькун патал гелкъуьн тешилна кланзава. Республикадин агъалирийн квалерин кьенепата ийизвай газдин къуллугъар "Дагестангазсервис" ООО-дин работникрин хиве ава. Абуру чпи тухвай квалахрин патэхъай районра ва шегьерра кардик квай ЭГС-рин вилик гъахъ-гъисаб ийизва. Слесарри, чпел тапшурмиш-навай участоқда гъар са квал ахтармиш-на, абонентриз газ тухунин квалахдик квай нукъсанар къалурун, меслятар гун ва къайдадик квачир чкаяр дуьзар хъувун лазим я. Эгер газ ахъайзавай чка аваз хъайитла, слесарди ам дуьзар хъийизва, кранри бегьмедиз квалах тийиз хъайитла, абур къайдадик кухтазва ва ик мад. Гъар са квал ахтармишун патал чаз алай вахтунда къул-

лугъчияр бес жезвач. Чи карханадин пешекарри гзаф вахтара МЧС-дин, "Ростехнадзор"-дин работникрихъ галаз санал квалахзава. Гъар са абонентди чкадин ЭГС-дихъ галаз алакьа хуьн чарасуз я. ЭГС-ди газдикай менфят къачузвай гъар са абонентдихъ галаз квалерин кьенепата ийизвай газдин къуллугъарин жигьетдай икьрар кутунзава. Дагьлух районра, шегьерра газ тухванвай вири квалер ахтармишиз агакьзавач. Идан себебни, винидихъ къейд авурвал, работникрин патэхъай кьитвал аваз хуьн я. Нетижда бязи агъалияр вахтуналди чи карханадин гуьзчивиликай хкатзава. Абонентди, ЭГС-дихъ галаз икьрар авачиз газдикай менфят къачузвайди чи карханадин пешекарриз малум хъанмазди, абуроз а кас газдикай магърумдай ихтияр ава. ЭГС-ди абонентдихъ галаз кутунзавай икьрар-



Къулайвал хъанватлани, къайгъуяр артух жезва

дал асаслу яз, слесарри йиса са сеферда абонентдин квалер авай газдин тадаракар ахтармишзава. Эгер абонентди газ ракъун турбайра аваз ваь, шлангра аваз тухван-ваз хъайитла ва я хатасузилеин маса къайдаяр вилив хвенвачтла, слесарри вахтуналди (рехъ ганвай нукъсанар арадай акъудалди) адан газ атун патал талукь идрариз хабар гузва. Абонентдин квалер газ-дихъ галаз алакьалу яз бедбахтвилеин дуьшуьш арадал атайтла, жавабдарвал, икьрардал асаслу яз, ЭГС-дин хиве гъатзава. Къенин юкъуз ахътин дуьшуьшрал расалмиш жезва хьи, гзаф вахтара хуьруьнвиар ва я мукъва-къилияр хуьниз килигна, слесарри абонентар абуроз газ тухванвай теьгер къайдадик квач лугъуз тагъкимарзава, нукъсанар арадай акъудун патал вахтни гузва. Абуру, энгел тавуна, кимвилер арадай акъудайдак умудар кутуна, чпин документа вири къайдадик ква лагъана къейдзава. Закондал асаслу хъайитла, слесарди ихътин дуьшуьшра, са хала-хатурни тавуна, Ростехнадзордин пешекарриз эвер гана, газ атун лазим я. Вучиз лагъайтла, пака са бедбахтвал арадал атайтла, слесарди вичи вичин кьилиз яд чимда.

Мегъамед АДЖИЕВ, "Даггазсервис" ООО-дин ОПД-дин (отдел прочей деятельности) килин инженер.

- Чна квалахда "Дагестангазсервис" ООО-дин кран идрар ийидай директорди 2014-йисан 28-февралдиз тестиьарнавай газдин майишатда технический рекъай ийизвай къуллугъар ва абурин кьимет къалурунавай чешнедин преискурнтал амалзава. Ам Саратовда авай "Гипрониюгаз" ОАО-ди гъазурнавайди я. Преискурнтда абонентриз ийизвай гъар са къуллугъарин нумра (позиция) ва кьимет къалурунава. Абонентдихъ галаз икьрар кутундайла, контролерди икьрарда абонентдин квалер газдихъ галаз алакьалу шумуд прибор аватла къейдзава. И

приборриз ийизвай къуллугъарин кьиметни гъар жуьрединди я. Мисал яз, 15 мм. алай 1 кран смазка авун - 59 манат, квалериз чим гудай къурулуш (котел) - 251 манат, газдин пич - 231 манат. Къейд ийин хьи, къуллугъарин кьимет приборин маркайрилайни аслу я. Гъа са вахтунда къуллугъарин кьимет преискурнт гъазурзавай карханади дегийшарунни мумкин я. Мисал яз, эгер алай йисуз котелдиз ийизвай къуллугъар 251 манат ятла, къведай йисуз ам 300 манат хуьнни мумкин я. И карни закондин сергытра аваз тешилзава. Гъар йисуз квалерин кьенепата ийизвай газдин къуллугъарин гузвай пулдин къадар и себебдихъ галаз алакьалу яз дегий жезва.

Слесарди, икьрардал асаслу, яз газдин кранар, пич, котел ва маса приборар ахтармишна, абуроз къуллугъар авун лазим я. Им адан буржи я. Эгер абонентди газдин къул-

лугъарин гузвай пулуникай кил къакъудун мураддалди слесардив квалерин кьене газдин къуллугъар тамамариз тазвачтла, им абонентди къанундал амалзавач лагъай члал я. Гъик лагъайтла, абонентдинни ЭГС-ди кутуннавай икьрарда слесардихъ гъихътин, абонентдихъ гъихътин везифаяр аватла, ачухдиз къейднава. Газдихъ галаз алакьалу кран анжах гъавурда авай пешекарри авун лазим я.

Эгер слесарди и квалахар тамамар тавуна пул истемешизаватла, ихътин дуьшуьшда чна а слесарди квалахзавай ЭГС-дин руководстводихъ галаз и месэла веревирдзава. Бязи дуьшуьшра абонентри "зи квалер авай газдин приборар вири къайдадик ква, заз слесардин къуллугъар виже къвезвач" лугъузва. Амма чавай, республикадин агъалирийн квалер газдалди таъминарзавай карханадивай, ихътин гафарал къул члугваз жезвач. Чна абурин хатасузилеин жигьетдайни жаваб гузва. Йиса са сеферда чи слесарди абонентрин квалера ахтармишун тухун чарасуз я. Къейд ийин хьи, квалерин кьенепата ийизвай газдин къуллугъарин кьиметар республикадин кьиблепатани сад я, кеферпатани. Гъик лагъайтла, "Дагестангазсервис" ООО-дин ЭГС-ри са преискурнтал амалзава.

Седредин АБДУРАГЪИМОВ, "Дагестангазсервис" ООО-дин Къурагь района авай ЭГС-дин начальник (телефондай гайи жаваб):

- Эгер слесарди, квалерин кьенепата ийизвай газдин са къуллугъарин тамамар тавуна, абонентдивай пул истемешизаватла - им ада вичин везифайрал амалзавач лагъай члал я. Ихътин дуьшуьшра абонент слесардиз пул гуз садавайни мажбуриз жедач. Эгер са квалахли авунвачтла, пул квехъ гуда къван? Пул анжах абонентдив слесардин къуллугъар агъа-къай вахтунда, преискурнтда къалурунавай кьиметрал асаслу хъана, гузва.

Жегъилрин форум

ЧИ КОРР.

8-ноябрдиз Ахцегьрин хуьре райондин тарихда сифте сеферда яз "Къвенквечийрин школа: Ахцегь-2014. Жегъилрин къуват карчивиле ва яшайишдин хиле серф авунин технологияр" лишандик кваз жегъилрин форум киле фида. Ам алай вахтунда важиблур тир хилерай, килди къачуртла, инсанди вич хъсан патэхъди дегийшаруниз, виликди финиз, карчивиле киле тухунин карда чирвилер артухаруниз ва яшайишдин проектиривандиз талукь тренингар тухуниз талуьсарнава.

Форумдин тешилкатчияр Ахцегь райондин Жегъилрин парламент, ФЛНК-дин Жегъилрин департамент ва автономный алишверишдинди тушир "Возрождение" тешилкат я. Форум "Альтаир" Фондунин куьмеқдалди тухузва.

Форумда райондин общественный вири тешилкатрин, муниципальный идарийрин векилри ва Ахцегь райондин школайрин члехи классра клелзавай аялри, санлай къачурла 14-далай 35 йисал кведалди яшда авай агъалири иштиракда. Сифтегъан гъисабунралди, иштиракчийрин къадар 150 касдив агакьун лазим я.

"Къвенквечийрин школа: Ахцегь-2014. Жегъилрин къуват карчивиле ва яшайишдин хиле серф авунин технологияр" форумдин макъсад - гъар са жегъилдивай ва я жегъилрин дестедивай чпин гъунарар къалуризе, инсанвилеин ва акъулдин (интеллектуальный) капитал артухариз, вичихъ галаз сад хътин фикрдал алай ксар жагъуризе ва тежриба къачуз жедай шартлар тешилун я.

Форумдин асул везифаляр:

- тренингрин куьмеқдалди алава тир образование къачунин нетижата и ва я маса хилера жегъилрин чирвилер артухарун, абур гъар са кардин гъавурда жедайвал авун;

- Форумдин иштиракчийрин проектар уьмуьрдиз куьчурмишун патал лазим тир делилар ва чирвилер гун;

- жегъиллар датлана цийи чирвилер къачун, чпи-чеп виликди тухун патал гъевесламишун.

Форумди квалахзавай вахтунда тренингрин пуд майдан тешилда ва гъардавай вичиз хушди хягъиз жедая.

1. Жегъил карчиди хуси бизнес-проект тешилун ва ам виликди тухун. Бизнес-тренер "Оптима" компаниядин управяющий Мурад Керимов я.

2. Дагъустандин шартлара кардик квай бизнес-проект нетижалудакъа идара авунин сирер. Бизнес-тренер кархана четин гълара идара авунин рекъай пешекар Эмир Мегътиев я.

3. Жегъилрин арада гуьгъуьлудакъа, яни пулсуздакъа квалахун тешилунин къайдаяр. И рекъай чирвилер Дагъустандин гуьгъуьллубурун Гъерекатдин руководител Далгат Мегъамедова гуда.

И хилерилай гъейри, "Альтаир" Фондунин проектрин менеджер Рашид Исхакова "World Skills International ассоциацияди фикир желбзавай пешейрай Дуьньядин чемпионатдин сергытра аваз жегъилар пешедин рекъай виликди финин къайдаяр" темадай карчи-къугъун тухуда.

"Къвенквечийрин школа: Ахцегь-2014. Жегъилрин къуват карчивиле ва яшайишдин хиле серф авунин технологияр" форумдин эхирдай тарихдин илимин кандидат Абдулаким Бутаева мярекатдин иштиракчийриз "Халкъдин тарихда реьбердин къаматди къугъвазвай роль сардар Гъажи Давуд Муьшкурвирдин уьмуьрдин чешнедалди" темадай лекция клелда.

Форумдиз талукь тамам делилар телефондин агъадихъ галай нумрайрай къачуз жедая: **9 988 784 03 67 (Зейнидин Абилов); 8 926 048 24 34 (Мегъамед Алиев).**

Аялрал гыкьван зегьмет члугуртла, нетижаярни гьакьван хъсанбур жеда

Къаст кьилиз акъудна

Жамидин ИСМАИЛОВ

Ахцегь райондин Кьакларин хуьре чешнелу хизанар гзаф ава. Месела, завай **ГЮЮБЕГОВ Ягьидин** ва **АЗИ-ЗАГЪАЕВ Бадрудинан** хизанар къа-луриз жеда.



Ягьи ва Заидат хва Рустам гваз

Ягьиди вичин хизандикай аз ик! суйьбетна.

- Зи диде жегьилзамаз, зун аял тирла, вахтсуздаказ рагьметдиз фена. Зун дидедин патай баде Набисатан патав хтана. Кьакларин юкьван школа кутьягна, бадедин квал-югъ туклуьр хъувуна. Хизанда гьвечли вах Маизат, баде Набисат ва зун авай. Сифтени-сифте вахан кьайгьуда хъана кланзавай. Ада 8-класс тарифдин грамота къачуналди кутьягна. Вахаз духтур жез кланзавай, адан документар гваз зун Махачкъаладиз фена ва абур медучилищедиз вугана. Чаз къабулна лагъай чар хтана. Хтул руш клелиз физвайдакай хабар хъайила, баде гагь шад жез, гагь шехьиз эгечина. "Бес аз вуж килиграй?" лугъуз, ам фикиррик акатна. Эхирни



Анжела

баде хтулди духтурвилдин пеше хьа-гунал рази хъана. Маисата хъсан кьиметар аваз клелзавай. Ада меду-чилище акьалтарна. Эвлениш хъана. Исаятда Махачкъаладин къвед ла-гъай роддомда клвалахзава.

Зун Заидатал эвлениш хъана, - давамарзава ихтилат Ягьиди. - Ада

хачкъаладин 1-нумрадин гимназия-да урус чланни литературадин тарсар гузва. Адакай педагогикадин илимрин кандидат хъанва. Абурун стха Рустама, дидедизни бубадиз клвале кумекар гуз, Москвадин юри-дический академиядин Махачкъала-да авай филиалда заочникаказ клелна.

Ик!, Ягьидини Заидата чпин къаст кьилиз акъудна - вири аялрив кьилин образование къачуз туна. Веледриз чпин квал-югъ хъанва. Фяле итим яз, Ягьиди вири къуватар аялриз дуьз тербия гун, абур кьвачел акьалдарун паталди гана.



Инжира



Жамиля



Набисат

Ингье гила веледрини чпин диде-бубадин риклер шадарзава. Рушари чеб фейи клвалерни кьени авунва. Аферин кьез веледриз дуьз-гьун тербия гунай, Ягьи ва Заидат!

Машгьур СИХИЛ

Гила **АЗИЗАГЪАЕВ Бадрудинан** хизандикай. Ада хъ кьве рушни пуд гада ава. Ада вичи кьилин кьве образование къачуна - сифте ДГПУ-дин физкультурный факультет, ахпа ДГУ-дин тарихдин факультет акьалтарна. Мектебда тарсар гана, военрук хъана. 20 йисуз ада Кьакларин юкьван школадин директорвиле клвалахна. Алай вахтунда пенсияда ава. Бадрудина школа гьунгьуна, чешнелубурун жергеда туна. Адаз са шумуд медаль, РФ-дин халкьдин образованидин отличник, РД-дин школайрин лайихлу муаллим лагъай тварар, гьурметдин грамотаяр гана.



Бадрудин Азизагъаев

- Жув школадин директор яз, - суйьбетзава Б.Азизагъаева, - эвелни-эвел за жуван аялриз дуьз насигьатар гана, абур хъсандиз клелун, амай аялриз чешне хъун лазим тирдакай лагъана. Зани зи уьмуьрдин юлдаш Марията веледрал гзаф зегьмет члугуна. Ингье абур гьар сад са пешедин иесиярни хъанва. Зи веледрикай пуда школа

медалар къачуналди акьалтарна. Ик!, 1993-йисуз зи гада **Мавледи**на мектеб гимидин медалдалди акьалтарна, ам ДГПУ-дин математикадин факультетдик экечна. 15 йисуз ада муаллимвиле клвалахна, кье адакай школадин директор хъанва. Адан уьмуьрдин юлдаш Зулейхадини ДГПУ-да кьилин образование къачуна, гьвечи классрин муаллим я. Муькь гада Ренадинани 1995-йисуз школа гимидин медалдалди кутьягна, рекьер, аэродромар эцигдай пеше хъана, районда автдордин управленидин кьилин инженер я. Адан уьмуьрдин юлдаш Эльзадини школада клвалахзава, ада ДГУ-дин тарихдин факультет акьалтарна.

Руш Женнетади 1998-йисуз школа кьизилдин медалдали акьалтарна. Ада гьвечи классрин аялриз тарсар гудай пеше хъана. Женнетадин уьмуьрдин юлдаш Велиев Зугьраб школадин завуч я, химиядин тарсарни гузва. Чехи рушаз медаль хъаначтлани, адани хъсандиз клелна, исаятда школада муаллим-психолог я. Чехи гада Сефидинан рик! гьвечи члавалай техникадал алай, ада автдорожный техникум кутьягна. Зи рик! веледрикай архайин я, къачур зегьметар гьавайда фенач.



Мавледин

Бадрудинан рехъ адан хтул Алисадини давамарда - ада ДГПУ-дин филологиядин факультетда лап хъсан кьиметар аваз клелна.

СА АЛАВА ХЪИЙИН. Бадрудин муаллим Кьакла авай машгьур Исмаиловрин сихилдикай, чехи стха Абасан гьвечи хва я. И сихилда 40-дав агакьна муаллимар, 4 алими авай. И чешнелу хизанрикай за ихтилат гьавайда авунвайди туш. Алай вахтунда аялри гуя клел хъийизмач, вучда клелунрикай, муаллимрини алими пулар къачуз кьиметар зава лугъудай ванер къведа. Кел хъийизмач лугъун тапарар гафар я. Лап хъсандиз клелзавай аялар школайра, вузра студентар авачиз туш. Келзавайбурукай хъсан пешекарар жезвайдини аквазва. Эхъ, диде-бубайрилай гзаф аслу я. За винидихъ лагъанвайвал, Ягьини Бадрудин датлана чпин аялрин кьайгьуда хъана, чирвилерихъ еке метлеб авайди абур азучуна. Дидейрини гьамиша чпин аялрал гуьзчивална. Абурун веледри, маса крарал машгул тахъана, хъсандиз клелна. Гьар сада уьмуьрда чпин чкани кьунва.

Тербия кьвалаяни хъана кланда, мектебдайни. Аялрал гыкьван зегьмет члугуртла, нетижаярни гьакьван хъсанбур жеда.

Хуьрерин гьюьрметлу ксарикай

Муаллим - агьсакъвал

З.САИДОВА

Кьурагь районэгийр тир, Ватандин Чехи дядедин, зегьметдин ветеранрикай, абурун уьмуьрдин юлдашрикай, абурун члугур зегьметрикай хейлин макъалаяр чагнава.

А вахтара инсанрал акъалтай азабар, абурун члугур зегьметар рикелай алудиз жедач. Амма вири инсанриз сад хьтин уьмуьр кьисмет жедач. Гьар гьикл ятлани Аллагдай гайи уьмуьрдал инсан рази хьана кланда.

Зегьметди инсан лигимарни ийида ва гуьрчегарни, лугьузва са мисалда.

За кхьизвай кьенин макъалани ихьтин, уьмуьрда датлана зегьмет члугунвай, халкьдин арада гьюьрмет ва кьимет авай, вирида дамахвавай чешнелу муаллим, алай вахтунда пенсияда авай **БЕЙБАЛАЕВ Алипаша Жегьверович** акай. Алипаша Жегьверович 1929-йисуз Кьурагь райондин Кьепиррин хуьре колхозчидин хизанда дидедиз хьана. Адан буба Жегьвера ва диде Зуьгьредди уьмуьрлук колхозда квалалахиди я. Абуру гвенар гуьз, векьер ягьиз, малкьара хуьз, чпин хизан хвена. Абурухь вад велед, 3 хва - Бейбала, Алипаша, Гьасанпаша ва кьве руш - Савадат, Умукулсун авай.

Алипаша муаллимдин суьгьбетдай чаз чир хьайивал, ам хайидалай гуьгьюьниз диде са тлимил азарлу хьуниз килигна, адавай аялдиз вичин хуралай нек гуз хьана. Амма куьрпе аял кьуншидал алай, чпин хурухь гьевечи аялар галай папарни гьикл тунач, абуру юкьуз чпин аялрихь галаз гьадазни хур гана. Йифен вахтунда лагьайтла, дидеди гамишдин некледиз яд ягьиз, хапаяр ийиз, аял хвена.

Алипаша муаллимдин аял вахтар дядедин четин йисарал гьалтна. Гьа вахтунда, са гьал еке хьайила, аяларни диде-бубайрихь галаз колхоздин квалалахрал фидай. Алипаша квалале малкьара, никлер, векьин чилер авай хизандай тиртлани (гьа вахтара малкьара, никлер авай хизан кесиб хизанрик акатзавачир),



кинвал Алипаша муаллимдин хизан галайвилей хьана чир.

1951-йисан 1-сентябрдай ада Клирийрин ирид йисан школада кьве йисуз тарсар гана. 1953-йисуз Алипаша муаллим хайи хуьруьн школада квалалахал акъвазна ва ада заочникадаз Махачкьалада пединверситетдани клелнай. 1959-йисан 4-мартдай ам, 24 йисан яшда авай жегьил муаллим яз, школадин завучвиле тайинарна.

1959-1964-йисара гьа и школада директорвиле, ахпа муаллимвиле, завучвиле, ва мад муаллим яз квалалахна. Пенсиядиз финиз килигна, ада 1989-йисалай 1996-йисалди йикьа кьве тарс гуз хьана.

Дуланажагь хьсан тиртлани, жувахь галай юлдашрал ва пешедал рикл алайвилей са тлимил машгьулни хуьй лагьана, квалалах хьийизвай за, - лугьуз суьгьбетзава Алипаша муаллимди.

Алипаша муаллим пуд сеферда Кьепиррин хуьруьн Советдин депутатвилени хьана.

Суьгьбет ийидайла, чна адаз а вахтара армиядиз тухун тавур жегьил тавачир, куьне армиядин жегьейра гина кьуллугьна лагьана суал гайила, ада чаз муаллим тирвилей вич армиядиз тухвана чир, амма 1945-йисуз Буйнаксск шегьерда 10 йикьан сборра, 1953-йисуз хуьре кьве вацран сборра хьайиди кьейдна.

» Зегьметди инсан лигимарни ийида ва гуьрчегарни...

ада диде-бубадихь галаз векьер ягьиз, гьерер, клелер хуьз ва колхозда маса квалалахал ийиз, куьмекар гудай.

Алипаша 1937-йисуз, 8 йис хьайила, (а вахтара 8 йис тамам таханмаз аялар школадиз кабулзавайди тушир), Кьепиррин школадиз фена, 1945-йисуз, 8-класс куьтягьайла, Дербент шегьердин педучилищедиз гьахьна. Инаг ада 1947-йисуз хьсан кьиметар аваз акъалтларна. А вахтара дядедихь галаз алакьалу яз школайра муаллимар бес кьадар авачир, иниз килигна училищеда 2 йисуз клелзавай. Училище акъалтларай 1947-йисалай 1949-йисалди Алипаша муаллимди Клутлулрин хуьруьн школада сифтегьан классриз тарсар гана.

Клутлулрин хуьре тарсар гудайла, Алипаша муаллим Султанагьа лугьудай рушал ашукь хьана. 1948-йисан 8-июндиз Алипаша муаллимдини Султанагьади (рагьмет хуьрай вичиз) чпин кьисметар сад авуна.

Рикле квалалахдай ва клелдай ашкь авай жегьил муаллим 1949-йисуз Дагьустандин пединститутдин филологийдин кьве йисан факультетдиз гьахьна. Кьуд йисан факультетдиз гьахьдай мум-

1967-йисан сентябрдиз адаз 3-группадин запасда авай (политический состав) лейтенантвилени чин гана. Вичин вири уьмуьрда зегьмет члугур Алипаша муаллим хейлин медалринни гьюьрметдин грамотайрин, "СССР-дин халкьдин просвещенидин отличник" знакдин ва маса наградайрин сагьиб я.

Гила са кьве гаф Алипаша муаллимдин хизандикайни. Акьуллу, камаллу веледар хьайила, диде-бубадиз шад жеда. Гьайиф хьи, виридаз сад хьиз гузвач. Вафасуз аялар хьайила, диде-бубадин рикл тлар жеда. Ихьтин веледар жедалди, белки, абур авачиз хьунни хьсан я жеди.

Алипаша муаллимдинхь веледар хьаначтлани, амни Султанагьа диде 50 йисуз санал арада гьюьрмет аваз яшаммиш хьана.

Алипаша муаллимди стха Гьасанпашадин хва Жегьвер хвавиле кабулна. Ам алай вахтунда Ханты-Мансийский округдин Радужный шегьерда яшаммиш жезва. Гатуз хуьруьз жквез, ада имидал кьил члугвазва.

Кьуй, Алипаша муаллим, куь уьмуьрда рикл шадардай крар гзаф, квалале берекат хуьрай!

Яшллубурун кьил

Сажидин САИДГЪАСАНОВ

Яшлу инсанар дуьнья акунвай, далудихь гзаф йисарин тежриба галай ксар я. Гьи хуьре, гьи идарада ва я карханада яшлу инсанри кьуллугьзаватла, зегьмет члугвазватла, гьана дуьз квалалахна жеда, жегьилриг дуьз рехь кьалурдаибурни.

Гьа ихьтинбурукай сад Сардархуьре яшаммиш жезвай Гьажикьурбанов Саидагьмед я. И мукьвара зун адахь галаз гуьруьшмиш хьана ва за адавай вичин уьмуьрдикай куьруь суьгьбет авун тлалабна.

Зи уьмуьрдин эвел кьил са акьван экуьди хьанач, - башламишна вичин суьгьбет агьсакъалди. - Диде зун чагьа аялзамаз рагьметдиз фена. Лежбервилел машгьул зи буба Гьажикьурбанов мад эвленмиш хьхьуниз мажбур хьана. Аллагдай шукур хуьрай, хайи диде гьилей акъатнатлани, етимвал за гьиснач. Захь кьве диде хьана: сад - хайиди, садни - хвейиди. Кьве дидедизни, жуван бубадиз хьиз, за рагьметар гьизва.

» Дугьриданни, Гьажикьурбанов Саидагьмед хьтин яшлу инсанар акъалтзавай несилрин дамахни я, даяхни

Саидагьмед стха, уьмуьрдин рекьерикай, клелуникай ва зегьметдин йисарикай кьве гаф лагьанайтла кланзавай. Абуру дядедин йисарални гьалтна.

Дуьз лугьузва куьне, эвела за са шумуд класс хуьре куьтягьна, 10-класс акъалтарун патал зун чи кьунши хуьруьз физ-хьуниз мажбур хьана. Квачерал алуклдай шаламарни жагьин тийиз (буба зегьметдин фронтда авай), за, жуван таяр-туьшери хьиз, машинрин чархрин куьгьне покрьшкьарикай шаламар илигна.

Бубадиз зегьметдин фронтда гьакьисагьвилелди зегьмет члугунай "За трудовую доблесть" медаль гана. Школа акъалтлардалди, ададай гуьгьюьнизни за бубадихь галаз зегьмет члугуна. Институтдик экечина, духтурвилени пеше кьачун зи эрзиман мурад тир, гьайиф хьи, завай имтигьанар вахкуз хьанач. За, хуьруьз хтана, техилар хкиз, арабадал квалалахун давамар хувуна. Са юкьуз чи хуьруьнви Гьуьсейнов Гьемзет стхадиз заз вичин патав конторадиз эверна, икль лагьана:

- Саидагьмед, клелиз физ кланзавагани ваз?

- Эхь, - лагьана - ам зи мурад тушни?!

- Акль ятла, прорабвилени курсариз са кас ракьурун патал чаз трестдай чар хтанва. 100 манат колхоздай, 100 манат клелдай чкадайни гузва. Келна куьтягьайла, вун чиниз хтун лазим я.

- Иниз хтун мадни хьсан кар тушни?! Жуван клвализ мукьвал жеда, - разивал кьалурна за. - Келна куьтягьайла, зун армиядиз тухвана, Германиядиз акъатна.

Армиядай хтайла, за кьелемчивилин "Касумкентский" совхозда прорабвал авуна. А йисара неинки са жуван хуьре, гьакьни кьунши районрани за са кьадар дараматар ва пилорамай эцигиз зегьмет члугуна, саки 50 йисуз. Ваз хьсандиз чида, дядевилай гуьгьюьниз эцигунар ийизвай чкайра тахтайрихь гьихьтин игьтияж авайтла: варцаралди Белиждин рекьера, гьанайни са азабдив хкизвай тахтаяр кьизилдай акъваззавай. Пилорамай кардик кутурла, жугьунрин кьерехра хкаж хьанвай кьавахар пилорамайрай ахьаяйла, хуьрерин агьалийриг гзаф рьгьатвилер хьана.

Саидагьмед Гьажикьурбанович, чаз куьн камаллу агьсакъал яз чида. Алай вахтунда жегьилрихь галаз квалалах тухун четин кар я. Квелай а кар гьикль алакьзава?

- Сифте нубатда, жува-жув жемиятдин арада дуьз тухвана, жуван хизан ва аялар дуьз тербияламишна кланда. Ви аялрикай

сад ферсузди хьайила, на чарадан аялдиз вуч лугьуда? Ваз чидани, жуван гафунин ван татайла, зун а касдин диде-бубадин, мукьвабурун, а касди вил кьядайбурун патарив физва. Нетижаярни хьсанбуру жезва. Им са шумуд йис я, райондин месэляяр гьалунани, члехибур зун вилик кутазва. Месэла, чи хуьруьз са шумуд йис идалай вилик Дагьустандин Президент Мегьамед-салам Мегьамедов Имам Яралиевни галаз атайла, за адавай "Сардархуьр-Дарклуш-Кьазмаяр" водовод фад кьилиз акьудун патал пулдин такьатар вахтунда ва бес кьадарда ахьаюниз куьмек гун тлалабнай. Чухсагьул, ксари жедай вири куьмекарни гана.

Саидагьмед стха, заз куьне куь велдерикай суьгьбет авунайтла кланзавай.

- Веледар заз ругуд ава: пуд гадани, пуд руш. Кьанни ругуд хтулни ава, яхцурни цлуд птулни, - жаваб гана ада.

Дугьриданни, Гьажикьурбанов Саидагьмед хьтин яшлу инсанар акъалтзавай несилрин дамахни я, даяхни. Саидагьмед стхадиз "Сулейман-Стальский район" муниципальный тешкилатдин кьил Н.Абдулмуталибован ва амай кьуллугьчийрин патайни еке гьюьрмет ава.

Кьуй вахь чандин сагьвал, яргьи уьмуьр тухудай мумкинвал хуьрай, гьюьрметлу Саидагьмед стха.

Ветеранрин рахунрай

НУМРАДИЗ ЧАР

Роман ИСАЕВ

И йикьара зун ветеранриз мугьман хьана. Рахунар "Лезги газетдикай" кватна. Адакь чпин фикирар Алирзаев Равидина, Гьамидов Тлагьира, Улубегов Абдулнура, Байрамов Чигниди, Исаков Кьазиди, хуьруьн Фекиь Гуьлмегьамедов Гуьлмегьамеда ва масабур лагьана. Абуруз "Лезги газет" лап рикливай кланзава. Бязибуру хтай нумраяр кьвед-пуд сеферда клелзава, милли газетдикай лезет ххудзава. "Багьри газет чи ивида гьатнава. Ам галачиз яшаммиш хьун фикирдиз гьиз жедач", - лугьузва ветеранри. "Лезги газет" арадал гьизвай виридаз аферин!

Кьведай йис патал "Лезги газет" кьхинин кьимет 774 манат хьуниқди ветеранри гьайиф члугвазва. Гьевечи пенсия кьачузвай касдиз газет кьхин гзаф четин жеда. "Чна кьхида, амма кьхиз алакь тийидай кесибарни ава эхир. Икль газетдин тираж агьуз аватун мумкин я", - кьейдзава абуру.

Чи хуьрйай газет кьхизвайбурун кьадар тлимил хьайитла, почталондин штат амукь тавуртла, бес газет кьхьенвай тлимил ксарив газетар ни вахкуда лугьудай суални арадал кьезва. Гьар гьикль ятлани, жуван дидед члалал акъатзавай газет кьхин виридан буржи я.



понеделник, 10 ноября

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
- 8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
- 11:35 Местное время. Вести Дагестан
- 14:30 Местное время. Вести Дагестан
- 17:40 Местное время. Вести Дагестан

- 01.00 Т/с «Служба расследований»
- 01.50 Х/ф «Мелодия из подвала»
- 03.45 Т/с «Восток-Запад 101»
- 04.30 Д/ф «Осетинские этюды. Село Горный Карца»
- 04.50 Д/ф «Мир природы»
- 05.40 Х/ф «Человек-амфибия»
- ПЕРВЫЙ**
- 5.00 «Доброе утро».
- 9.00 «Новости».
- 9.15 «Контрольная закупка».
- 9.45 «Жить здорово!» (12+).
- 10.55 «Модный приговор».
- 12.00 «Новости».
- 12.20 «Сегодня вечером».
- 14.25 «Время покажет».
- 15.00 «Новости».
- 15.15 «Время покажет».
- 16.00 «Мужское/Женское».
- 17.00 «Новости со всеми».
- 18.00 «Новости».
- 18.45 «Давай разведемся!»
- 19.50 «Пусть говорят».
- 21.00 «Время».



21.35 Т/с «Улыбка пересмешника». (12+).

- 21.35 Т/с «Улыбка пересмешника». (12+).
- 23.30 «Познер». (16+).
- 0.30 Х/ф «Нерассказанная история США». (16+).
- 1.40 Т/с «Мотель Бейтс». (18+).
- 2.30 «Наедине со всеми». (16+).
- 3.00 «Новости».
- 3.05 «Наедине со всеми». (16+).
- 3.30 «Мужское/Женское». (16+).
- 4.20 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).
- 9.00 «Последнее дело майора Проница». (12+).
- 9.55 «О самом главном».
- 11.00 «Вести». (12+).
- 11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 11.55 Т/с «Таины следствия».
- 12.55 «Особый случай». (12+).
- 14.00 «Вести». (12+).
- 14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
- 15.00 Т/с «Сердце звезды».
- 16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
- 17.00 «Вести». (12+).
- 17.40 «Местное время. Вести - Москва». (12+).

- 18.00 Концерт, посвященный Дню сотрудника органов внутренних дел Российской Федерации. Прямая трансляция из Государственного Кремлевского Дворца. (12+).
- 20.00 «Вести». (12+).
- 20.50 «Спокойной ночи, малыши!».
- 21.00 Т/с «Сын за отца».
- 0.45 ТАСС. Со скоростью света. (12+).
- 1.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
- 4.40 «Вести. Дежурная часть». (12+).

НТВ

- 6.00 «НТВ утром».
- 8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
- 9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
- 10.00 «Сегодня».
- 10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
- 11.55 «Суд присяжных».
- 13.00 «Сегодня».
- 13.30 «Суд присяжных. Окончательный вердикт». (16+).
- 14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
- 15.25 Т/с «Лесник». (16+).
- 16.00 «Сегодня».
- 16.30 Т/с «Лесник». (16+).
- 18.00 «Говорим и показываем». (16+).
- 19.00 «Сегодня».
- 20.00 Т/с «Легавый 2». (16+).
- 22.00 «Анатомия дня».
- 23.00 Т/с «Крапленый». (16+).
- 0.55 Т/с «Наркотрафик». (18+).
- 1.55 «Л.И. Брежнев. Смерть эпохи». (12+).
- 2.50 «Дикий мир».
- 3.05 Т/с «Гончие». (16+).
- 5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

- 6.00 «Настоящее».
- 8.15 Х/ф «Из жизни начальника уголовного розыска». (12+).
- 10.05 Д/ф «День без полицейского». (12+).

- 10.55 «Таины нашего кино». Место встречи изменить нельзя. (12+).
- 11.30 «События».
- 11.50 «Постскриптум». (16+).
- 12.55 «В центре событий».
- 13.55 «Простые сложности».
- 14.30 «События».
- 14.50 «Город новостей».
- 15.10 «Городское собрание». (12+).
- 16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Королевский хрусталь». (12+).
- 17.30 «События».
- 17.50 Детектив «Чисто английское убийство». «Королевский хрусталь». (12+).
- 18.25 «Право голоса». (16+).
- 19.30 «Город новостей».
- 19.50 Т/с «Любопытная Варвара 2» (12+).
- 21.40 «Петровка, 38». (16+).
- 22.00 «События».
- 22.30 «Как Россия, только лучше?» Спецрепортаж. (16+).
- 23.05 «Без обмана». «Горький сахар». (16+).

- 0.00 «События. 25-й час».
- 0.35 «Футбольный центр». Репортажи с главных матчей 13-го тура Чемпионата России: «Динамо» - ЦСКА, «Торпедо» - Локомотив, «Спартак» - Арсенал и «Зенит» - Терек». (12+).
- 1.05 «Мозговой штурм. Альтернативная медицина». (12+).
- 1.35 «Петровка, 38». (16+).
- 1.50 Детектив «Пуаро Агаты Кристи» (Беликоробитания). (12+).
- 3.00 Х/ф «Никогда не забуду тебя!» (12+).
- 5.10 Т/с «Живая природа: прямой репортаж» (Австралия). (12+).

СТС

- 6.00 М/с «Слононок и письмо», «Первая охота», «Гирлянда из малышей», «Осторожно, обезьянки», «Пингвиненок Пороро».

- 7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». (12+).
- 7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
- 8.00 «6 кадров». (16+).
- 8.30 Т/с «Воронины». (16+).
- 9.00 Т/с «Воронины». (16+).
- 9.30 Шоу «Уральских пельменей». Худеем в тесте» (16+).
- 10.30 Шоу «Уральских пельменей». Грачи пролетели». (16+).
- 11.30 Комедия «Миллионер поневоле». (США). (12+).
- 13.20 «6 кадров». (16+).
- 13.30 Т/с «Воронины». (16+).
- 14.00 Т/с «Воронины». (16+).
- 15.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
- 16.00 Т/с «Кухня». (16+).
- 18.30 Т/с «Кухня». (16+).
- 19.00 Т/с «Светофор». (16+).
- 22.00 Боевик «Возвращение героя». (США). (16+).
- 0.00 «6 кадров». (16+).
- 0.30 «Кино в деталях с Федором Бондарчуком». (16+).
- 1.30 «6 кадров». (16+).
- 1.45 Комедия «Миллионер поневоле». (США). (12+).
- 3.35 Анимационный фильм «Принц Египта».
- 5.25 М/ф «Тараканище».
- 5.45 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

- 5.00 «Территория заблуждений». (16+).
- 6.00 «Верное средство». (16+).
- 7.00 «Информационная программа 112». (16+).
- 7.30 Званый ужин. (16+).
- 8.30 «Новости 24». (16+).
- 9.00 «Военная тайна». (16+).
- 9.10 «Анна Чапман и ее мужичины». (16+).
- 12.00 «Информационная программа 112». (16+).
- 12.30 «Новости 24». (16+).
- 13.00 Званый ужин. (16+).
- 14.00 «Тотальная распродажа». (16+).
- 15.00 «Семейные драмы». (16+).
- 16.00 Не ври мне! (16+).
- 17.00 Не ври мне! (16+).
- 18.00 «Верное средство». (16+).

- 19.00 «Информационная программа 112». (16+).
- 19.30 «Новости 24». (16+).
- 20.00 Х/ф «Красная шапочка». (США). (16+).
- 22.00 «Организация Определенных Наций». (16+).
- 23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск. (16+).
- 23.30 «Смотреть всем!» (16+).
- 0.00 Х/ф «Красная шапочка». (США). (16+).
- 2.00 Т/с «Тулеский Токарев». (16+).
- 4.00 «Адская кухня 2». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас».
- 6.10 «Утро на 5». (6+).
- 9.30 «Место происшествия».
- 10.00 «Сейчас».
- 10.30 Боевик «По прозвищу Зверь». (16+).
- 12.00 «Сейчас».
- 12.30-17.40 Х/ф «Белые волки» (16+).
- 15.30 «Сейчас».
- 18.30 «Сейчас».
- 19.00-21.15 Т/с «ОСА. Похудеть навсегда». (16+).
- 22.00 «Сейчас».
- 22.25 Т/с «След. Бегство под залог». (16+).
- 23.20 «Момент истины». (16+).
- 0.15 «Место происшествия. О главном». (16+).
- 1.15 «Большой папа».
- 1.45 «День ангела».
- 2.10-5.30 Т/с «Детективы. И умерли в один день». (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30 «Джейми: обед за 30 минут». (16+).
- 8.00 «Полезное утро». (16+).
- 8.40 Д/с «По делам несовершеннолетних». (16+).
- 10.15 «Давай разведемся!» (16+).
- 12.15 «Окна». (16+).
- 13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги». (16+).

- 15.15 Т/с «Женский доктор». (16+).
- 18.00 Т/с «Мои восточные ночи». (16+).
- 18.55 «Одна за всех». (16+).
- 19.00 Т/с «Монтекристо». (16+).
- 21.00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
- 23.00 Т/с «Колыбель над бездной». (16+).
- 23.55 «Одна за всех». (16+).
- 0.00 «Одна за всех». (16+).
- 0.30 Мелодрама «Адель». (16+).
- 2.30 «Давай разведемся!» (16+).
- 4.30 Д/с «Звездные истории». (16+).
- 6.00 «Джейми: обед за 30 минут». (16+).

ТВ-3

- 6.00 М/ф.
- 9.30 Д/ф «Загадки истории. Пришельцы и катаклизмы». (12+).
- 10.30 Д/ф «Загадки истории. Свидетельства посетителей». (12+).
- 11.30 Д/ф «Загадки истории. Инопланетяне и Дикий Запад». (12+).
- 12.30 Д/ф «Загадки истории. Инопланетяне и монстры». (12+).
- 13.30 Д/ф «Городские легенды. Калуга. Окно в космос». (12+).
- 14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
- 14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
- 15.00 Мистические истории. (16+).
- 16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
- 16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
- 17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
- 17.30 Т/с «Слепая». (12+).
- 18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
- 18.30 Т/с «Пятая стража». (16+).
- 19.30 Т/с «Голоса». (16+).
- 20.30 Т/с «Голоса». (16+).
- 21.30 Т/с «Элементарно». (16+).
- 22.20 Т/с «Элементарно». (16+).
- 23.15 Д/ф «Обряд». (США). (12+).
- 1.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).

вторник, 11 ноября

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
- 8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
- 09:00 Канал национального вещания «Шолтавысы» (на ногайском языке)
- 11:35 Местное время. Вести Дагестан
- 14:30 Местное время. Вести Дагестан
- 17:10 Местное время. Вести Дагестан
- 18:30 Реклама
- 18.35 Дорожный патруль
- 18.50 Образовательный форум в Пензе. Что нового?
- 19.30 Реклама
- 19.35 Местное время. Вести Дагестан

- 19.30 Время новостей Дагестана
- 20.00 Время новостей. Махачкала
- 20.20 «Бизнес Дагестана»
- 21.05 Д/ф «Кавказцы в войну России»
- 22.00 «Правовое поле»
- 22.30 Время новостей Дагестана
- 23.00 Время новостей. Махачкала
- 23.20 Т/с «Скорая помощь»
- 00.30 Время новостей Дагестана
- 01.00 Т/с «Служба расследований»
- 01.50 «Бизнес Дагестана»
- 02.20 Д/ф «Кавказцы в войну России»
- 03.05 Х/ф «Голоя правда»
- 04.30 Д/ф «Мир природы»
- 05.20 Х/ф «Учитель»
- ПЕРВЫЙ**
- 5.00 «Доброе утро».
- 9.00 «Новости».
- 9.15 «Контрольная закупка»
- 9.45 «Жить здорово!» (12+).
- 10.55 «Модный приговор».
- 12.00 «Новости».
- 12.20 Т/с «Улыбка пересмешника». (12+).
- 14.20 «Время покажет».
- 15.00 «Новости».
- 15.15 «Время покажет».
- 16.00 «Мужское/Женское».
- 17.00 «Наедине со всеми».
- 18.00 «Новости».
- 18.45 «Давай пожениться!»
- 19.50 «Пусть говорят». (16+).
- 21.00 «Время».
- 21.35 Т/с «Улыбка пересмешника». (12+).
- 23.30 «Вечерний Ургант».
- 0.00 «Новости».
- 0.15 «Структура момента».
- 1.20 Т/с «Мотель Бейтс».
- 2.10 «Наедине со всеми».
- 3.00 «Новости».
- 3.05 «Наедине со всеми».
- 3.15 «Мужское/Женское».
- 4.05 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).

- 9.00 «Под властью мусора». (12+).
- 9.55 «О самом главном». (12+).
- 11.00 «Вести». (12+).
- 11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 11.55 Т/с «Таины следствия». (12+).
- 12.55 «Особый случай». (12+).
- 14.00 «Вести». (12+).
- 14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
- 15.00 Т/с «Сердце звезды».
- 16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
- 17.00 «Вести». (12+).
- 17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 17.30 Т/с «Каменская». (12+).
- 18.30 «Прямой эфир». (12+).
- 19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 20.00 «Вести». (12+).
- 20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
- 21.00 Т/с «Сын за отца».

- 0.50 «Голубая кровь. Гибель империи». (12+).
- 1.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
- 4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).

НТВ

- 6.00 «НТВ утром».
- 8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
- 9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
- 10.00 «Сегодня».
- 10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
- 11.55 «Суд присяжных».
- 13.00 «Сегодня».
- 13.30 «Суд присяжных. Окончательный вердикт». (16+).
- 14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
- 15.25 Т/с «Лесник». (16+).
- 16.00 «Сегодня».
- 16.30 Т/с «Лесник». (16+).
- 18.00 «Говорим и показываем». (16+).
- 19.00 «Сегодня».
- 20.00 Т/с «Легавый 2». (16+).
- 22.00 «Анатомия дня».

- 23.00 Т/с «Крапленый». (16+).
- 0.55 Т/с «Наркотрафик».
- 1.55 «Главная дорога». (16+).
- 2.25 «Дикий мир».
- 3.00 Т/с «Гончие». (16+).
- 5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».
- 8.10 Х/ф «Приезжай».
- 8.50 Д/ф «Александр Михайлов. Я боролся с любовью». (12+).
- 10.55 «Доктор И...» Спортивное питание. (16+).
- 11.30 «События».
- 11.50 Х/ф «Преступление в фокусе» (16+).
- 13.35 «Простые сложности».
- 14.10 «Наша Москва». (12+).
- 14.30 «События».
- 14.50 «Город новостей».
- 15.10 «Без обмана». «Горький сахар». (16+).
- 16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Второе происшествие Эксмана». (12+).
- 17.30 «События».
- 17.50 Детектив «Чисто английское убийство». «Второе происшествие Эксмана». (12+).
- 18.25 «Право голоса». (16+).
- 19.30 «Город новостей».
- 19.50 Т/с «Любопытная Варвара 2» (12+).
- 21.45 «Петровка, 38». (16+).
- 22.00 «События».
- 22.30 «Осторожно, мошенники!» «Мебель не для нервных». (16+).
- 23.05 «Криминальная Россия. Развязка». «По прозвищу Ленин». (16+).
- 0.00 «События. 25-й час».
- 0.35 «Стихия». Борис Шербаков читает стихи Сергея Есенина. (12+).
- 1.05 «Петровка, 38». (16+).
- 1.20 Х/ф «Ты всегда будешь со мной?» (16+).
- 3.00 Д/ф «Правила дорожного неуважения». (16+).
- 3.40 Т/с «Исцеление любовью» (12+).
- 4.25 Д/ф «Анна Самохина. Одиночество королевы».
- 5.05 Т/с «Живая природа: прямой репортаж» (Австралия). (12+).

СТС

- 6.00 М/ф: «От двух до пяти», «Веселая карусель», «Обезьянки и грабители», «Как обезьянки обещали». (6+).
- 6.40 М/с «Пингвиненок Пороро».
- 7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». (12+).
- 7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
- 8.00 «6 кадров». (16+).
- 8.30 Т/с «Воронины». (16+).
- 9.00 Т/с «Воронины». (16+).
- 9.30 Т/с «Восьмидесятые».
- 10.00 Т/с «Любит - не любит». (16+).
- 10.30 Т/с «Светофор». (16+).
- 11.30 Боевик «Возвращение героя». (США). (16+).
- 13.30 Т/с «Воронины». (16+).
- 14.00 Т/с «Воронины». (16+).
- 15.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
- 16.00 Т/с «Восьмидесятые».
- 17.00 Т/с «Последний из Магикян». (16+).
- 18.30 Т/с «Последний из Магикян». (16+).
- 19.00 Т/с «Последний из Магикян». (16+).
- 21.00 Т/с «Светофор». (16+).
- 22.00 Боевик «Защитник».
- 23.45 «6 кадров». (16+).
- 0.00 «6 кадров». (16+).
- 0.30 Анимационный фильм «Принц Египта».
- 2.20 Анимационный фильм «Уоллес и Громит. Проклятие кролика-оборотня».
- 3.35 «Хочу верить». (16+).
- 4.05 «Не может быть!» (16+).
- 4.55 «Животный смех».
- 5.25 М/ф «Первая скрипка».
- 5.50 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

- 5.00 «Адская кухня 2». (16+).
- 5.30 «Следаки». (16+).
- 6.00 «Верное средство». (16+).
- 7.00 «Информационная программа 112». (16+).
- 7.30 Званый ужин. (16+).
- 8.30 «Новости 24». (16+).
- 9.00 «Военная тайна». (16+).
- 11.00 «Женские секреты». «Все мужчины свои...» (16+).
- 12.00 «Информационная программа 112». (16+).

- 12.30 «Новости 24». (16+).
- 13.00 Званый ужин. (16+).
- 14.00 «Тотальная распродажа». (16+).
- 15.00 «Семейные драмы».
- 16.00 Не ври мне! (16+).
- 17.00 Не ври мне! (16+).
- 18.00 «Верное средство».
- 19.00 «Информационная программа 112». (16+).
- 19.30 «Новости 24». (16+).
- 20.00 Х/ф «Телепорт». (США - Канада). (16+).
- 21.40 «Организация Определенных Наций».
- 23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск. (16+).
- 23.30 «Смотреть всем!» (16+).
- 0.00 Х/ф «Телепорт». (США - Канада). (16+).
- 1.40 Т/с «Тулеский Токарев».
- 3.40 «Смотреть всем!» (16+).
- 4.00 «Адская кухня 2». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас».
- 6.10 «Утро на 5». (6+).
- 9.30 «Место происшествия».
- 10.00 «Сейчас».
- 10.30 Х/ф «Действуй по обстановке!» (12+).
- 12.00 «Сейчас».
- 12.30 Драма «Ярослав Мудрый». (12+).
- 15.30 «Сейчас».
- 16.00 «Открытая студия».
- 16.50 Х/ф «На войне, как на войне». (12+).
- 18.30 «Сейчас».
- 19.00 Т/с «Детективы. Паленкин сын». (16+).
- 19.30 Т/с «Детективы. Пржектер». (16+).
- 20.30 Т/с «След. Пигмалион». (16+).
- 21.20 Т/с «След. Смерть в прямом эфире». (16+).
- 22.00 «Сейчас».
- 22.25 Т/с «След. Убийство на бис». (16+).
- 23.15 Т/с «След. Грабительский процент». (16+).
- 0.00 Детектив «Десять негрят». (12+).
- 2.40 Боевик «По прозвищу Зверь». (16+).
- 4.30 Х/ф «Действуй по обстановке!» (12+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30 «Джейми: обед за 30 минут». (16+).
- 7.00 «Джейми: Обед за 15 минут».
- 8.00 «Полезное утро». (16+).
- 8.40 Д/с «По делам несовершеннолетних». (16+).
- 10.15 «Давай разведемся!» (16+).
- 12.15 «Окна». (16+).
- 13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
- 15.15 Т/с «Женский доктор».
- 18.00 Т/с «Мои восточные ночи». (16+).
- 18.55 «Одна за всех». (16+).
- 19.00 Т/с «Монтекристо». (16+).
- 21.00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
- 23.00 Т/с «Колыбель над бездной». (16+).
- 0.00 «Одна за всех». (16+).
- 0.30 Мелодрама «Стань мной». (16+).
- 2.25 «Давай разведемся!» (16+).
- 4.25 Д/с «Звездные истории». (16+).
- 6.00 «Джейми: Обед за 15 минут».

ТВ-3

- 6.00 М/ф.
- 9.30 Т/с «Голоса». (16+).
- 10.30 Т/с «Голоса». (16+).
- 11.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
- 12.30 Т/с «Секретные материалы». (16

среда, 12 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18.35 Фестиваль культуры и фольклорного искусства народов России Гала-концерт
19.30 Реклама
19.35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрци ва аглул»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.25 Х/ф «Короли и капуста»
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/ф «Кавказцы в войнах России»
14.00 «Правое поле»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Восток-Запад 101»
15.45 Д/ф «Осетинские этюды. Село Ламардон»
16.00 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон. Двадцатый век начинается»
18.25 Мультфильм
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду»
21.05 «Час размышлений»
21.35 «Природа и общество»
22.00 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Т/с «Скорая помощь»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Служба расследований»
01.50 «Час размышлений»
02.15 Х/ф «Три лица страха»
03.45 Т/с «Восток-Запад 101»
04.30 Х/ф «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон. Двадцатый век начинается»
05.40 Х/ф «Сын полка»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Улыбка перемешника». (12+).
14.20 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет». (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Новедина со всеми». (16+).
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!» (16+).
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Улыбка перемешника». (12+).
23.30 «Вечерний Ургант». (16+).
0.00 Новости.
0.15 «Политика». (16+).
1.20 Т/с «Мотель Бейтс». (18+).

2.10 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Мужское/Женское».
4.00 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Смертельный друг Р.».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды». (12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Каменская». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Сын за отца». (16+).
0.50 «Загадки цивилизации. Русская версия». Фильм 4 «Тайный код амурских ликов». (12+).
1.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухомора». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухомора». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных. Окончательный вердикт». (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».

15.25 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Легавый 2». (16+).
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Крапленый». (16+).
0.55 Т/с «Наркотрафик».
1.55 «Квартирный вопрос».
2.55 «Дикий мир».
3.05 Т/с «Тончие». (16+).
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Люблен по собственному желанию».
10.05 Д/ф «Олег Янковский. Последняя охота».
10.55 «Доктор И...» Снижение сексуальной активности. (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Преступление в фокусе» (16+).
13.35 «Простые сложности».
14.10 «Наша Москва». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Без обмана». «Искусственный улов».
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Смерть и песок».
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». «Смерть и песок».
18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.50 Т/с «Любовница Варвара 2» (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты». (16+).
23.05 «Хроники московского быта. Визит людоеда». (12+).
0.00 «События. 25-й час».
0.25 «Русский вопрос». (12+).
1.10 «Петровка, 38». (16+).
1.30 Х/ф «Повторный брак». (Франция - Италия - Румыния). (12+).
3.00 «Криминальная Россия. Развязка». «По прозвищу Ленин». (16+).
3.45 Т/с «Исцеление любовью» (12+).



4.30 Д/ф «Александр Михайлов. Я боролся с любовью». (12+).
5.10 Т/с «Живая природа: прямой репортаж» (Австралия). (12+).
СТС
6.00 М/ф: «Веселая карусель», «Обезьянки, вперед!», «Обезьянки в опере».
6.40 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.00 М/с «Черепашки-ниндзя» (12+).
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 «6 кадров». (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Восьмидесятые». (16+).
10.00 Т/с «Любит - не любит». (16+).
10.30 Т/с «Светофор». (16+).
11.30 Боевик «Перевозчик 3». (Франция). (16+).
13.15 «6 кадров». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Воронины». (16+).
15.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые». (16+).
17.00 Т/с «Последний из Магикян». (16+).
18.30 Т/с «Последний из Магикян». (16+).
19.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Т/с «Светофор». (16+).
22.00 Боевик «Перевозчик 3». (Франция). (16+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 Анимаци. фильм «Уоллес и Громит. Проклятие кролика-оборотня». (США). (12+).
1.45 «Хочу верить». (16+).
2.15 Анимаци. фильм «Смывайся!» (США).
3.45 «Не может быть!» (16+).
4.35 «Животный смех».
5.05 М/ф: «Баранкин, будь человеком», «Новогодний ветер».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).
REN TV
5.00 «Адская кухня 2». (16+).
5.30 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 Званный ужин. (16+).
8.30 Новости «24». (16+).
9.00 «Территория заблуждений». (16+).
11.00 «Мужские истины»: «Все бабы дуры». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 Новости «24». (16+).
13.00 Званный ужин. (16+).
14.00 «Тотальная распродажа». (16+).

15.00 «Семейные драмы».
16.00 Не ври мне! (16+).
17.00 Не ври мне! (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 Новости «24». (16+).
20.00 Х/ф «Путь войны». (США - Корея - Новая Зеландия). (16+).
21.50 «Организация Определенных Наций».
23.00 Новости «24». Итоговый выпуск (16+).
0.00 Х/ф «Путь войны». (США - Корея - Новая Зеландия). (16+).
1.50 Т/с «Тульский Токарев».
4.00 «Адская кухня 2». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Драма «Кавалер Золотой Звезды». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 «Кавалер Золотой Звезды». (12+).
12.50 Детектив «Десять негрятя» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Мелодрама «Выйти замуж за капитана».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Маленькая жизнь». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. Врачебная тайна». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Отрезанное ухо». (16+).
20.30 Т/с «След. Внутреннее дело». (16+).
21.20 Т/с «След. Ботаники». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Близкие люди». (16+).
23.15 Т/с «След. Гори, гори ясно». (16+).
0.00 Комедия «Бабник».
1.25 Комедия «ЧП районного масштаба». (16+).
3.15 Драма «Кавалер Золотой Звезды». (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 «Джейми: Обед за 15 минут».
7.30 «Джейми: Обед за 15 минут».
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.40 Д/с «По делам несовершеннолетних».
10.15 Давай разведемся! (12+).
12.15 Окна. (16+).
13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
15.15 Т/с «Женский доктор».
18.00 Т/с «Мои восточные ночи». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Монтекристо».
20.55 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
22.55 Т/с «Кольбель над бездной» (16+).
23.55 «Одна за всех». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Мелодрама «Коснуться неба». (Россия - Украина)
2.20 Давай разведемся! (16+).
4.20 Д/с «Звездные истории».
6.00 «Джейми: Обед за 15 минут».

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Голоса». (16+).
10.30 Т/с «Голоса». (16+).
11.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
12.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка». (12+).
17.00 Д/ф «Годалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепяя». (16+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Голоса». (16+).
20.30 Т/с «Голоса». (16+).
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Дар». (США).
2.00 Х/ф «Дар». Другое новости. (12+).
3.45 Х/ф «Щупальца 2».

четверг, 13 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на Рутульском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18.35 Планета Культура
19.30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.25 Х/ф «Марни»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Час размышлений»
13.30 «Все грани»
14.05 «Природа и общество»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Восток-Запад 101»
15.45 Д/ф «Осетинские этюды. Село Хилак»
16.00 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон. Двадцатый век начинается» 2с
18.30 Обзор газеты «Хлакыкат»

18.45 Передача на аварском языке «Паданги галамалги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт» в прямом эфире
21.05 Ко всемирному дню незрячих Д/ф «С широко закрытыми глазами»
21.40 «Ах, вернисаж!»
22.10 Фильм Патимат Бурзиевой «Мельник Саидгасан»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Колеса»
00.00 «Правое поле»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Служба расследований»
01.50 Х/ф «Мегр» расставляет сети
03.45 Т/с «Восток-Запад 101»
04: 30 Х/ф «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон. Двадцатый век начинается»
05.35 Х/ф «Неразлучные друзья»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Улыбка перемешника». (12+).
14.20 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет». (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Новедина со всеми». (16+).
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!» (16+).
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Улыбка перемешника». (12+).
23.30 «Вечерний Ургант».

0.00 Новости.
0.15 «Бунт Енисея. Родные берега». (12+).
1.20 Т/с «Мотель Бейтс».
2.10 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми».
3.15 «Мужское/Женское».
4.05 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Сталин против Берии. Мингрельское дело».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Каменская». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Сын за отца».
22.50 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
0.30 «Химия. Формула разоружения». (16+).
1.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
3.25 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухомора». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухомора». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных. Окончательный вердикт». (16+).

14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.25 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Легавый 2». (16+).
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Крапленый». (16+).
1.00 Т/с «Наркотрафик». (18+).
2.00 «Дачный ответ».
3.05 Т/с «Тончие». (16+).
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Найти и обезвредить». (12+).
10.00 Д/ф «Светлана Крючкова. Я любовь узнаю по боли...» (12+).
10.55 «Доктор И...» Еда без вреда. (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Исчезновение». (16+).
13.35 «Простые сложности» (12+).
14.10 «Наша Москва». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Хроники московского быта. Визит людоеда». (12+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Портрет невинной». (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». «Портрет невинной». (12+).
18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.50 Т/с «Любовница Варвара 2» (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Истории спасения». «Дети войны». (16+).
23.05 Д/ф «Трудно быть Джуной». (12+).
0.00 «События. 25-й час».
0.35 «Петровка, 38». (16+).
0.55 Х/ф «Там, где течет река». (США). (16+).
2.55 Д/ф «Вспомнить все».

3.35 Т/с «Исцеление любовью» (12+).
4.20 Д/ф «Ольга Волкова. Не хочу быть звездой».
5.05 Т/с «Живая природа: прямой репортаж» (Австралия). (12+).
СТС
6.00 М/ф: «Дом, который построили все», «Как щенок учился плавать», «Веселая карусель».
6.40 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.00 М/с «Черепашки-ниндзя» (12+).
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 «6 кадров». (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Восьмидесятые». (16+).
10.00 Т/с «Любит - не любит». (16+).
10.30 Т/с «Светофор». (16+).
11.30 Боевик «Перевозчик 3». (Франция). (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Воронины». (16+).
15.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые». (16+).
17.00 Т/с «Последний из Магикян». (16+).
18.30 Т/с «Последний из Магикян». (16+).
19.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Т/с «Светофор». (16+).
22.00 «МастерШеф». (16+).
23.30 Т/с «Восьмидесятые». (16+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 Анимаци. фильм «Смывайся!» (США).
2.00 «Хочу верить». (16+).
3.00 Комедия «Новые Робинзоны».

4.55 М/ф: «Последний лепесток», «Беги, ручеек».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).
REN TV
5.00 «Адская кухня 2». (16+).
5.30 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 Званный ужин. (16+).
8.30 Новости «24». (16+).



ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «На войне, как на войне». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 «На войне, как на войне». (12+).
12.50 Детектив «Сыщик».
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
17.05 Комедия «Бабник».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Беда от нежного сердца».
19.30 Т/с «Детективы. По закону военного времени». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Женщина без возраста».
20.30 Т/с «След. Сопутствующий ущерб». (16+).
21.20 Т/с «След. Задуманная». (16+) (Россия).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Пуля на двоих». (16+).
23.15 Т/с «След. Плата за ошибки». (16+).
0.00 Мелодрама «Выйти замуж за капитана».

ДОМАШНИЙ

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Голоса». (16+).
10.30 Т/с «Голоса». (16+).
11.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
12.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка». (12+).
16.30 Д/ф «Годалка». (12+).
17.00 Д/ф «Годалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепяя». (16+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража». (16+).
19.30 Т/с «Голоса». (16+).
20.30 Т/с «Голоса». (16+).
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Призраки».
2.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
2.30 Х/ф «Дар». (США). (16+).
4.45 Д/ф «Затерянные миры. Доктор Джейли и мистер Хайд. Правдивая история». (12+).

ТВ-3

пятница, 14 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11.35 Местное время Вести Дагестан
14.30 Местное время Вести Дагестан
17.10 Местное время Вести Дагестан
18.30 Реклама
18.35 Мир вашему дому
18.55 За работу (О рабочих профессиях)
19.10 Дагестан спортивный
19.30 реклама
19.35 Местное время Вести Дагестан
- РГВК**
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги палманги заманги»
08.00 Обзор газеты «Хаккиятат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.25 Д/ф «С широко закрытыми глазами»
10.05 Х/ф «Париж. Когда там жара»
12.00 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Фазу Алиев»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Колеса»
13.45 «Ах, вернисаж!»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Восток-Запад 101»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Год культуры на РГВК»
18.20 «Наши дети»

- 18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 Специальный репортаж
20.30 «Здоровье» в прямом эфире
21.25 К 40-летию Чиркейской ГЭС
21.30 «Память поколений» Защитник Севастополя Осман Бабаев
22.00 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Город молодых»
23.50 Ф/к «Лезгинка»
00.30 Время новостей Дагестана
- 01.00 Т/с «Служба расследований»
01.55 «Память поколений» Защитник Севастополя Осман Бабаев
02.15 Х/ф «Конец Помпеи»
03.45 Т/с «Восток-Запад 101»
04.35 Д/с «Мир природы»
05.25 Х/ф «Давид-Бек»
- ПЕРВЫЙ**
5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Улыбка перемешника» (12+)
14.20 «Время покажет» (16+)
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет» (16+)
16.00 «Мужское/Женское» (16+)
17.00 «Жди меня»
18.00 Новости.
18.45 «Человек и закон»
19.50 Телеигра «Поле чудес»
21.00 «Время».

- 21.35 «Голос». (12+)
23.40 «Вечерний Ургант». (16+)
0.35 Т/с «Неизвестная Мэрилин». (12+)
2.35 Х/ф «Королевство». (16+)
4.35 «В наше время». (12+)
5.25 «Контрольная закупка».
- РОССИЯ 1**
5.00 «Утро России». (12+).
8.55 «Мусылмане». (12+).
9.10 «Вызываю дух Македонского. Спиритизм». (12+).
10.05 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды». (12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Каменская». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Т/с «Сын за отца». (16+).
22.50 «Специальный корреспондент». (16+).
0.25 Х/ф «Страховой случай». (12+).
2.25 «Горячая десятка». (12+).
3.30 «Комната смеха». (12+).
- НТВ**
6.00 «НТВ утром».
8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».

- 13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных. Окончательный вердикт». (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.25 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Легавый 2». (16+).
23.40 «Список Норкина». (16+).
0.30 Т/с «Наркотрафик». (18+).
2.25 «Дикий мир».
2.45 Т/с «Тонкие». (16+).
4.40 Т/с «Супруги». (16+).
- ТВЦ**
6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Без срока давности». (16+).
10.05 Д/ф «Сергей Гармаш. Мужчина с прошлым».
10.55 «Доктор И...» Скелет. (16+).
11.30 «События».

- 11.50 Х/ф «Дачница». (16+).
13.35 «Простые сложности».
14.10 «Наша Москва». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 Д/ф «Трудно быть Джунгой». (12+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Его ждут здесь». (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». «Его ждут здесь». (12+).
18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Праздничный концерт к Дню сотрудника органов внутренних дел. (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».

- 3.30 Т/с «Исцеление любовью» (12+).
4.15 Д/ф «О чем молчит женщина». (12+).
4.55 Д/ф «Евгений Мартынов. Последний романчик». (12+).
- СТС**
6.00 М/ф «Волчок», «Путешествие муравья», «Веселая карусель».
6.40 М/с «Пингвиенок Пороро».
7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». (12+).
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 Т/с «Вороныны». (16+).
9.00 «Восьмидесятые». (16+).
9.30 «Восьмидесятые». (16+).
10.00 Т/с «Любит - не любит». (16+).
10.30 Т/с «Светофор». (16+).
11.30 «МастерШлеф». (16+).
13.00 Т/с «Вороныны». (16+).
13.30 Т/с «Вороныны». (16+).
14.00 Т/с «Вороныны». (16+).
15.00 Шоу «Уральских пельменей». Пель и Мень смешат на помощь».
17.00 Шоу «Уральских пельменей». Отцы и эти». (16+).
18.30 Т/с «Вороныны». (16+).
19.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Шоу «Уральских пельменей». Зэ бэд». (16+).
22.25 Шоу «Уральских пельменей». Нано-концерт, но!» (16+).
23.45 «Большой вопрос».
0.45 Комедия «Новые Робинзоны».
2.40 «Хочу верить». (16+).
3.40 «Не может быть!» (16+).
4.30 «Животный смех».
5.00 М/ф: «Щелкунчик», «Хвосты».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).
- REN TV**
5.00 «Адская кухня 2». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 Званный ужин. (16+).
8.30 Новости «24». (16+).
9.00 «Великие тайны исчезнувших цивилизаций».
12.00 «Информационная программа 112». (16+).

- 12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 Званный ужин. (16+).
14.00 Тотальная распродажа». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 «Анна Чапман и ее мужчины». (16+).
21.00 «Территория заблуждений». (16+).
23.00 Х/ф «Мальчишник 2: Из Вегаса в Бангкок». (США). (18+).
1.00 Х/ф «Случайный шпион». (Гонконг - Турция). (12+).
2.30 Х/ф «Агент по кличке Спот». (США - Австралия). (6+).
4.30 Т/с «Туристы». (16+).
- ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ**
6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины». (16+).
7.00 «Утро на "5"». (6+).
9.30 М/с «Секретные материалы». (16+).
10.00 «Сейчас».
10.30 Т/с «Освобождение» (12+).
11.50 Т/с «Освобождение» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Т/с «Освобождение» (12+).
13.40 Т/с «Освобождение» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Т/с «Освобождение» (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «След. Бифштекс из любимого». (16+).
19.45 Т/с «След. сосед» (16+).
20.35 Т/с «След. Брачное агентство». (16+).
21.20 Т/с «След. Пятикопечное дело». (16+).
22.10 Т/с «След. Б.Я.КА». (16+).
22.55 Т/с «След. Срок давности». (16+).
23.45 Т/с «След. Курортный сезон». (16+).

- 0.35 Т/с «След. Формула смерти». (16+).
1.20-5.35 Т/с «Детективы. Проектор». (16+).
- ДОМАШНИЙ**
6.30 «Джейми: Обед за 15 минут».
7.30 «Не бойте, здравствуйте!» (16+).
7.45 «Личная жизнь вещей».
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.40 Д/с «Звездная жизнь».
9.40 Т/с «Верное средство». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Мелодрама «Моя новая жизнь». (Украина).
22.35 Д/с «Звездная жизнь» (12+).
23.35 «Одна за всех». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Комедия «Испытательный срок». (16+).
2.30 Д/с «Звездные истории». (16+).
6.00 «Джейми: Обед за 15 минут».
- ТВ-3**
6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Голос». (16+).
10.30 Т/с «Голос». (16+).
11.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
12.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
13.30 X-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепя». (12+).
18.00 X-Версии. Колдуны мира. (12+).
19.00 Человек-невидимка.
20.00 Х/ф «Первый удар». (США - Австралия - Гонконг). (12+).
21.45 Х/ф «Каратель».
0.15 X-Версии. Громкие дела.
1.15 Европейский покерный тур. (18+).
2.15 Х/ф «Акулы 2». (США). (16+).
4.00 Х/ф «Призраки». (США). (16+).
5.45 М/ф.



суббота, 15 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 10:05 Реклама
10:10 На грани реального (Профессор Э.Эльдаров)
10:30 Набравший вопрос
10:55 Реклама
11:10 Местное время. Вести Дагестан
14:20 Местное время Вести Дагестан
- РГВК**
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Здоровье»
09.45 К 40-летию Чиркейской ГЭС
09.50 «Память поколений» Защитник Севастополя Осман Бабаев
10.15 «Город молодых»
11.00 Мультфильм
11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
12.00 «Галерея вкусов»
12.50 Концерт джазового оркестра им. О.Лундстрема
15.25 Х/ф «Чук и Гек»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Круглый стол»
17.35 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Праздник песни на горе Анчида»
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вяхтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.20 Концерт «Музыкальный майдан»

- 22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Наука Дагестана»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Война крестоносцев»
03.00 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Праздник песни на горе Анчида»
03.30 Х/ф «Выпускник»
05.15 Х/ф «На семи ветрах»
- ПЕРВЫЙ**
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Дело №306». (12+).
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умницы и умники».
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.55 «Людмила Гурченко. Дочки-матери». (12+).
12.00 Новости.
12.15 «Идеальный ремонт».
13.10 «В наше время».
14.25 «Голос». (12+).
15.00 Новости.
15.20 «Голос». (12+).
16.55 «Ледниковый период».
20.00 Футбол. Отборочный матч ЧЕ-2016. Сборная Австрии - сборная России. Прямой эфир из Австрии.
22.00 «Время».
22.20 «Сегодня вечером».
0.00 Х/ф «Предложение». (16+).
2.00 Х/ф «Секса много не бывает». (16+).
4.00 «В наше время». (12+).
5.05 «Контрольная закупка».
- РОССИЯ 1**
4.50 Х/ф «Алешкина любовь». (12+).
6.35 «Сельское утро». (12+).
7.05 «Диалоги о животных» (12+).
8.00 «Вести». (12+).
8.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).

- 8.20 «Военная программа». (12+).
8.50 «Планета собак». (12+).
9.25 «Субботник». (12+).
9.25 «Моя планета» представляет. «Мастера». «Редкие люди». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.20 «Честный детектив». (16+).
11.55 Х/ф «Кактус и Елена». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.30 «Субботний вечер».
16.20 Х/ф «Кривое зеркало души». (12+).
20.00 «Вести в субботу».
20.45 Х/ф «Когда наступит рассвет». (12+).
0.40 Х/ф «Сердце без замка». (12+).
2.55 Х/ф «Только вернись».
4.40 «Комната смеха». (12+).
- НТВ**
5.40 Т/с «Дорожный патруль». (16+).
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 «Золотой ключ».
8.45 «Медицинские тайны».
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминим».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
10.55 «Кулирный поединок».
12.00 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Я худею». (16+).
14.30 «Поедем, поедим!»
15.05 «Своя игра».
16.00 «Сегодня».
16.15 «Профессия - репортер». (16+).
17.00 «Контрольный звонок». (16+).
18.00 «Следствие вели...» (16+).
19.00 «Центральное телевидение».
20.00 «Новые русские сенсации». (16+).
21.00 «Ты не поверишь!»
22.00 «Хочу к Меладзе».
23.55 «Мужское достоинство». (18+).



- 0.30 Т/с «Дознаватель».
2.15 «Дикий мир».
3.25 «Т/с «Тонкие». (16+).
5.00 Т/с «Супруги». (16+).
- ТВЦ**
5.30 «Марш-бросок». (12+).
5.55 «АБВГДейка». «Танцует и поет».
6.40 Т/с «Жители океанов» (Франция). (6+).
7.35 Х/ф «Ответный ход».
9.15 «Православная энциклопедия». «Ценим ли мы сегодняшний день?»
9.45 М/ф «Ну, погоди!»
10.00 Х/ф «Финист - Ясный Сокол».
11.20 «Петровка, 38». (16+).
11.30 «События».
11.50 «Тайны нашего кино». «Свой среди чужих, чужой среди своих». (12+).
12.25 Комедия «Безумно влюбленный». (Италия).
14.30 «События».
14.45 Х/ф «Не трогай любовь». (16+).

- 6.55 Х/ф «Спаси или уничтожь». (16+).
21.00 «Постскриптум».
22.00 «Право знаты!» (16+).
23.05 «События».
23.15 «Право голоса». (16+).
0.20 «Как Россия, только лучше?» Спецрепортаж. (16+).
0.55 Х/ф «Руд и Сэм». (12+).
2.35 Х/ф «Без срока давности».
4.05 Д/ф «Советские звезды. Начало пути». (12+).
4.45 Д/ф «Сергей Гармаш. Мужчина с прошлым».
- СТС**
6.00 М/ф:
7.10 М/с «Пингвиенок Пороро».
7.30 М/с «Робокор Поли и его друзья». (6+).
8.05 М/с «Макс Стил».
8.30 М/с «Флиппер и Лопака».
9.00 М/с «Смешарики».
9.20 М/с «Том и Джерри».

- 9.30 «Откройте! К вам гости». Якобс Монарх. (16+).
10.00 М/с «Том и Джерри».
10.10 Анимаци. фильм «Дорога на Эльдorado».
11.45 Шоу «Уральских пельменей». Зэ бэд». (16+).
16.00 «6 кадров». (16+).
16.30 Шоу «Уральских пельменей». Пель и Мень смешат на помощь»
17.30 Т/с «Кухня». (16+).
19.30 Анимаци. фильм «Мадагаскар 2».
21.05 Боевик «Голодные игры. И вспыхнет пламя». (США). (12+).
23.45 «Церемония вручения премии журнала «Гламур» «Женщина года-2014». (16+).
0.45 Анимаци. фильм «Дорога на Эльдorado».
2.20 М/ф «Отважная Лифи».
4.00 «Не может быть!» (16+).
4.50 «Животный смех».
5.20 М/ф «Голубой щенок».
5.45 «Музыка на СТС». (16+).
- REN TV**
5.00 Т/с «Туристы». (16+).
9.40 «Чистая работа». (12+).
10.30 «Это - мой дом!» (16+).
11.00 «Смотреть всем!» (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Военная тайна».
17.00 «Территория заблуждений». (16+).
19.00 Х/ф «Шерлок Холмс и доктор Уотсон: Знакомство». (12+).
20.20 Х/ф «Шерлок Холмс и доктор Уотсон: Кровавая надпись». (12+).
21.40-4.30 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Уатсона: Король шантажа». (12+).

- 9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10 Т/с «След. Студенты» (16+).
10.55 Т/с «След. Задуманная». (16+) (Россия).
11.35 Т/с «След. Ботаники». (16+).
12.20 Т/с «След. Смерть в прямом эфире». (16+).
13.00 Т/с «След. Пуля на двоих». (16+).
13.50 Т/с «След. Сопутствующий ущерб». (16+).
14.35 Т/с «След. Близкие люди». (16+).
15.20 Т/с «След. Внутреннее дело». (16+).
16.05 Т/с «След. Убийство на бис». (16+).
16.55 Т/с «След. Пигмалион». (16+).
17.40 Т/с «След. Бегство под залогу». (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00-23.55 Х/ф «Белье волки 2» (16+).
0.55-6.50 Т/с «Освобождение» (12+).
- ДОМАШНИЙ**
6.30 «Джейми: Обед за 15 минут».
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.30 «Мультфильмы».
9.05 Спросите повара.
10.05 Х/ф «Волшебная лампа Аладдина». (6+).
11.35 Мелодрама «Жажда мести». (Индия). (16+).
14.25 Мелодрама «Моя новая жизнь». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». (12+).
22.40 Д/с «Звездная жизнь».
23.40 «Одна за всех». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Комедия «Одноклассницы». (12+).
2.30 Д/с «Звездные истории». (16+).
6.00 «Джейми: Обед за 15 минут».

- РАДИО**
- ИСЛЕН, 10-НОВАБРЬ**
12.10 «Дагустан». Хабар-рар.
12.35 «Хважамжам».
- САЛАСА, 11-НОВАБРЬ**
12.10 «Дагустан». Хабар-рар.
12.30 «Карчи Дагустан».
- АРБЕ, 12-НОВАБРЬ**
12.10 «Дагустан». Хабар-рар.
12.30 «Девирар».
- ХЕМИС, 13-НОВАБРЬ**
12.10 «Дагустан». Хабар-рар. Газетин обзор
12.30 «Вяхт ва жегилар».
- ЖУЬМЯ, 14-НОВАБРЬ**
12.10 «Дагустан». Хабар-рар.
12.30 «Исламдин сес».
- КИШ, 15-НОВАБРЬ**
10.43 «Гьафтедин нетижаяр».
10.50 Концерт.
10.43 «Кард». Аялар пал-тал программа
- ТВ-3**
6.00 М/ф.
9.30 Школа доктора Комаровского. (12+).
10.00 М/ф.
10.15 Х/ф «Раз, два - горе не беда».
12.00 Х/ф «Карагэ-пазан».
14.45 Х/ф «Первый удар».
16.30 Х/ф «Мзверик».
19.00 Х/ф «Огонь из преисподней». (США). (12+).
21.00 Х/ф «Смерти вопреки». (США). (16+).
23.00 Х/ф «Девушка с татуировкой дракона».
2.15 Х/ф «Фредди против Джейсона». (США).
4.15 Х/ф «Акулы 2». (США).

воскресенье, 16 ноября

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.40 Мультифильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Тайна горного озера»
10.10 Тележурнал для детей «Хочу всё знать»
10.25 Концерт «Музыкальный майдан»
12.30 «Дело вкуса» Дагестан
12.50 «Наши дети»
13.20 Х/ф «Повесть о первой любви»
15.10 Д/ф «Исправленному верить»
16.00 «Студия 05»
16.30 «Прогулки по музею»
17.20 «Галерея вкусов»
18.05 Ф/к «Аварский пандур»
18.40 «Планета рыбака» в Дагестане
19.10 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 Д/с «Севастопольские рассказы» Крымские каникулы Екатерины Великой

21.10 «Человек и право»
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.05 «Каталогатор»
23.10 Концерт «Шубарз»
01.45 Х/ф «Можешь не стучать»
03.00 Д/с «Севастопольские рассказы» Крымские каникулы Екатерины Великой
03.45 Х/ф «Мистер Икс»
05.10 «Планета рыбака» в Дагестане
05.35 Х/ф «Первый троллейбус»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Маппеты».
8.10 «Армейский магазин».
8.45 М/с «Смешарики. Пинкод».
8.55 «Здоровье». (16+).
10.00 Новости.
10.15 «Непутевые заметки».
10.35 «Пока все дома».
11.25 «Фазенда».
12.00 Новости.
12.15 «Теория заговора».
13.15 «Достояние Республики». Виктор Резников.
15.30 «Черно-белое». (16+).
16.30 «Большие гонки». (12+).
18.00 Новости.
18.20 «Своими глазами». (16).
18.50 «Театр Эстрады». (16+).
21.00 «Время».
22.30 «Толстой. Воскресенье». (16+).
23.30 Х/ф «Нерассказанная история США». (16+).
04.00 Х/ф «Море любви». (16+).
2.50 «В наше время». (12+).
4.05 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.30 Х/ф «Срок давности».
7.20 «Вся Россия». (12+).
7.30 «Сам себе режиссер».
8.20 «Смехопанорама». (12+).
8.50 «Утренняя почта». (12+).
9.30 «Сто к одному». (12+).
10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе. (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.10 «Кулинарная звезда».
12.10 Х/ф «Только ты». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.30 «Смеяться разрешается». (12+).
16.25 Х/ф «Мир для двоих».
20.00 «Вести недели». (12+).
22.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
23.50 «Я смогу!» (12+).
2.50 «Вызываю дух Македонского. Спиритизм».
3.50 «Планета собак». (12+).
4.20 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.05 Т/с «Дорожный патруль». (16+).
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Русское лото плюс».
8.50 «Хорошо там, где мы есть!»
9.25 «Едим дома!»
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
11.00 «Чудо техники». (12+).
11.50 «Дачный ответ».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Профессия - репортер». (16+).
14.00 Т/с «Морские дьяволы. Смерть». (16+).

ТВЦ

5.30 Х/ф «Финист - Ясный Сокол».
6.45 Т/с «Жители океанов»
7.40 «Фактор жизни». (12+).
8.10 Х/ф «Впервые замужем».
10.05 «Барышня и кулинар».
10.40 Д/ф «Левши. Жизнь в другую сторону». (12+).
11.30 «События».
11.45 «Смех с доставкой на дом». (12+).
12.30 Комедия «Баламут».
14.20 «Приглашает Б. Ноткин». Л. Лещенко. (12+).
14.50 «Московская неделя».
15.20 Х/ф «Одиночка». (16+)
17.25 Х/ф «Пелемашко».
21.00 «В центре событий».
22.10 Т/с «Тюро Агаты Кристи».
«Крожа драгоценностей в «Гранд Метрополитен». «Желтые ирисы». (12+).
0.10 «События».
0.30 Х/ф «Женщина, не склонная к авантюрам».
2.20 Х/ф «Дачница». (16+).
3.45 «Без обмана». «Искусственный улов». (16+).
4.25 Д/ф «Светлана Крючкова. Я любовь узнаю по боли...» (12+).

СТС

6.00 М/ф: «На задней парте», «Ох и Ах идут в поход», «Лиса и волк», «Мойодыр».
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Робокар Поли и его друзья». (6+).
8.05 М/с «Макс Стил».
8.30 М/с «Флиппер и Лопак».
9.00 М/с «Смешарики».
9.25 М/с «Том и Джерри».
10.30 Шоу «Уральских пельменей». Шагом фарш! Успеть за 24 часа».
12.00 Шоу «Уральских пельменей». Отцы и эти».
14.25 Анимационный фильм «Мадагаскар 2».
16.00 «6 кадров». (16+).
16.30 Боевик «Голодные игры. И вспыхнет пламя». (США). (12+).
19.10 Х/ф «Кинг Конг». (США - Новая Зеландия). (12+).
22.40 «Большой вопрос».
23.40 Шоу «Уральских пельменей». Пель и Мень смешат на помощь».
0.40 М/ф «Отважная Лифи».
2.20 Анимационный фильм «Мурaveй Анти».
3.55 «Не может быть!» (16+).
4.45 «Животный смех».
5.15 М/ф «В стране невыученных уроков».
5.40 «Музыка на СТС». (16+).



7.30 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона: Двдцатый век начинается».
10.30-11.50 Х/ф «Шерлок Холмс и доктор Ватсон: Знакомство». (12+).
13.10-20.00 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона: Король шантажа». (12+).
23.00 «Добров в эфире». (16).
0.00 «Военная тайна». (16+).
4.00 «Территория заблуждений». (16+).
7.55 М/ф: «Трям, здравствуй-те!» «Чиполлино», «Пес в сапогах», «Аист», «Горшочек каши».
9.30 «Большой папа».
10.00 «Сейчас».
10.10 «Истории из будущего».
11.0-16.00 Х/ф «Белые волки 2» (16+).
17.00 «Место происхождения. О главном».
18.00 «Главное».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

7.30 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона: Двдцатый век начинается».
10.30-11.50 Х/ф «Шерлок Холмс и доктор Ватсон: Знакомство». (12+).
13.10-20.00 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона: Король шантажа». (12+).
23.00 «Добров в эфире». (16).
0.00 «Военная тайна». (16+).
4.00 «Территория заблуждений». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 «Джейми: Обед за 15 минут».
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.30 «Мультифильмы».
8.50 «Главные люди». (16+).
9.20 Мелодрама «Есения».
11.55 Т/с «Королек - птичка певчая».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Мелодрама «Колечко с бирюзой». (Украина).
22.30 Д/с «Звездная жизнь».
23.30 «Одна за всех». (16+).
0.30 Мелодрама «Самая лучшая бабушка». (12+).
2.05 Д/с «Звездные истории». (16+).
6.00 «Джейми: Обед за 15 минут».

ТВ-3

6.00 М/ф.
7.00 Школа доктора Комаровского. (12+).
7.30 М/ф.
8.00 Х/ф «Раз, два - горе не беда».
9.45 Х/ф «Каратэ-пацан».
12.30 Х/ф «Мэверик».
15.00 Х/ф «Огонь из преисподней». (США). (12+).
17.00 Х/ф «Смерти вопреки». (США). (16+).
19.00 Х/ф «Над законом».
21.00 Х/ф «Эффект колибри». (США). (16+).
23.00 Х/ф «Каратель».
1.30 Х/ф «Девушка с татуировкой дракона».
4.45 Д/ф «Затерянные миры. Город на крови». (12+).

СПОРТ с 10 ПО 16 НОЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 «Панорама дня. Live».
8.25 Х/ф «Шерлок Холмс».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Параграф 78».
13.50 Х/ф «Параграф 78. Фильм 2». (16+).
15.35 «24 кадра». (16+).
16.05 «Трон».
16.35 «Наука на колесах».
17.10 «Диверсанты». Ликвидатор.
18.00 «Диверсанты». Полярный лис.
18.55 «Диверсанты». Убить гауляйлера.
19.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. УНИКС (Казань) - «Н. Новгород». Прямая трансляция.
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Танковый биатлон».
23.10 «Эволюция». (16+).
0.10 Х/ф «Шерлок Холмс».
2.00 Профессиональный бокс.
3.10 «24 кадра». (16+).
3.40 «Трон».
4.05 Хоккей. Суперсерия Россия - Канада. Молодежные сборные. Прямая трансляция из Канады.

14.40 «Найти клад и умереть».
15.35 Х/ф «Клад могилы Чингисхана». (16+).
19.10 «Большой спорт».
19.25 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - «Динамо» (Москва). Прямая трансляция.
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Небесный щит».
23.00 «Эволюция».
0.05 Х/ф «Шерлок Холмс».
1.55 «Наука на колесах».
2.20 «Моя рыбалка».
2.50 «Рейтинг Баженова. Человек для опытов».
3.20 Хоккей. КХЛ. «Салават Юлаев» (Уфа) - «Авангард» (Омская область).
5.20 «Диверсанты». Полярный лис.
6.10 «Диверсанты». Убить гауляйлера.

ЧЕТВЕРГ

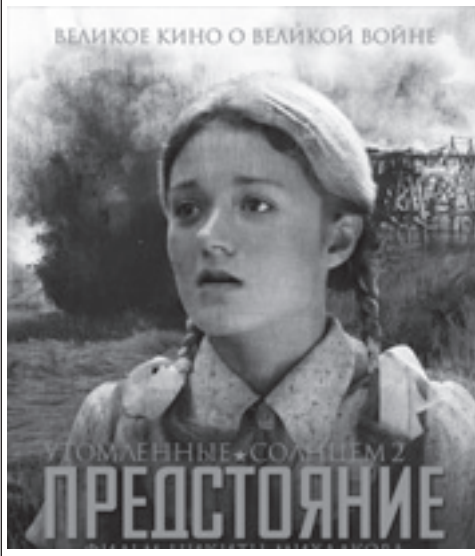
7.00 «Панорама дня. Live».
8.25 Х/ф «Шерлок Холмс».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Утопленные солнцем 2: Предстояние».
15.30 «Полигон». Мины.
16.00 «Полигон». Спасение подводной лодки.
16.30 «Танковый биатлон».
18.35 Х/ф «Утопленные солнцем 2: Цитадель».
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Извините, мы не знали, что он невидимый».
23.00 «Эволюция». (16+).

ВТОРНИК

6.45 «Панорама дня. Live».
8.25 Х/ф «Шерлок Холмс».
10.10 «Эволюция». (16+).
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Рок-н-ролл под Кремлем». (16+).
15.40 Х/ф «ПираМММид».
17.45 «Полигон». Оружие победы.
18.15 Х/ф «Утопленные солнцем 2: Предстояние».
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Танковый биатлон».
23.10 «Эволюция».
0.10 Х/ф «Шерлок Холмс».
2.00 «Диалоги о рыбалке».
2.25 «Язь против ед». (16+).
3.10 Хоккей. Суперсерия Россия - Канада. Молодежные сборные. Прямая трансляция из Канады.
5.45 «Диверсанты». Ликвидатор.

СРЕДА

6.35 «Панорама дня. Live».
8.25 Х/ф «Шерлок Холмс».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «ПираМММид».
14.10 «Опыт дилетанта». Поискники.



БЕЛКОЕ КИНО О ВЕЛИКОЙ ВОЙНЕ

СУББОТА

7.00 «Панорама дня. Live».
8.10 «Диалоги о рыбалке».
8.40 «В мире животных».
9.10 «Человек мира». Япония.
9.40 Х/ф «Проект «Золотой глаз»». (16+).
12.05 «Большой спорт».
12.25 «24 кадра». (16+).
12.55 «Трон».
13.30 «Наука на колесах».
14.00 Фигурное катание. Гран-при России. Женщины. Произвольная программа. Прямая трансляция.
15.50 «Большой спорт».
16.10 Фигурное катание. Гран-при России. Пары. Произвольная программа. Прямая трансляция.
17.35 «Дуэль».
18.35 Х/ф «Марш-бросок. Особые обстоятельства». (16+).
21.55 «Большой футбол».
22.35 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Португалия - Армения. Прямая трансляция.
0.40 «Большой футбол».
1.10 Х/ф «Шерлок Холмс».
2.55 «Експерименты». Энергетика.
3.25 «За гранью». Бионика. Обратный эффект.
3.55 «Неспokoйной ночи». Санкт-Петербург.
4.25 «Неспokoйной ночи». Афины.
4.50 Профессиональный бокс. Мэнни Пакьяо (Филиппины) против Тимоти Брэдди (США). Халиб Аллахвердиев (Россия) против Джекки Варгаса (США).

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 «Панорама дня. Live».
8.10 «Моя рыбалка».
8.55 «Язь против ед».
9.25 «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+).
9.55 «Рейтинг Баженова». Могло быть хуже. (16+).
10.25 Х/ф «Путь». (16+).
12.30 «Большой спорт».
12.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. «Красные Крылья» (Самара) - УНИКС (Казань). Прямая трансляция.
14.45 «Полигон». Ключ к небу.
15.15 «Иду на таран». (12+).
16.05 Х/ф «Непобедимый». (16+).
19.40 «Большой футбол».
19.50 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Нидерланды - Латвия. Прямая трансляция.
21.55 «Большой футбол».
22.35 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Италия - Хорватия. Прямая трансляция.
0.40 «Большой футбол».
1.10 Смешанные единоборства. Bellator. (16+).
3.10 «Как оно есть». Мясо.
4.05 Х/ф «Дело Батагами».
3.55 Т/с «Такси».

ТНТ с 10 ПО 16 НОЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.45 Драма «Загадочная история Бенджамина Баттона». (США). (16+).
14.00-19.30 Т/с «Универ». «Любовь-морковь» (16+).
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Самый лучший фильм». (18+).
22.35 Т/с «Физрук» (16+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 Мелодрама «Обещать - не значит жениться» (Германия - Нидерланды - США). (16+).
3.30 Т/с «Джоуи 2» (16+).
4.25 Т/с «Только правда» (16+).
5.15 Т/с «Только правда» (16+).
6.10 Т/с «Салон Вероники» (16+).
6.40 «Саша + Маша. Лучшее». (16+).

ВТОРНИК

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 Т/с «Физрук» (16+).
11.30 Комедия «Марс атакует!» (США). (12+).
13.30 Т/с «Универ». «Любовь-морковь» (16+).
14.00 Т/с «Универ». «Жиголо» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Интерны».
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Самый лучший фильм 2». (16+).
22.20 Т/с «Физрук» (16+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 Х/ф «Джейсон X». (США). (18+).
2.45 Т/с «Джоуи 2» (16+).
3.15 Т/с «Джоуи 2» (16+).
3.40 Т/с «Джоуи 2» (16+).
4.10 Т/с «Только правда» (16+).

СРЕДА

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Мелодрама «Обещать - не значит жениться» (Германия - Нидерланды - США). (16+).
13.30 Т/с «Универ». «Жиголо» (16+).
14.00 Т/с «Универ». «Переполюх в общаге» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Реальные пацаны». «Бензин».
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Самый лучший фильм 3-д». (18+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката». (16+).
1.00 Триллер «Презумпция невиновности». (США). (12+).
3.30 Мелодрама «Любовь к собакам обязательна». (США). (16+).
5.25 Т/с «Джоуи 2» (16+).
5.55 Т/с «Джоуи 2» (16+).
6.20 Т/с «Салон Вероники».

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов» (16+).
11.30 Мелодрама «В погоне за свободой». (США). (12+).
13.30 Т/с «Универ». «Переполюх в общаге» (16+).
14.00 Т/с «Универ». «Изгой» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Саша+Маша».
19.30 «Комеди Клуб. Лучшее».

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Мелодрама «Обещать - не значит жениться» (Германия - Нидерланды - США). (16+).
13.30 Т/с «Универ». «Жиголо» (16+).
14.00 Т/с «Универ». «Переполюх в общаге» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Реальные пацаны». «Бензин».
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Самый лучший фильм 3-д». (18+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 Триллер «Презумпция невиновности». (США). (12+).
3.30 Мелодрама «Любовь к собакам обязательна». (США). (16+).
5.25 Т/с «Джоуи 2» (16+).
5.55 Т/с «Джоуи 2» (16+).
6.20 Т/с «Салон Вероники».

ВТОРНИК

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов» (16+).
11.30 Мелодрама «В погоне за свободой». (США). (12+).
13.30 Т/с «Универ». «Переполюх в общаге» (16+).
14.00 Т/с «Универ». «Изгой» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Саша+Маша».
19.30 «Комеди Клуб. Лучшее».

СРЕДА

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Мелодрама «Обещать - не значит жениться» (Германия - Нидерланды - США). (16+).
13.30 Т/с «Универ». «Жиголо» (16+).
14.00 Т/с «Универ». «Переполюх в общаге» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Реальные пацаны». «Бензин».
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Самый лучший фильм 3-д». (18+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 Триллер «Презумпция невиновности». (США). (12+).
3.30 Мелодрама «Любовь к собакам обязательна». (США). (16+).
5.25 Т/с «Джоуи 2» (16+).
5.55 Т/с «Джоуи 2» (16+).
6.20 Т/с «Салон Вероники».

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов» (16+).
11.30 Мелодрама «В погоне за свободой». (США). (12+).
13.30 Т/с «Универ». «Переполюх в общаге» (16+).
14.00 Т/с «Универ». «Изгой» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Саша+Маша».
19.30 «Комеди Клуб. Лучшее».

ПОНЕДЕЛЬНИК

20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Боевик «Доспехи Бога 3: Миссия Зодиак». (Гонконг - Китай). (12+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката». (16+).
1.00 Мелодрама «С глаз долой, из чарта - вон!» (США). (16+).
3.00 Триллер «Сириана» (США). (16+).
5.30 Т/с «Джоуи 2», 16с (16+).
6.00 Т/с «Только правда» (16+).

ВТОРНИК

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 «Танцы». (16+).
13.30-19.30 Т/с «Универ».
20.00 «Comedy Woman».
21.00 «Комеди Клуб». (16+).
22.00 «Comedy Баттл. Суперсезон» (16+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 «Не спи!» (18+).
2.00 Триллер «Посейдон». (США). (12+).
3.55 Боевик «Аппалуза». (США). (16+).
6.15 Т/с «Джоуи 2» (16+).
6.45 Т/с «Саша+Маша».

СРЕДА

20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Боевик «Доспехи Бога 3: Миссия Зодиак». (Гонконг - Китай). (12+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 Мелодрама «С глаз долой, из чарта - вон!» (США). (16+).
3.00 Триллер «Сириана» (США). (16+).
5.30 Т/с «Джоуи 2», 16с (16+).
6.00 Т/с «Только правда» (16+).

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 М/с «Рыцари Тенкай».
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
8.25 М/с «Озорные анимашки».
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 «Танцы». (16+).
13.30-19.30 Т/с «Универ».
20.00 «Comedy Woman».
21.00 «Комеди Клуб». (16+).
22.00 «Comedy

Самур дeрeдин авазлу билбил

Казим КАЗИМОВ

Чакай гъар сада гъафтедин киш югъ атун гузлемишзавайди якъин я. Адет хъанвайвал, и юкъуз Дагъустандин РГВК-дай “Вахтар ва инсанар” тivar алаз лезги чIалал гузвай передачади хъакай гъар сада ашкъидивди яб акалзава. Передача кьиле тухузвай чи жергедин юлдашри гъар са сугъбетдин арайра, лап лазим авайди яз, чунгуьрдин ширин авазар ишлемишзава. Вуж я и йисарилай-йисаралди телеведенида, гъаки радиоада еке гъевседивди чунгуьрдал авазар тамамарзавай автор? И суалдиз жаваб яз газет кIелзавайбурун



фикардиз заз XX асирда Самур дeрeда вич авазлу билбилдин эвезда хъайи, халкъдин ругъдик лувар кутур ашукъ Садуллагъ ИСМАИЛОВАН тivar кьаз кIанзава. Адаз тебиатди ганвай ширин сесинихъ неинки хайи Хуьруьгрин хуьре, Самур дeрeда, хайи районда ва республикада, гъаки Кеферпатан Кавказдин гъаф шегъерра, Москвада, Бакуда ва маса чкайрани яб акална. Вич Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъиралай яшариз 10 йисан жегъил тир, ашукъ Садуллагъа бажарагълу шаирдин кьелемдикай хкатай гъар са мани аваздалди хайи халкъдив агакарна.

Самур дeрeдин гъи хуьре - квалеле шад мярекат, мехъер-межлис кьиле физ хъанатIани, анал теклифзавай ханандайрин (музыкантрин) арада сифте чкадал ашукъ Садуллагъ жада. Халкъдин арада ахътин келимаяр чIанвай хъи, гуя Садуллагъа иштирак авур мехъер-межлисдин, мехъерар авур жегъилрин кьадаркъисмет лугъуз тежедай кьван бахтлуди ва къадимлуди жада. Чун, а девирдин аялар лагъайтIа, чи квалерин цIакъвай радиодин элкъвей репродуктордай гъар пакамахъ гимндилай гуьгъуьниз тамамардай ашукъ Садуллагъан гуьзел сесинин “Шумуд югъ я, зи кефирар серин я, Зи муьгъубат гуьлерилайни дерин я...” манидин таъсирдик жада. Ада гъаки еке устадивиледи халкъдин шаирдин “Гуьруь”, “Селминаз”, “Пуд руш” ва хейлин маса маниярни

тамамардай. Чаз виридалайни еке таъсир ийидайди ада тамамарзавай “Ватан” ширидин пак цIарар тир:

*Ви гуьрчегвал сада хъни жеч,
Чан зи хайи диде-Ватан!
Еке чуьллер галаз гегъениш,
Мадни хъурай вун авадан.*

Ашукъ Садуллагъ Исмаиловакай республикадин меркез Махачкъалада, Москвада, Бакуда, Кеферпатан Кавказдин са къадар шегъерани кьиле феи фестивалрин, культурадин декадайрин иштиракчи хъана. Ада лазим тир идарайрин патай гуьрметдин грамотаяр ва пулдин премиярни къачуна. Ашукъди виринра тамамарзавай халкъдин манирихъ иллаки еке агалкъун жезвай. Заз лагъайтIа, ашукъдихъ шумудни садра Хуьруьгрин хуьруьн куьгъне клубда яб акалдай мумкинвал хъана. Мектебда кIелзавай ученик яз, закай гъаки ам бедбахтвилек акатна рагметдиз феи дуьшуьшдин шагъидни хъана. Им 1952-йисуз хъайи кар я. Са юкъуз чав, мектебда кIелзавай аялрив, чулав хабар агакьна: Къадим Дербент шегъердиз ашукърин фестивалдиз физвай рекъе автомашин авария хъуниқди ашукъ Садуллагъан кьилел бедбахтвилек дуьшуьш атана. Ам хуьруьз хкана, сурара кучуддайла, белки, иниз Самур дeрeдин саки вири хуьрерай инсанар атанвай. Адан сурал Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъира лагъай келимайри зи бейнида къе саки са бегъем девир алатайлани, перишандаказ ванзама: “Дуст кас, за гъамиша фикрзавай хъи, вуна зун кучудда. Амма, акъазва хъи, ви къадар-къисмет гъикъван агъурди хъанатIа. Къе за вун кучудзава. Заз и кIвалах авун гъикъван четинзава...”

Ашукъ Садуллагъан хизандин къадар-къисметни са акъван бахтлуди хъанач. Адан геле аваз хайи велед Жавагъирни фенай. Халкъдин арада вичиз Жавгъар лугъузвай и гуьрчег рушни хайи бубадихъ хъиз ширин сес авай, тivar адлу манидар тир. Садуллагъ рагметдиз фидайла, адан кайвани Хатуьжаян бедендик эркек велед кваз хъана. Гележегда вичел Садуллагъ тivar эхцигай и жаванни, бедбахтвилек дуьшуьш кьилел атана, гуьле батмиш хъана, рагметдиз фенай.

Алай йисуз ашукъ Садуллагъ Исмаилов дидедиз хъана 110 йис тамам хъанва. Мадни виш, цIуд йисар арадай фида, амма Садуллагъан авазар, адан чунгуьрдин сес милли искусстводай рикI алай, адан тivarциз вафалу вирибурун рикIера гъамишалугъ яз амукъда.

Самур дeрe камаллуьрин ватан я,

ЧIехи шаир ЧIехи ашукъ ад хъайи. Самур дeрe билбиларин макан я, Абурун ширин авазралди шад хъайи.

Ашукъ Садуллагъа еке ашкъидивди тамамариз хъайи халкъдин шаирдин кьве шиир чна агъадихъ гъуза.

Чибур я

*Вил вегъена, килиг садра чуьллериз,
Акъазвай квез и гъайбатар чибур я.*

*КIвалахзавай килиг гужлу гъилериз,
Галат тийир и кьудратар чибур я.*

*Цуьк ахъайна, диганвай и ерияр,
Нехирарни, рамагарни суьруьяр.
Ацазвай бул некIер, гуьзел гъерияр,
Вири уьлкведин девлетар чибур я.*

*КIвалахзавай жегъил чанар гъар сана,
АцIанавай бул къуьлуьвди амбархана,
Школани, клуб, завод, кархана,
Авай къадар имаратар чибур я.*

*ЦIийи бегъер, цуьк ахъайна акъазвай,
Пароходар, машинар, пар чуьгъазвай,
Ачух рикIер, шадвилевди ргазвай,
Шад межлисар, хуш сугъбетар чибур я.*

*Масадбурун квач чак уьзуькъаравал,
Авач чи халкъдин арада чаравал,
Мягъкем жезва югъ-къандавай стхавал,
И зегъметар, бул няметар чибур я.*

Иервал вуча

*Хъайила гатфар бере,
Ачух хъана дагъ-дере,
Цуьк ахъайна гъар жуьре,
Багъдин иервал вуча!
АтIлас хътин гуьлчимен
Дагъдин иервал вуча!*

*Хъана и кардал къару,
Экуьнин ислягъ гару
Къугъурзавай пад яру
Плинид иервал вуча!
Я бахтавар, вун авай
Ерид иервал вуча!*

*Бахтавар я гъарма сад,
Уьлкве азад, эл азад,
Битмиш хъанвай гъар са зат!
Чуьлдин иервал вуча!
Я бахтавар чуьлдавай
Элдин иервал вуча!*

*Бахтлу ксар жеч чалай,
Совет гуькумат галай.
Килиг садра чун алай
Постун иервал вуча!
Чаз еке бахтар гайи
Дустун иервал вуча!*

*Партияди гужлу эл
Гъалибна душманд винел,
Хуьрезвай гатун гуьзел
Вахтун иервал вуча!
Къвердавай нур гуз авай
Бахтун иервал вуча!*

*ЦIийи къуватралди гила машинрин
Регъатвилев физва кIвалахар четин.
Хуьруьн кьене эцигнавай и ГЭС-дин
Экуьнин къуватдин гуьзелвал вуча.*

Агъ, мани, агъ, мани, зи макъам

Шагъабудин ШАБАТОВ

Генерал Услара лагъанай: “Заз Кавказдин халкъарикай лезгийрихъ кьван халкъдин маниярни мисалар гъаф авай маса халкъ акунач”. Гъар са хуьре, гъар са квалеле илгъамдикай пай ганвай инсанар яшамиш жезвайвилей тушни чи халкъ манияралдини музыкадалди девлетлу тирди. Са 15-20 йис идалай вилик лезги мани, лезги макъамар авай гъал са акъван тарифдинди тушир, абурун ванер кьериз-цIаруз къведай. Гъелбетда, и карди чак, лезги халкъдик, гъаф кьалабулух кутазвай. И месэла газетрани журналра къарагъарнай. Ихътин серенжемрини гъалар са къадар дегишарна. Алай вахтунда хейлин гадайрини рушари и важиблу кар чпин хивез къачунва, лезги чилел гъаф къадар ВИА-яр арадал гъанва. Абуру чи халкъдин мел-межлис гурлу ийизва.

Акъван инсанар ава хъи, акъалтIай бажарагъбур яз, чеб далдайрикай хкуд тийизвай.

Са шумуд йис идалай вилик шаир Сажидинан юбилей къейдзавайла, Агъа СтIалдал адан квалеле шаирдин гуьрметдай атанвай мугъманрикай сада мани ягъиз, муькуьда - чунгуьр, пуд лагъайдани далдам ягъиз, шад мярекатдин иштиракчийри чпин алакунар кьалурзавай. Гъа икI, нубат курхуьруьнви муаллим, “Лезги газетдин” штатдик квачир корреспондент Райсудин Набиевал атана. Ада, регъувилер авунатIани, кватI хъанвайбурун тIалабун кьилиз акъудна. Дугъридани, ада тамамарай “Фатима”, “Чубан гада” манийри вири гъейранарнай. КватI хъанвайбуруни адахъ устадвал авайди къейднай. Гъа чIавуз ашкъиламиш хъайи, вич халкъди хушдиз къабулдайди гъисс авур Райсудин муаллимди гила мел-межлисдал вичин устадвал кьалурзава. Зи фикрдалди, чна бажарагъ авай ксариз, абурун регъувал алуддайвал, са гъихътин ятIани куьмек гун лазим я, абуру руьгъламишна кIанда. Сада манияр лугъудайла, къуьл ийидайла, адакай хуьруьнарни зарафатар ийидай, къулухъай рахадай, адаз тикъетар ядай хесет квай ксарни ава. Сада лагъана машгур манидарарни, къуьлердайбуруни майдандиз акъатдайди туш. Бажарагъ, кеспидал рикI хъайила, яваш-яваш чпин устадвални хкажайла, хъсан нетижаярни жадайдал шак алач. Майдандиз экъечIнавай кас къурхут авуна виже къведач.

Хив райондин АрхитIрин хуьряй тир ашукъ Шихкерима, Саратовда хуьруьн майишатдин институтда кIелдайла, вичиз гитара ягъиз чирнай. Хуьруьз хтайла, ада чунгуьр къачуна. Ам адав фад вердиш хъана. Бязибуру “вакай гила ашукъ жада” лугъуз зарафатарни ийиз хъанай, амма ада ахътин гафар лугъузвайбурухъ яб акалнач. Къе ам гъевескар композитор, шаир, манидар, ашукъ яз машгур хъанва. Ада хъ вичин хусуи цIудралди маниярни ава. Шихкерима тамамарзавай гъар са мандихъ, аваздихъ чпин кьетIенвал ава, и кардихъ инанмиш хъун патал адахъ яб акална кIанда. Низ чIада, чпихъ бажарагъ авай, амма чаз чпикай хабар авачир ксар чи халкъдихъ мад гъикъван аватIа!

Къагъриман Ибрагъимова 1987-йисуз “КИМ” ВИА тешкилна. “Ада вуч ийизвайди я?” лугъудайбуруни хъанай. И дестеди чи халкъдин гуьгъуьлар тIимил шадарнач. “КИМ” ансамблдин 10 йис тамам хъуниз талуькарна Дербентда, Лезги театрдин ЧIехи залда, юбилейдин зурба концерт кьиле тухванай. Ана иштиракун зазни къисмет хъанай. Зал сиве-сивди инсанрив ацIанвай. Эхъ, фикрдал атанай зун, са кардив рикI гъаз эгечIайла, хъсан нетижаярни арадал къведа. Гъа чIавуз за абуруз тебрикдин 4 цIарни хъенай:

*ЦIуд йис - им квез куьн чир жадай вахтни туш.
Гила таниш хъана, куьне гуьр кьунва.
Куь маниьрин ван алахъиз кьилелай,
Валлагъ, дустар, гъар са лезги хуьр кьунва.*

Са кар ашкара я: чи лезги мандидин дувулар деринра авайди я, вич мадни деринра гъатрай, чи халкъдин руьгъда даим аваз хъурай! Манияр язавайбур бул хъурай, чебни шад яз, халкъдин шадвал мадни артухардайвал. Зи фикр диз агъадихъ галай цIарарни къевеза:

*Фад ша, манияр,
Яхъ квез мягъкемдиз
РикIе чка,
Агъ, мани, агъ, мани, зи мани.
Захъ галаз ава вун виринра...*

*Агъ, мани, агъ, мани,
зи макъам.
Ви тариф ийидай я макъам.
Къейила сурани хъухъ
вун захъ,*

*Чими югъ ийизва сьринар.
Хиялар ийизва деринар.
Хажалат чукур из яргъариз,
Уьмуьр заз хъийизва
ширинар.*



Ялцугъ Эминакай мад сеферда

Им хыи гъал жетга?

Майил ЭФЕНДИЕВ,
лезги писателрин Союздин ва
РФ-дин журналистрин
Союздин член

Гуьрметлу зи ватангълияр!
Ша за куь рикел хкин. Кьве агъур-
ни цуд лагъай йисан эхирдай, вич
314 йис идалай вилик Ахцегъ рай-
ондин Ялцугърин хуре дидедиз
хъайи зурба ашукъ ва шаир (**Мегъа-
мед-Эминан**) Ялцугъ Эминан
(1698-1777) "Ша, Дилбер" твар алаз
ктам акъатнай. А ктамда чна сифте
яз Эминан суьретни арадал хкан-
ва. Суьретдиз килигнамазди ам
ашукъ ва шаир тирди чир жезва.



Адет яз, ашукъар, чпин седеф-
лу чуьнгурар къуьне аваз, са хуь-
рай маса хуьруьз, са шегъердай ма-
са шегъердиз физ, майдандиз экъе-
чиз, ашукъриз гуьжетриз ша лугъ-
уз, гевеслу жедай. Гъахтин ашукъ-
рикай садни Ялцугъ Эмин хъана.
Шак алай кар туш, вичин умуьрда
ам гзаф ашукърихъ галаз гуьжет-
риз экъечина. Къенин йикъалди чав
агакънавайди анжах Ялцугъ Эми-
нанни Дербент шегъердай тир ашукъ
дишегъли Гуьлбаран арада хъайи
гуьжетрин чалар я. А чалари лезги
литературада лайихлу чка кунва.

Ингъе гъа и мукъвара заз, и ца-
рарин автордиз, лезгийрин Советрин
девиридин классикрикий сад яз гъи-
сабзавай Насруллагуь Нуридинан
(1908-1971) гъиле хъайи Эминан ирс
гъатна. Анай заз Ялцугъ Эминанни
икъван члавалди чаз вич тийижир
ашукъ Гъажидин арада хъайи гуь-
жетрин чалар (дастан) жагъана.
Ашукъ Гъажидин ери-бине гъинай
ятга дафтардай малум жезвач. Ана
авайди анжах суалдинни жавабдин
жуьреда туькьурнавай (къенвай)
къве ашукъдин арада хъайи гуьжет
я. Тажуб жедай кар ам я хыи, а гуь-
жет гъи чалалди къиле фенатга
къил акъудун четин жезва. Араб,
фарс, туьрк чалар туш. И пуд чал
Эминаз лап хъсандиз чидай. Агъа-
дихъ за кьез араб алфавит лезги ал-
фавитдал звезна къенвай анжах
къве куплет клелун теклифзава.

Ингъе а чалар:
Гъажидин суал:
*Неднадул Исмаил тлен мурбани,
Ниже эбел женде бекпедиани,
Ким курди униким тукдивани,
Биза борхабар, вобар ай*

ашугъ Эмин.
Эминан жаваб:
*Гъиселдендер Исмаил клен
курбени,
Доворт бизраил женде
бикпедиани,
Джабраил кударды, Ибрагъим
теркеди,
Хабар будур сен диване Гъежи.*

Зун и чалар гваз тефей чка хъа-
нач. РАН-дин Дагъустандин илимрин
центрада кардик квай рагъэкъечдай
патан чалар ахтармишдай отделди-
лай гатумна, са гзаф алмирин патар-
ивни фена. Абурувай заз гъеле куь-
мек ийиз хъанвач. И чалар гъи ча-
лалди къенватга садан къилни акъ-
атзавач. Зун винидихъ твар кунвай
дафтар гваз чи твар-ван авай алим
Амри Ризаевичазни кваз мугъман
хъана. Адан къилни акъатзавач. И кар
себеб яз, чавай кьез и къве ашукъдин
арада хъайи (дастандин) гуьжетдин
чаларин манани ачухариз жезвач.
Талабзава куь фикрар "Лезги газет-
дин" редакциядив агакъярун.

Винидихъ за твар кунвай и зур-
ба шаирдин "Ша, Дилбер" ктам лап
къелечдиз чапнава. Амни чав адан
ирс тамамдиз агакъярунвалвайлай

Садбур и дуьньядай яд хъана фида,
Садбур винел пис ад хъана фида,
Садбур гъарни хъайи шад хъана фида,
Садбур йикъалай-къуз тада на
зайиф.

Ам вуч я хыи течирбуруз чир ида,
Сад чанда эрзиман амаз рекъида.
Сад хъуьрез-хъуьрез шад хъана
фида
Садаз пар жеда гъам-хажалат
гъайиф.

Садаз "гъажи" тваруникай пай
жеда,
Садаз гзаф мал жеда, бай! жеда,
Сад гишила къекъвез акъул зай
жеда,
Яратмишда сад куьк, сад яхун
зериф.

Бейтулгъарам я вич Мекке твар
жеда,
Исмаил паталди агъузар жеда,
Физ хъайитга аниз туьквей кар жеда,
Ашукъ Эмин гъиклин, агакъядач,
гъайиф.

Эй гуьгъуьл

Акълуди къаз тада къилив,
Хиял, хифет артухарда
Пехир гатлум хъайла чандив,
Къелед суьрсет артухарда.

Гайитга жен дуьньядин мал,
Инсандин вил ацлуда жал,
Кици хъиз из нефсинихъ ял,
Алчак хесет артухарда.

Клан жемир ваз ша, эй гуьгъуьл,
Негъай крар ийиз мейил,
Ая жуван шеле кьезил,
Вучиз зиллет артухарда.

Гъар гъина са наши гъаким,
Ава ам заз туьш я даим,
Гъадани зи пуд къад къадим,²
Талун гъейбет артухарда.

Валай гъейри са виш лукъман
Винел атайтан Эминан,
Идач адаз дава-дарман,
Гъарда са дерт артухарда.

Гъамлу рик

Халикъдин къайгъу члугваз гъар
члавуз,
Зи гъамлу рик гъикда садран
алахъдач.
Къве вилелай авахъда йифиз-юкъуз,
Зи гъамлу рик гъикда садран
алахъдач.

Са вахт жеда марф къвада,
жив ацукъда,
Са вахт жеда гатфар гъава галукъда,
Са вахт шекер зегъер хъана амукъда,
Зи гъамлу рик гъикда садран
алахъдач.

Садра авач хъайтга, садра бул жеда,
Са арада шад рик гъайк сугъул жеда,
Бахт чулавдан ми хъий яд рагъул
жеда,
Зи гъамлу рик, гъикда, садран
алахъдач.

Гагъ мичиз зулумат, жеда экуь къар,
Са вахт мензил жеда
гуьлер-даряя,
Са вахт юкъуз цав, гъед хъуьредай
кар,
Зи гъамлу рик, гъикда, садран
алахъдач.

Са вахт Эмин жеда хандиз дад ийиз,
Са вахт жеда саврух акъаз къай
къатиз,
Са вахт жеда хуьр чукуриз,
барбатлиз,
Зи гъамлу рик, гъикда, садран
алахъдач.

Са вахт Эмин жеда хандиз дад ийиз,
Са вахт жеда саврух акъаз къай
къатиз,
Са вахт жеда хуьр чукуриз,
барбатлиз,
Зи гъамлу рик, гъикда, садран
алахъдач.

1 Бай-девлет авай кас.
2 Къадим-инал къадам.

САЖИДИН

Ша, буюр!..

Са пай дагълар, са пай аран
чилерин,
Бегъер гудай берекатлу
чуьллерин,
Зегъмет клани, гуьрмет клани
эллерин,
Лекъер хъана, гар квай гужлу
луварик,
Садвилевди, шадвилевди
суварик,
Ша, буюр чи Сулейманан
ватандиз!
Буюр Стлал Сулейманан
райондиз!

Гъар са мугъман къабул ийиз
гуьрметдив,
Гъазур я чун, вафалу яз
зегъметдив.
Дуствилер хуьз гъар са жуьре
миллетдив,
Лекъер хъана, гар квай гужлу
луварик,
Садвилевди, шадвилевди
суварик,
Ша, буюр чи Сулейманан
ватандиз!
Буюр Стлал Сулейманан
райондиз!

Югъ-къандавай гурлу жезвай
къвалахрин,
Рычал-судин, Купул цинни
булахрин,

Гуьзелвиллиз тамашиз чи
яйлахрин,
Лекъер хъана, гар квай гужлу
луварик,
Садвилевди, шадвилевди
суварик,
Ша, буюр чи Сулейманан
ватандиз!
Буюр Стлал Сулейманан
райондиз!

Гележегдихъ камар къачуз
виликиди,
Мадни члехи крар хъийиз
гъиликиди,
Гъар са къадам къачуз
цийивилихъди,
Лекъер хъана, гар квай гужлу
луварик,
Садвилевди, шадвилевди
суварик,
Ша, буюр чи Сулейманан
ватандиз!
Буюр Стлал Сулейманан
райондиз!

Рикел хкиз тарихарни виликан,
Гъасананни, Эминанни Меликан;
Мубаракиз агалкъунар хъайи
къван,
Лекъер хъана, гар квай гужлу
луварик,
Садвилевди, шадвилевди
суварик,
Ша, буюр чи Сулейманан
ватандиз!
Буюр Стлал Сулейманан
райондиз!

Нариман КЪАРИБОВ

"Къенфетбег"

"Къенфетбеган" къенфетрикай
Барут хъана - гуьлле хъана.
Хиве къунар миллетриз гай
Гъакъикъатда гъилле хъана.

Стха къуншидив къуна кин,
Яд уьлквейрихъ элкьюьрна
чин,
Пул це лагъай чкайра вичин
Галукъайди силле хъана.

Тарихдикай тахъана ар,
Чеб-чпел гъалдарна халкъар...
Украина регъятдиз къар
Обамадиз желе хъана...

Пехь атлгушай яйлахдикай,
Пад хкатай чанахдикай,
Вучда ихътин къурумсахдикай,
Мемлекатдин къиле хъана?

Наримана, риклевав къал,
Умудлу яз, лугъуз ва чал:
Ава хва дегишдай и гъал,
Къачуз тежер къеле хъана!

Муминат ШЕРИФОВА

Ахварин мугъман...

Зи ахварриз акъван мукъвал
къвемир вун,
Ахварикай кватайла заз дерт
жезва,
Вуна лугъуз: "Акъван пашман
жемир вун".
Амма куьз бес ви вилерни
ишезва?..

Ви суалди: "Вун захъ яни
тамарзу?"
Зи вилерал кудай накъвар
гъизва хыи.
Аватлани сад-садавай чараз чун,
Вун риклевав йикъар-варсар
физва хыи.

Агъ, ви вилер гъар са тлалдин я
дарман,
Яраб абуз зи гъиссерин
гуьзгуб я?
Вун авачиз, низ багъишда
за девран?..
Къел вегъей хъиз, заз умуьрни
лап клуь я.

Зи ахварриз акъван мукъвал
къвемир вун,
Ахварикай кватайла заз дерт
жезва,
Вуна лугъуз: "Акъван пашман
жемир вун".
Амма куьз бес ви вилерни
ишезва?..

Билал АДИЛОВ

Хайи чил

Шалбуз дагъни Шагъдагъ я ви
къакъанвал,
Акур гъар кас жедачни бес
гъейран вал?!
Веледри ви ийидач ваз таканвал!
Атлуда вал яргъи хъайи гъар
са гъил,
Чан зи ватан, зи хайи эл, хайи чил!

Макан я вун чи бубайрин -
лекъерин,
Чпихъ тарих авай, гуьлер къван
дерин.
Алуд вуна чалай цифер
дердерин,
Шиир кхъиз шад жедайвал
зи гуьгъуьл,
Чан зи ватан, зи хайи эл,
хайи чил!

Сур къатарай къезезава чаз
сурагъ ви,
Гъажи Давуд, Клири буба -
чирагъ ви.

Вахъ касвилин тарсар гайи
Ярагъви
Авайвилляй тик къазава чна къил,
Чан зи ватан, зи хайи эл,
хайи чил!

Цуьк акъатна гуьлуьшан тир
яйлахар,
Рагар падиз, граз къезезвай
булахар,
Тлебиатдин иервилер-дамахар,
Тух жедали килигунал ваз
къве вил,
Чан зи ватан, зи хайи эл,
хайи чил!

Къулан вацлу чан гъизава
багъларал,
Зегъмет клани гъилер ала
саларал,
Гъар са члавуз вили цав хъуй
дагъларал,
Лепейривди лугъуз мани Каспий
гъуьл,
Чан зи ватан, зи хайи эл,
хайи чил!

Ихътин ирсинал гъикI дамахдач...

Яргъал йисара мухбир яз, чи газетдихъ галаз алакъа хвейи Мирзали МАГЪАМДАЛИЕВА (Къурагърин хуър) вичин вахтунда литературдин ирсинали кваллахиз хъана. Яратмишзавай хейлин ксарихъ галаз адан алакъаяр авай, парабуроз адан кваллаикъа неинки илифдай, гъакI фу-яд жагъидай, ял ядай, ададай къулхъ командировкадин рехъ давамардай мумкинвал гудай хъсан ужагъни хъайидал шак алач.

Тимил-гзаф, ада вичин художественный эсерарни яратмишдай, дустаривай тежриба чирдай, классикрин яратмишунрикай фикирар кхъидай.

Ингъе и мукъвара чав адан руш, чи газетдин жавабдар корректор Майрам МАГЪАМДАЛИЕВАДИ вичин дахдин архивдай адан рикел хунар авай къве дафтар агакъарна! И чин чна гъа дафтардай къачур материалрикай туйкълурнава.

М. МАГЪАМДАЛИЕВ

1. Дустунин суьгъбет

СтIал Сулейман халкъди вичи Чехи авур, амма машгурвал анжах Советрин властдин девирда агакъай гъакъикъи халкъдин шайрикай сад я.

(М. ШОЛОХОВ)

Зунни Идаят буба Киридиз чи дуст Бейдуллагъ яшамаш жезвай квалерин вилик квай багъда тарцин кланик экянавай халичадал ацукънавай. За адавай вичиз СтIал Сулейманай вуч чидатIа лугъун тIалабна.

- Сулейманни зун лап фад , чи гьукумат жедалди чирхчирар ва ахпани дустар хъана, - башламишна Идаят вичин ихтилат.

- Чун сифтедай Къасумхуърел са чад квай гъаятда таниш хъана. Сулейманаз писдини хъсанди гзаф акуна. Ам, зи хва, дидебуба амаз етим хъайиди я. Ада вири четинвилер эхна, амма вичин пеше гьуйлай ахъайнач. Сулеймана фекийриз, судуйриз, кавхадиз ва маса девлетлуйриз, са кичевални авачиз, русвагъдай бейтер лугъуз хъана. Им а заманада гзаф еке кар тир.

Са сеферда Къасумхуърин гъафте базардиз фейила, зал ана, инсанривай къакъатна, хъуьчуьк чуьнгурни кваз гзаф сефил яз къвазнавай Сулейман гьалтна. Им Советрин гьукумат жедалди фад хъайи кар я. Адал рангуник къанавай хунун шалвар, тIур акъатнавай хунукай цванвай перем, винелай яхул шалдин куьгъне чухва, кIвачел шаламар ва квилелни куьгъне бармак алай. Хваш-беш авурдалай гьуьгъуниз чун суьгъбетрал машгъл хъана.

Чавай са Тимил а патал са къефле, акунрай варлу, инсанар къвазнавай. Абуру, ара физ вил чаз ягъиз, шит хъуьруьнар ийизвай.

- Дуйньяда аламатар ава, дуст-лагъана Сулеймана. - Къуьр гзаф ажуз гъайван я. Кицлер галаз къуьрен гъуьрч авун регъят я. Гила, Идаят, и къанбайри, - ада хъуьрезвай-бурал гьил туйкълурна, - къулни-къулахъай диганвайбуру, зун къуьрйи къуна, зал чпин къацай гьил яргъи ийизва. Амма зун къуьрен рикI авайди туширдакIа гич фикирни ийизвач. АтIа виридакIа хкатна чир жезвай гзаф девлет авай кас Къасумхуърел "як пайзавайди я". Ада завай вун инриз акъатна хъи, Сулейман, лагъана хабар къуна. За "Базар тушни, Султан," - лагъана. "Пул авачирдаз базар ваъ, азар я", - жаваб хъана, ам хъуьрена...

- Идаят, "Такабур дагълариз хар яда" лугъудай халкъдин мисал ава. Айиб авач, хъуьрезвай агъаяр, белки , чазни са югъ, экв аван. А вахтунда чи сиверални хъвер жеда, лагъана, виклегъдиз къил кхажна, зи дустуни, хъуьчуьк квай саз хуруз чIугуна хъиз, чIалар лугъуз башламишнай...

Ада лагъай чIалар гафба-гаф лугъун заз четин я. Амма, хва, абурун метлеб деринди тир.

Са маса сеферда (Им, таб тахайтIа, 1924-йис тир.) Чи мукъва-къили Абдуллаев Абдурагъманаз свас це лугъуз зун ва мадни чи хуьруьнвиар Къасумхуърел фена. Чна це лугъузвайди чатун устIар Устаев Жамалдинан руш тир. Касди хъсан межлис туйкълурнавай. Чехи кIвал сиве-сивди инсанрив ацIанвай, ракарив чи дуст Сулейман, гъиле сазни аваз, ацукънавай. Ам и кваллибурухъ галаз са хизан хъиз тир.

Суфра ачухна. Вечрен якни, кабабни дупла са къатда суфрадал эцигъзавай. Къаб-къа-

жах, тIуьн-хъун гъиз хутахзавайди Жамалдинан шакIурт (кIаш язавайди) Жафер тир. ГъикI ятIани вечерен якIар, шиш кабабар Сулейман ацукънавай ракар галай патахъай яргъаз чIугуна. Вичин патав гвай са шумуд касдин вилик кабаб, як квачиз акурла, Сулеймана "Идаят!" лагъана зи тIвар къуна. Зани "Белли, ашукъ!" жаваб хъана. Ада "Яргъа хъана хъи як авай вилаят!" лугъунни кваллини агъа къиле авайбуру гъавурда гъатна. Абуру "О-гъо, беябур хъана, килиг, гадаяр, вини къиле авайбуруз са вил вегъ. Буюр-буюр, Сулейман", сада вечерен ютур, сада хур, маса-да кабаб ракарин патав ацукънавайбуралди ракъурна. КIвачел-къилел алайда, "Я кас, куьне куь вилик квайбуру чкайрал тур. Сулейман кIвалинди я" лагъай ван хъайила, Сулеймана "КIвалинди ваъ, хватекей яркIиви, зун мегъунди я!" лагъана, плузаррикай хъуьрена хъиз, саздив ван ийиз туна.

Идаят буба вич гзаф яшар хъанвай къуьзуь кас тиртIани, ам кIубан, ихтилатрин устIар тир. Амма ятIани заз ам жувакIа инжиклу жезвайди хъиз авай.

- Вун бизар жезватIа, чна ял ягъин , Идаят буба, - лагъана за.

- Ваъ, бубадин, ихтилат кудна кIандачир, гила адан атIа къилиз экъечI тавуна жедач. Ахпа чна ялни яда, пакаманбуруни ийида.

- Им 1937-йисан эвел тир, - башламиш хъуьруна ада ихтилат. - Югъни гатфарин йи-къакIа чара ийиз жедачир. Чимини тир, чилер къуранвай. Зун Къасумхуърел алай. И вахтунда за Сулейманал са къил чIугъаз СтIалдал фин къетIна. Заз адан цийи квалер чидачир. Хуьруьз агакъайла, сифте гьалтай жегъил дишегълиди зун лагъай чкадал агакъарна.

Багъда Сулейман, патав вичин асани эцигна, ширван яна тарцин кланик экянавай гебедал ацукънавай. Адан патав, заз гьуьгъундай чир хъайивал, вичин хва Мусайибни гвай. Сулеймана са вуч ятIани лугъуз, ада хъизвай. За явашдаказ салам гана. Сулейман, къил кхажна, заз килигна.

- О-гъо! Идаят! - ам, аса чиле атIумарна, кIвачел къарагъна ва чун гарданра гъатна. - "Идаят! Яргъа хъана хъи як авай вилаят", лугъуз зарафатар ийиз-ийиз, чун квалли хъфена.

Сулейман са шумуд йисан вилик заз акур гьалда амачир. Адан къилел къакъан кар галай клелен хъицикIдин бармак, хев галай сун перем, кIвачел лацу сун гьуьлуьтар ва цийи валчагъ, хурдални Ленинан орден алай. Амма зи дуст са зеррени такабурлу хъанвачир, ам гъа гъамиша заз чидай хесетрин Сулейман яз амай.

- Агъ, Сулейман, гъайиф вун къуьзуь жез, вун гила жегъил яз кIандай, - лагъана за.

Сулейман заз килигна, гъамиша хъиз, фагъумна, явашдаказ рахана. - Зун къуьзуь ятIани, дуст Идаят, за гузвай бегъер тазайди я. ЧIиж къуьзуь хъуналди ада гузвай вирт туйкълудди жедани мегер! - лагъана, ам плузаррикай хъуьрена. Зунни хъуьрена.

- Жегъил чIавуз, Идаят, завай гила хъиз жуван лувар ачухиз жезвачир. Вучиз лагъайтIа, а вахтунда зи лувар зайиф тир. Заз кланивилелай такIанвилер гзаф жезвай. Гила ваъ, дуст. Гила закай Советрин гьукуматди тамам жегъил хъуьунва. Зи лувар, катран лувар хъиз, гьерекатзава. А луваралди за жуван бегъер вири уьлкведиз чукIурзава. Зун Махъкъаладиз, Москвадиз ва масанриз фена. Заз гзаф миллетар, абурун садвал, дамах гвачирвал, чи жегъил уьлкведихъ хъанвай

чехи агалкъунар, къуватар акуна. За исятда жуван шиирарни гъа рекъиз бахшзава.

Чна мадни гзаф суьгъбетар авуна. Мусайиба заз дахдин са шумуд цийи шиирни клелна. Дустунин кIвале зи са сутка къван вахт хъана. И чIавуз Сулейманан патав шегъеррай, хуьрерай 10-15 кас къван инсанар къвез хъфена. Пакадин юкълуз, чан хва, зунни жуван хуьруьз-Киридиз хтана.

А йисан эхирра зав Сулейман къена лагъай къайи хабар агакъна. - И гафар вилерал нагъв алаз лагъанай рагъметлу Идаят бубади.

2. Тагъир буба чи КIвале

Ибур зулун йикъар тир. Чи хуьре авай тимил багъларин чилер тарарилай авахънавай яру ва хъипи пешери халичаяр хъиз чIагурнавай.

Школьникри мукълвал хъанвай Октябрдин сувариз школадин ва чпин кIвалерин цлар безетмишун патал, багъларай пешер гъиз, школадин залда гъамбарар язавай. Зунни эхирдай са бармакда авай цуьквер гваз чи кIвалин вилик хтанвай. Инал, пар алай ламни вилик кваз, кланикай куьруь клурт, винелай хуруяр ахъаз са куьгъне шинель, кIвачел шаламар ва квилелни чуру хъанвай лацу рангунин, аскIан кар галай бармак алай къакъан буйдин са кас акъвазнавай. Ада са гъилив мукълвал гъил тIушунзавай. Бармак гъикъван вилериз чуьквенвайтIани яру хъанвай адан чиниз къаю тади ганвайди ва ам галат хъанвайди акваздай.

- КIвале тазвачни, халузин?
- Вучиз тадач, ша, буюр, - лагъана за адаз.
- Тха финва?
- Чаз тха авайди туш, - жаваб гана за.
- Ха тха финва?

И гафунин гъавурда гъат тавурвилей завай адаз жаваб гуз хъанач. Чун квалли хъфена. Ада гайи салам чи чехи дидеди къуна. Мугъмандиз ацукъдай чка къалурна.

Фу, чай вилех эцигна, дидеди и халудивай хваш-беш, жузун-кчузун ийиз башламишна. Им чи къунши Мустафаев Шагъсенан хванатIа, хуьруьгви Алиман хва Тагъир тирди чаз адан ихтилатрай чир хъана. Адаз зун Шагъсенан гада, и квалерни гъаданбуру хъиз хъанвай къван.

- Айиб авач, чан бала, - лагъана чи дидеди, - Шагъсенни чун цал-цIа авай къуншияр я. За Шагъсенан иниз эверда.

Шагъсенни чи квалли атана. Са хейлин вахтунда ацукъна ихтилатрай авурдалай гьуьгъуниз ам Тагъирни галаз хъфена.

* * *

Еке варар квай гъаятда, са клусни энгелвал тавуна, Тагъир халуди чад туйкълурна, кIвалах башламишна. Заз и шаир гзаф кландай. Зун тарсуниз фидалди ва хтайлани адан патав фидай, зун атуникайни ам вични инжиклу тушир. Ада зав, вичин къвалав ацукъариз, ктабар ва гзаф вахтара СтIал Сулейманан шиирар кIелиз тадай. Ял ягъиз, цел чIугъаз ва маса кIвалахрал зун буюрмишдай. Зи рикIелай алатдач, Тагъир халудив СтIал Сулейманан ва лезги маса шаиррин чIалар авай жилдер аламачир куьгъне хъанвай са ктаб гвай. А ктабдай ада виридаз ван жедайвал СтIал Сулейманан шиирар кIелдай ва ахпа къултухда хутадай.

- Им зи машгулат я, и ктаб за вилин нини хъиз хуьзва. Москвада акъатнавай ктаб, вични жуван дидед чIалалди, - лугъудай "чи къунши" Тагъира. Тагъира вичи масабурун чIалар рикI алаз кIелдайди хъиз, вичин шиирарни устадвилелди эзбердай ва цийибур туйкълурдай. Ада вичин "Диде", "Фяледи", "Са руша дурнадиз" ва маса шиирарни хуралай лугъудай...

Алимов Тагъирин суьгъбетри, ада лугъузвай шиирри инсанрин фикирар цийи ийизвай. Абуру колхозар тешкилзавай, гзаф мукъаят, сабурлудаказ кIвалахна кланзавай вахтар тир. Гзаф инсанар гъавурдик квачир. Са къадарбуру, чиз, я течиз, колхоз лагъайла, къве вилин мичизавай. Фекъияр, абурун тумарни чкайрал аламачиз тушир.

Тагъир халуди, кар чиз, кIвалах тухузвай. Адаз са куьнихъайни кичле тушир. Тагъир халуди темпелриз, колхоздикай пис рахазвайбуруз гъасятда чIалар туйкълурдай ва абуру халкъариз кIелдай. "Рахадайда тум цада, яб гузвайда кIватI хъийида, гила зун гзаф рахазва лагъана, куьн инжиклу жемир къуншияр, за цазвай тумуникай квевай бегъер кIватI

хъувуртIа жеда", - лугъуз, Тагъир халуди арабир зарафатни ийидай.

Тагъир халуди ругуд вацра къван чи къуншидал къелечи яз кIвалахна. Са касни инжиклу авунач. "БалкIан хъфейла, къацу чуьл амуькъда, игит хъфейла, адан баркаллу тIвар", куй зун хъфейла, игит яз тахайтIани, хъсан устIар къванни яз, куь арада зи тIвар амуькрай" лугъуз, хъуьредай Тагъир.

* * *

...Хуьтуьл гъава. Са шумуд декъикъадин вилик сафунай язавай хъиз марф къваздай, амма циф къве патахъ къакъатна, арадай кIватай ракъинин нурури, са къил къузадиз, мукълвал къилни гуьнедиз яна, Къурагъ вацIал, мукълвал эцигайди хъиз, хважамжам арадиз гъанвай. Чна репетиция давам хъуьруна.

Концерт Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъирин 60 йис тамам жезвай йи-къан гъуьрметдай гъазурзавайди тир. Адан программа "Азиз партия", "Ватан", "Чехи регъбер Лениниз", "Колхоз", "Чибур я" ва маса шииррикай, интермедийрикай ибарат тир.

Чун са шумуд хуьруьз ва гьуьгъунлайни Ахъегъиз фенай. Ийифиз концерт гана, пакамма базардал экъечIай чал столовойдин вилик шаир, 23 йис идалай вилик чи къуншидал хъайи Тагъир Алимов гьалтна. Чун адахъ галаз мад таниш хъхъана.

- Зун исятда Махачкъаладиз "Ашукъ Саид" пьеса гваз физвайди тир. Ингъе, гъвечIи дустар, зун акъвазнава. Къе чаз мугъманар ава, - лагъана, ада телефондай квалли зенг яна.

Вад декъикъадилай машин гъазур хъана. Гъа икI чун Хуьруьгиз, шаирдин квалли мугъман хъана. Им 1953-йисан июлдин 12 лагъай югъ тир. Тагъирин акунра заз чидайдалай еке дегишвилер гъатнавай. Къилин чIалар лацу хъанвай, адал клурт, чухва ваъ, костюмар алай. Хивер галай перемдин хурудал Трудовой Красный Знамядин къве орденди, са шумуд медалди нур гузвай. Шаирди, гъа виликдай хъиз, зарафатар, хуьруьнар гилани ийизвай, адак са зеррени дамах акатнавачир.

Чна тIуьн-хъун, суьгъбетар авуна, музика яна ва магияр лагъана. Эхирдай чаз шаирди "Суфра", "Къуьзуьвал" шиирар бахшна.

Югъ няни хъана. Хуьре "шаирдин гъуьрметдай концерт атанва" лугъуз ван гъатнавай. Хуьруьн агъалийри яваш-яваш, клубдиз къвез, чкаяр къазвай. Тагъир ва адан паб Гуьлуьшанни атана клубда ацукънавай.

Цийиз эцигнавай клубда сифте яз чна шаирдин 60 йис тамам жезвай йи-къан гъуьрметдай концерт ганай.

Пакадин юкълуз, шад ва хушбахт яз, шаирди ва адан хизанди чун чи хуьруьз-Къурагъиз рекъе хтуна...

Гъа чIавуз Тагъир халуди чав тур шиир.

Къуьзуьвал

*Ан фикI хъана, кумач хъи вак
Жегъилвилин ягъ, къуьзуьвал.
Эхир вуна гуьзел рангар
Дегишарна, агъ, къуьзуьвал.*

*Халкъ паталди на дуйньяда
Терекдай вуч тIвар тунатIа,
Хабар къуртIа вавай сада,
Вуч лугъуда, лагъ, къуьзуьвал.*

*Магъут чухва алай къацу,
Жегъил тир вун туп хъиз яцIу,
Чулава чIалар хъана лацу,
Тушни хупI русвагъ, къуьзуьвал.*

*АлукIдайди жез хъайитIан,
Сивай гевгъер къвез хъайитIан.
Суаз, рушаз низ хъайитIан
Алпах я, валлагъ, къуьзуьвал.*

*ТIебиатди элкьурна къе,
Кутуна вак агъзур леке,
Мусибат тушни хупI еке,
Инсанриз куьлягъ къуьзуьвал.*

*Им я вавай идай тIалаб,
Артух мад заз гуьмир азаб,
Вахчуна ажалдин шараб,
Захъ галаз гелягъ, къуьзуьвал.*

*Мад зун клусни амач клева,
Цийи сарар хутун сиве.
Хуьруьг Тагъира гъич хиве
Къадач вун эсиллагъ, къуьзуьвал*

27-июль. 1953-йис.

Таможнядиз, правоведенидиз талукь месэляяр веревирдна

ИЛИМДИН МЯРЕКАТАР

Хийир ЭМИРОВ

Алатай гафтеда Дагъустандин государственнй технический университетда "Таможенный кваллахдиз ва правоведенидиз талукь алай аямдин месэляяр" темадай Вирироссиядин илимдин тежрибадин конференция кылле фена. Адан кваллахда ДГТУ-дин профессор, таможенный кваллахдин ва правоведенидин кафедрин заведующий **И.ОРУЖЕВА**, РАН-дин Дагъустандин Илимдин центрадин тарихдин, этнографиядин ва археологиядин Институтдин кьуллугьчи **М.МИРЗАБЕГОВА**, ДГТУ-дин профессор, илимдин кваллахдин ва инновацийрин рекьяй проректор **Е.ПАВЛЮЧЕНКО**, РД-дин Конституционный суддин судья **Х.РУСТАМОВА**, Махачкьаладин гьульун ва алишверидин портунин ДМТ-дин кылин государственнй таможендин инспектор **М.ХАНМЕГЪАМЕДОВА** ва масабур иштиракна.

думадин депутатри, РФ-дин Гьукуматдин членри веревирдер авуна ва чи улккведиз кваллахиз кьезвай инсанриз кваллахдай, урус члал чирдай шартлар тешкилун лазим тирди лагьана. Идан гьакьиндай талукь кьарарни кьабулнава. Мигрантриз талукь маса месэляярни ава. Илимдин тежрибадин конференциядал илимри ва таможендин, миграционный кьуллугьдин работниковри гьенш суьгьбетар, докладдар авуна.

Конференция ачухдайла, ДГТУ-дин профессор Идрис Оружева вири иштиракчийр тебрикна ва абуруз гьербилвилелди кваллахун кланарна.

Сад лагьай пленарный заседанидал Махачкьаладин гьульун ва алишверидин портунин ОТД-дин кылин государственнй таможендин инспектор Мегьамед Ханмегьамедова "Россиядиз акси санкция: абурун хура акьвазунин карда "Таможенный союз" твар алай интеграционный тешкилатдин роль", РД-дин Конституционный суддин судья Хасплат Рустамова "Россиядин уголовный судопроизводстводин аппа-



Кьейд авун лазим я хьи, алай вахтунда таможендин кваллах пара четин хьанва. Республикадиз ва гьакI Россиядин маса регионризни кьунши улкквейрай са кьатда имигрантар кьезва. Кылди чи республика кьачуртIа, исятда жуьреба-жуьре карханайра, эцигунрал, недай-хьвадай шейер гьазурзавай чкайра Азербайжандин, Китайдин, Вьетнамдин, Тажикистандин, Узбекистандин, Кореядин агьалийри кваллахзава. Кар ана ава хьи, абурукай гзафбур

ратдин са бязи кьетенвилер", ДГУ-дин государстводин тарихдин ва праводин кафедрин профессор Анжела Халифаевади "Дагъустандин государстводинни праводин кьурулушдин кьетенвилер: кар алай кьайдаяр ва дегишвилер", ДГТУ-дин профессор, таможендин кваллахдин ва правоведенидин кафедрин заведующий Идрис Оружева "Административный жавабдарвилкай азад авунин кьетенвилер, шартлар ва нетижаяр" темайрай докладдар авуна.



Россиядин государстводин патай талукь ихтияр авачиз атана, чина яшамиз жезвайбур я. Республикдин миграционный кьуллугьдин работниковри абуру авай чкайр чирзава, республикадай ахкьудзава, амма абурун чкадал масадбур кьезва.

И месэлядин патыхай РФ-дин Гос-

Кьве юкьуз давам хьайи конференциядал Дагпедуниверситетдин, ДГУ-дин, Чечен Республикадин вузрин преподавателри ва 30-дав агакьна студентри докладдар авуна. Мьярекатдин иштиракчийри кылди-кылди секцийрани кваллахна, конференциядал гьалай месэляйрикай чпин фикирар лагьана.

Алимдихъ-муаллимдихъ галаз гьуруьш Жегьилар руьгьламишна кIанда

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

"Тарни муаллим абурун бегьердай чиржеда", лугьзува урус халкьдин мисалда. Гьавилай, са хьсан пешекардикай рахадайла, кьейдда: "адаз хьсан муаллимар хьана!" Чи суьгьбет мектебдин ваъ, вузда кваллахзавай алим - муаллимдикай я.

- Дуьз 48 йисуз студентрихъ галаз сих алакьа аваз кваллахзавай кас яз, санлай кьачурла, алай аямдин жегьилрилай зун пара рази я. Абурай акьатзавай бязи нагьакьан краарини за тахсир диде-бубайринни муаллимрин хиве твазва, вучиз лагьайтIа чранвай касни рекьяй



КУЬРУЬ КЪЕЙД.

Эльдер ИСМАЙЛОВ 1942-йисуз Мегьарамдохьуре, Дагъустандин лайихлу муаллим Шефи Абдурегмановичан зегьметкеш чIехи хизанда (адаз кьуд руини са гада авай ва вирибуруз кылин образование гана, абуруз квал-югь кутуна) дидедиз хьана. Ада агалкьунралди хуьруьн мектеб ва 1963-йисуз ДГУ-да химиядин биологиядин факультет акьалтIарна. Дерин чирвилери ва зегьметкешвили жегьил пешекардиз илимдин алимдиз инанмишвилелди кам гьегьедай мумкинвал гана. 1966-йисуз Ленинграддин госуниверситетдин аспирантурада биофизикадай агалкьунралди кандидатвиллин илимрин дережа хьейи Э.Исмаилов ДГУ-да муаллимвиллин кваллахал рекье туна. 1972-йисалай илимди ДГУ-дин бинедаллаз тешкилай ДГПУ-да кваллахзава. Биологиядин илимрин доктор, химиядин кафедрин профессор тир ада вичин вири чирвал-кьуват жегьилар дуьз тербияламишунин, абуру илимдин пешекарвиллин рекье тунин кардиз серфзава.

акьуддай крар пара авай кьадарсуз хаталу девирда чаз гьамиша аялрихъ, жегьилрихъ галаз ихтибарлувилелди рахаз-луькIундай члал жагьизвач. Руьгь кутадай, сабур гудай, абуру чпин кьуватрихъ инанмишардай ва гьалал зегьметдал гьевесламишдай кьайдаяр чаз чизвач. Квалени, бицекрин бахчадани, мектебдани, вуздани, гьакI кимел-куьчедани чна гузвай тарсар-чирвилер тербиядинбур, анжах тербиядинбур хьана кланда. Тербиясуз, савадсуз ксар звелимжи чеб-чпис, багьри хизандиз, ахпа вири обществодиз хаталу я, - лугьзува Эльдер Шефиевича.

Сифте килигайла, бязи студентар гьакIан ваякьанар хьиз жеда. Мукуьвай таниш хьайила аквада хьи, абуру, кесиб хизандин кьаришугьвилерин, обществодин кьаршивилерин, яшайишдин четинвилерин хура гьатна, вучда тIа чин тийиз амуькнавай тежрибасуз ксар я. Чи, яни муаллимрин, патай куьмек тахьайтIа, абуру татугайвилерин члада, чIуру рекье гьатда.

▪ **Эльдер Шефиевич, алай девирда жегьилрихъ галаз алакьалу лап хци месэляйрикай сад абурун руьгьсузвал я лугьуда.**

- Эхъ, яшайишдинни руьгьдин игьтияжрин куьгьне идеалар, яни эрзиманар, чешнеяр квахьнавай ва цийибур гьеле яратмишиз тахьанвай, маса гафаралди, общество социализмдай вагьши капитализмдал элячIавай шартIара жегьилрин руьгьдин гьундурвал агьуз аватун тIеби гьал я. Девлет, власть, зегьмет алачир лезет патал политикадинни экономикадин чиркин вири бягьс жегьилрин вилериз акваз-акваз кылле физва эхир.

Муаллимринни диде-бубайрин дуьзгуьн тарс-тербия ва уьмуьрдин гьакьикьатдиз кьаршиди жезвайла, жегьилдин гьеле мягькем тахьанвай кьанажагьда писни хьсан саки какахзава. Ихьтин гьалара жегьилриз муаллимдин чешне-кьаматдин, адан гафарни крар сад-садав кьунваз хьунин тагьсир зурбади я. Муаллимдин руьгьдин кьаматдай аялдиз герек рикIин сирерни кьалабулух кутазвай месэляяр вичел ихтибариз жедай хьтин миьхи инсандуст акван. Инсан рекье-хуьле чир жеда лугьурвал, кье зун 5-курсунна клелзавай жуван студент Кьурбанов Мусадихъ галаз командировкадиз атунихьни тербиядин метлеб ава.

▪ **Эхиримжи йисара вузрик экечIавай жегьилрин чирвилерин дережадин, муаллим-**

дин зегьметдин гьакьиндай вуч лугьзуз жеда?

- Шаксуз, муаллимдин зегьмет акьалтIай жавабдар, четин ва гьа са вахтунда чи общество бегьем кьимет алачирди я. Авайвал лагьайтIа, зун Советрин девирдин педагогикадин кьайдадин терефдар я. Бесарун лазим я чна язук муаллимринни аялрин винел тухузвай кьван куьтягь тежер тежрибаярни ахтармишунар. ЕГЭ-дин кьайдани гьахьтин тежрибайрикай сад хьана. Хуьруьн мектебрин базаяр мягькемарна, муаллимрин мажибар хкажна, абуру кваллахдал гьевесламишна клани чкадал гила мектебрини "чарарин-цIарарин кьарма-кьаришвал" твазва, "муаллимрин ЕГЭ-яр" жагьурзава. Им чи обществода муаллим лайихлу дережадиз хкаждай ваъ, ам ихтибардай гьезвай, гьакI бейкефарзавай хьтин рехъ я.

ДГТУ-дикай рахайтIа, гьар са рекьяй инженерарни технологар гьазурзавай 10 факультет, илимдинни техникадин тарифлу база, муаллимринни алимрин чешнелу коллектив авай ам неинки Дагъустанда, гьакI Кеферпатан Кавказдани лап хьсан вузрикай сад я. Зигьин-гьевес авай студентрихъ галаз чна гьатта мектебдин программадин лап бинейрилай эхгечIана кваллахзава. Халис педагогдиз жуванбурулайни артух чарабурун аялар хьсандиз тербияламишиз чир жеда. Мектебдин аял, вуздин студент хьайитIани, ам "ваз са затIни чизвач, пешекар жедач" хьтин гафаралди кухунарна, адан кефи хана виже кьведач, адаз гьамиша цийи кыллелай клел хьийидай, хьсанвилехъ дегиш жедай мумкинвал туна кланда. Чизвай материалдал бинеламиш жез, руьгьламишиз, вилик тухуз алахьун важиблу я. РикIин сидкьидай тир и кьайдадин нетижада сад лагьай курсунилай кьуллухъ, я дурум гуз тахьана, студент вич эхкьечIа, я ачух хьана, адакай лап хьсан пешекар жеда. Ихьтин дуьшубушар зал жуван муаллимвиллин тежрибада пара ацалтна.

- Агьайна, пара кьени кьилихрин Эльдер муаллимдиз вичикай рахаз, вичин тарифиз кландач. Гьа са вахтунда РФ-дин технологийрин илимрин академиядин академик, биофизикадин рекьяй Дагъустанда сад лагьай доктор, профессор тир адан илимдин кваллахрихъ улккведин оборона мягькемарунин ва халкьдин яшайиш вилик тухунин рекье еке метлеб ава. Чи коллективда муаллимринни студентрин арада кьетен гьурмет кьазанмишнавай тежрибалу педагог ва несигьатчи тир ам чаз гьар са карда чешне я. Эльдер муаллимди вичин велдеризни гьахьтин хьсан тербия гана, кье абуру гьар сад са пешедин иеси я. Хва Сабир РАН-дин ДНЦ-да экономикадин илимрин доктор, руш Лейла экономикадин илимрин кандидат я. Биофизикадин илимрин кандидат Гьуьруьди бубадин рехъ давамарзава. Эльмиради "Нефтегазстрой" карханада кьуллугьзава. ИкI, чпис чпин хизанар авай абуру Москвада илимдин хилера зегьмет чIугьзава, - суьгьбетзава вичин юлдашдикай химиядин илимрин доктор, ДГТУ-да кафедрин заведующий Юсуф Султанова.

Кьехъ илимдин кваллахда, улккведиз бакара кьведай халисан пешекар гьазурунин карда гележегда мадни еке агалкьунар хьурай, гьурметлу Эльдер Шефиевич.

Чи муаллимар

Адан къвед лагъай ватан

Аллагъяр АБДУЛГЪАЛИМОВ

Чи тарихдин дерин къатар,
Къат-къат вуна юзурзава.
Гъар асирди тунвай "хатлар",
Къатлузвай чун къарсурзава...

КЪИСМЕТ. Чун къисмет-дикай рахадайла, чна лугъуда, ам адан къисмет я, къисметдикай катиз жедач, гъар са касдин къисмет вичив гва, чун чи къисмет галаз халкънава... Къисметдихъ ялунни гала. Цавай аватуй лугъуналди, цавай аватдач эхир!

Зи ихтилат - сугъбетни Дагъларин улькведикай къвед лагъай ватан хъанвай **АГЪАСЕЛИМОВА Анна Алексеевна**дикай физва. И дишегълидин ери-бине Пенза областдин Белинский райондин Линевка хуьрйя я. Абурун хизан къалин тир: 6 аял авай, къуд вахни къвекста. Аялри гъарда вичин рехъ жагъурзавай, диде-бубадини маярки хъиз рекъер къалурзавай. Бубадизни дидедиз гзаф азиятар-зегметар акуна. Буба белофиннихъ галаз хъайи дяведин ва гъакъ Ватандин Чехи дяведин иштиракчи тир. Диде фронтдин далу пата зегмет члугуна. Гъавилай абуру члехи уьмуьрдиз кам вегъезвай аялрин виликай язвавачир.

7-класс куьтягъай Анна Белинский шегъердин педучилищедиз гъахъзава ва лап хъсан киметралди акъалтларзава. Училище куьтягъайбурун месэла гъялдайла, вуж гъиниз ракъурдатла тайинардайла, Анна Алексеевнади Дагъустан хъазава. Кавказдикай Пушкина, Лермонтова хъенвай шиири ва поэмайри, Толстойн гъикайири ам сугъурда тунвай.

Руш ракъурзавай чкадин твар къурла, диде Аксиньяди къве гъиливни вичин къил къуна, адай гъарив аkyatана, амма буба Алексей Филипповича ам секинарна.

- Мус физва, чан руш? - лагъана бубади.

- Пака.

- Гъазурвал аку.

Им 1966-йис тир. Дагъустандин образованидин министрстводи Анна Мегъарамдхуьруьн райондиз рекъе твазва, анайни Чепелрин хуьруьн сифтегъан школадиз. Гъа ик, цийи чкаяр, таниш тушир инсанар, чин тийизвай члал адаз са къадар къариба аквазвай. Фикиррин "чилинай" ам школадин заведующий Гъажибалаев Агъарза муаллимди акъудна. Вири классра урус члалалди тарсар тухун Анна Алексеевнадал ихтибарна. Муаллим яваш яваш аялрин, аялар муаллимдин гъавурда акъаз башламишзава. Тарсарай агакъ тийизвай аялдиз "къвед" эцигун бейнидани хъанач. Ахътин аялрихъ галаз тарсарилай къулухъ алава къвалах тухуз хъана. Ам аялриз ктаб кланариз алахъна, мукъвал-мукъвал члалай ва литературадай конкурсар, викторинаяр ва маса мярекатар тухвана, нетижаярни писбуру хъанач. Чепелрин школада къвалахай 8 йисан вахтунда адахъ классда амукъай са аялни хъанач. Къени Чепелрин хуьруьн жемьтди ва ада тарс гайи аялри Анна Алексеевнадин твар еке гъурметдизди къазва.

Урус муаллимдиз лезги члални саки чир хъанвай. Ам хуьре жезвай хийир-шийирдин вири мярекатрин иштиракчини тир.



Адаз Дагъустандин тарих рикивай чириз кланзавай. Ам В.И. Ленинан тварунихъ галай ДГУ-дин тарихдин факультетдиз гъахъзава. Ксун тавур, ахар хайи йифер гъикъван хъанатла, низ чида? Къвалахни авуна кланзава, келни. Вири азият-рай, дарвилерай экъечна, къилин образование къачуна, 1974-йисуз келун акъалтарна.

Къисметдиз муьтлугъ тежедай вуж ава? Адан бахтун еримешна, цуьк ахъайна, адаз вичин дишегълидин бахт жагъана. Агъаселиман гада Мирзеабасани Анна Алексеевнади чпин фикирар, уьмуьрдин рекъер сад авуна. Аннадикай лезгидин свас жезва, адаз Чепелрин дишегълийри чан "чи свас" лугъуз хъана. И хуьре ада вичикай хъсан гел туна, рикел аламуькдай.

Анна Алексеевнадин уьмуьрдин юлдаш Мирзеабасакай Хутун-Къазмайрин тамам тушир юкъван школада физкультурадин муаллим, Анна Алексеевнадикай Тагъирхуьруьн-Къазмайрин юкъван школада тарихдин тарсар гудай муаллим жезва. Им 1974-йис тир.

Мад цийи коллектив, цийи чкаяр... Школадин директор Рамалданов Агъаверди Балакърдашевичикай Анна Алексеевна патал вири рекъерай члехи даях хъана. Школадиз сифте атай юкъуз директорди лагъанай: "Чи школадихъ члехи тарих, хъсан база, тежрибалу муаллимар ава".

Гъа хтай сифте йикъалай рикъ гваз, чан эцигна зегмет члугъазвай адан гъакъисагъвал такунани амукънач. Адал классни тапшурмишзава. Класс са тимил "къадакъар" буш хъанвайди тир. Амма цийи руководителди аялрихъ галаз рахадай члал жагъурзава, тарсарилай къулухъ акъваззава, къвалериз физва, диде-бубайрихъ галаз датана алакъаяр хуьзва. Гъелбетда, ихътин зегметди вичин нетижаярни гана. Класс дибдай дегиш хъана, хъсанбурун жергеда гъатна.

Методикадин жигъетдай ада вичин тарсарин ери къвердавай хкажиз хъана. Рагъимов Эседуллагъ муаллимдин тарсариз физ, адавай вичиз тежриба къачуна. Анна Алексеевнадин мурад сад тир: герек аялдиз тарс гъа тарсунин къене чир жен. Датана тарсуниз герек тадаракар ишлемешиз, вичи абуру тукъуьриз, аялриз тапшургуьр гуз хъана. Са гафуналди, ада вичи гузвай тарс аялриз кланарна. Ада аялриз лугъудай: "Накъан югъ галачиз, къенин югъ авач, абуру сих алакъада ава. Гъавилай, аялар, чаз чи Россиядин, Дагъустандин тарих келевай чир хъана кланда, гъакъ хъайитла,

къекай савадлу инсанар, къвехъ куь фикир, куь къатунар жеда".

Са къадар тежриба ва яшар хъайила Анна Алексеевнади ик, лугъуза: "Муаллимдиз хъел атана кландач, хъел къежел акъуд тавун лазим я. Герек муаллимдин чина хъвер жен, аял агатдайвал. Аялдин рик, тарна кландач, акси яз, аялрик лувар кутуна, абуру гъевесламышна кланда. Лезгийрихъ хъсан мисал ава: къвале хайи къвач къежел сагъариз жедач, гъакъ хъайила, аял школадай къваллиз руьгъда хвеш аваз хъфейтла, тарсарал адан рик, жеда. А аялди муаллимдин рикни динжарда, диде-бубадинни. За школада къвалахиз 49-йис я; къилинди, муаллимдиз аялдихъ галаз рахадай гаф-члал жагъана кланда. Гъар са аялдихъ вичин къилих, вичин къатунар, вичиз хас акунар ава".

Анна Алексеевна, вичин зегметдиз, бажарагъдиз килигна, гзаф йисара тарихдин предметдай секциядин руководителни хъана. Адан гъилик чирвилер къачузвай аялри олимпиадайра лайихлу чкаярни къаз хъана. Лап хъсан муаллимрикай сад яз, Анна Алексеевна Дагъустандин муаллимрин 5-съезддиз делегат яз ракъурна.

Государстводин Думадин депутат Гъ.Сафаралиев чи райондиз атайла, Анна Алексеевнади милли политикадай авур доклад къиметлуди яз акуна, депутатди Москвадиз хутахна.

Виридалайни члехи агалкъун Анна Алексеевнади вичи тарс гайи аялри, вичихъ галаз къуьн-къуьне туна, тарихдин муаллимар яз къвалахун яз гъисабзава. Ингъе абуру: Ибил Къасумов, Роберт Ниферович - РФ-дин умуми образованидин гъурметлу работник Аликеримова Диана, А.Къагъриманова. Гзафбурукай духтурар, къецепатан улькевейрин члаларин пешекарар ва маса пешейрин лайихлу инсанар хъанва. Ам классдин руководитель тир аялрин арада школа къизилдин медалдалди куьтягъайбуруни хъана: Селимова Айиша, Давудова Анжела, Селимова Зульфия.

Гъелбетда, Анна Алексеевнадин зегметдиз къиметни гана. Райондин 70 йис тамам хъайи суварин юкъуз Дагъустан Республикадин Президент Р.Гъ.Абдулатипован гъилий ада "Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим" твар ганвай документ ва знак къабулна.

Анна Алексеевнадин хизандикайни къве келима талгъана жедач. Мирзеабасахъни Аннадихъ 5 веллед ава: Анна Алексеевнадин уьмуьрдин юлдаш фад рагъметдиз фена. Вири уькълуь-цуру, аялар къвачел акъалдарун дидедин назик къуьнерал аватна. Ада бушвалнач, зегмет члугуна, абуруз гъардаз вичин фу недай рехъ жагъурна, гадаяр эвлемешна, рушарни динжарна. Эхъ, Дагъларин улькведикай Анна Алексеевнадиз къвед лагъай ватан хъана. Диде-ватандикайни вил атлузвач, ингъе и алатай гатузни вичин багърийрал къил члугуна хтана.

Вахъ мадни члехи агалкъунар, къакъан дережаяр хъун чи мурад я, Анна Алексеевна.

"Урусатдин цуькведикай"
Бегъердин багъ къакъан хъана.
Чи Дагъларин улькведикай
Ваз къвед лагъай Ватан хъана.

Къварчагъа семинар

Марсель РИЗАЕВ, муаллим

27-ОКТАБРДИЗ Сулейман-Стальский райондин Къварчагърин юкъван школада лезги члалани литературадин муаллимрин нубатдин семинар киле фена. Райондин маса школайрай атанвай дидед члалани литературадин муаллимрин къадар 20-далай артух тир.

Семинар райондин образованидин управленидин методист Н.М.Мегъамедовади сифтегъан гаф лугъуналди ва Къварчагърин юкъван школадин директордин заместитель (завуч) П.Къ. Байрамбегова мугъман хъанвай муаллимар шад гъалара ва хушвилелди къабулуналди башламиш хъана. Семинардин къвалах муаллимри гъазурнавай ачух ва классдилай къеце тухузвай тарсарикай, шаиррин ва алимрин юбилейриз талукъарнавай мярекатрикай, ЕГЭ-дин, ГИА-дин ва цийиз къабулнавай федеральный - государственньй общеобразовательный стандартрикай (ФГОС) ачух, гегенш сугъбетрин гъалара киле фена. Лагъана кланда, семинарда рахай юлдашрин фикирар, ачух тарсар ва классдилай къеце тухузвай тарсар киле тухвай муаллимрин къвалах вири амай муаллимри, Къварчагърин юкъван школадин муаллимрин педколлективди лап хъсан киметар гуналди къейд авуна. Гъелбетда, са бязи муаллимрин тарсарикай тамамдиз рахуниз мажбур жезва.

Къварчагърин юкъван школадин дидед члалани литературадин муаллим Селгъехалум Сейфуллаевади Алкъвадар Гъасан эфендинди уьмуьрдин рекъикай ва яратмишунрикай гъазурнавай ачух тарс муаллимри хушвилелди къабулна. С.Сейфуллаевади аялрин куьмекалди арадал гъанвай Алкъвадар Гъасан эфендиндини лезги халкъдин ширатдин буба Етим Эминан сугъбетдикай ибарат тир сегънеди адан тарс генани итижлу авуна.

Лезги халкъдин зурба шаир, алай йисуз рагъметдиз феи "Байрам Салимован уьмуьрдин рехъ ва яратмишунар. "Рикикай риваят" темадай Къварчагърин юкъван школадин дидед члалани литературадин муаллим Эзбербегова Жамиляди тухвай ачух тарсин чешнелуди хъана.

Муаллимрини клелзавай аялри гъа и школадин дидед члалани литературадин муаллим Важибат Мирзеагъаевнади "Сущестительнияр падежриз дегиш хъун" темадай гъазурнавай ачух тарс вини дережадин къимет гуналди къейдна.

Семинардиз атанвай муаллимрин устадвилекайни къилди рахан. Курхуьруьн 1-нумрадин юкъван школадин муаллим Междова Гуьзела "Сложный предложение" темадай ва Къулан Стларин юкъван школадин муаллим Абдурагъимова Маржаната "Етим Эминан "Къавумдиз" ширдиз интерпретация" темадай Къварчагърин юкъван школадин аялрихъ галаз гъич са гъазурвални авачиз тухвай тарсар иштираккай вири муаллимри хъсандиз къаршиламешна. Семинардиз талукъ яз, тарсарин нетижаяр къадайла, методист-муаллим Назират Мегъамедова, Испикрин, Шихидхуьруьн юкъван школайрин дидед члалани литературадин муаллимар Марсель Ризаев ва Наира Шихнабиева рахана.

Муаллимрин семинардин эхирдай "Сулейман-Стальский район" МО-дин УО-дин ИМЦ-дин методист Н.М.Мегъамедовади иштираккай вири муаллимриз, чирвал къачузвай, тарсара хъсандиз иштираккай аялриз, Къварчагърин юкъван школадин муаллимрин дестедиз разивилелди чухсагъул ва сагърай лагъана. Мярекат эхирдай Къварчагърин юкъван школадин завуч Пирмет Байрамбегова семинардин иштираккай тир муаллимриз чухсагъул лугъуналди ва Н.Мегъамедовади семинардин нетижаяр къуналди акъалтарна.

Муаллимрин ЕГЭ

ЧИ КОРР.

Алатай гъафтеда Дагъустан Республикадин муниципальный образованидин идарайрин урус члалани литературадин 6261 муаллимди госуларстводин сад тир экзамен республикада 56 пункт ачухнавай. Махачкъалада ачухнавай пунктарин къвалах РД-дин образованидин ва илимдин рекъий министр Шагъабас Шагъова, адан сад лагъай заместитель Ширали Алиева, Махачкъаладин образованидин Управленидин начальник Тагъир Мансурова, адан заместитель Зумрут Багъдуева ахтармишана.

Шагъабас Къурамегъамедовичан гафарай малум хъайивал, ихътин серенжем киле тухунин метлеб республикадин образованидин идарайра

къвалахзавайбурун чирвилерин дережа ахтармишун я. ЕГЭ-дин нетижаяр раиждайвал туш. Нетижайриз тамашна муаллимар я къвалахдилай алу-дунин, я жерме авунин ниятарни авач. Къилинди, республикада образованидин хиле авай гъалар ахтармишун, къвалахдин тайин программа тукълуьрун я.

- Дагъустан Республикадиз Москвадай экспертат атанва, абурун арада машгъур алим Александр Кондаковни ава. Чна 2020-йисалди республикадин образование вилик тухун патал саналди программа гъазурзава. Чаз республикадин муаллимрин чирвилерин гъакъикатдин дережа чин тийиз, программа тукълуьрун четин акъваздай,- къейдна министриди. - ЕГЭ киле тухвана. Авай гъалдай къил акъудайла, гележегда чна вуч авун лазим ятла чир жеда.

Къулайвилерикай менфят къачу

Дагъви ШЕРИФ

Гъеле 2010-йисуз "Государственный ва муниципальный къуллугъар авун тешкилу-нин гъакъиндай" Федеральный закон къабулнай. И къанундин бинедаллаз агъалийри-риз санбар къулайвилер хъанва. Им гъа МФЦ-яр, "Госуслуги" портал кардик кутун я. Гъар садакай галай-галайвал лагъайтла, "Госуслуги" сайтдин куьмедалди чи уьлкведин агъалийривай ва я Россияда яшамиш жезвай маса уьлквейрин гражданивай и ва я маса идарадиз тефена, яни къвале, Интернет квай компьютердихъ ацукъна, жуван документар тукьурриз жезва. Анжах эхирдай, зенгна, документар гъазур тирдакай хабар гайила, тайин идарадиз паспортни гъаз фена, абур вахчуна къанзава. ИкI, агъалияр я учирра акъваззавач, я абуру чпин вахт, нервияр рекъизвач. Анжах сифте сеферда "Госуслуги" сайтда регистрація авуна ва са вацран вахтунда махсус код гуьзетна къанзава.

МФЦ-рикай рахайтла, учирар инани авач, амма са сеферда жуваз герек кар тукьуррун патал арза къиз ва документар вугуз, къвед лагъай сефердани, анин къуллугъчиди зенгна, тайинарнай вахтунда документар вахчуз фена къанзава. ИкI, адет яз, чна лугъузвай "чан алай учирар" арадал къевезвай. МФЦ-диз атай касди махсус терминалдай вичиз чар къачуна къанзава, вини къил 10-15 декьикадилай адаз тайин дакардихъ эвер гуда.

Вичин везифайрал гьалтайла МФЦ-диз мукъва идара МВД-дин къаюмвилек квазни ачухнава. Ана МВД-диз талукъ къуллугъар ийизва: яракърин шагъадатнамаяр гузва, ЧОО-яр ачухдайла, герек документар тукьурзава ва икI мад.

МВД-дай къуллугъар къанзавай агъалийри, гъа виликрай хъиз, аниз физ, учирра акъвазиз, чпиз герек кар тукьурзава. ИкI, ана чехи учирар арадал къевезва, амма электронный теьгерда ва я МФЦ-дай къуллугъар ийизвайбурун къадар лап тIмил я.

И месэладиз талукъ яз и мукъвара "Дагъустан" РИА-дин конференциярин залда РД-дин МВД-дин ЦЛРР-дин начальник, полициядин полковник **Константин ТОМИЛИН**, РД-да УГИБДД-дин МРЭО-дин начальник, полициядин майор **Меьгамед АЛИГЪАЗИЕВ**, РД-дин МВД-дин УГИБДД-дин РОИО-дин начальник, полициядин подполковник **Казбек БАБАЕВ**, РД-дин МВД-дин ИЦ-дин



начальникдин заместитель, къенепатан къуллугъдин полковник **Людмила РЕМБОВСКАЯ** журналистрихъ галаз гуьрушмиш хъана.

Людмила Рембовскаяди къейдайвал, 2014-йисан 1-ноябрдилай агъалийривай судимось авани, авачни тескикарзавай справка МФЦ-райни къачуз жеда. И кардиз талукъ яз МВД-динни МФЦ-дин арада икьрар кутлуннава.

- Къейд авун лазим я хьи, госкъуллугъар авун патал арза пулсуздаказ вугузвайди я. Гъам электронный теьгерда, гъам чкадал атана хъей арзадиз къуллугъчир 30 йикъан муддатда килигзава, амма гъар жуьре себебар аваз мад алава 30 югъ хъхъун мумкин я. Арзачидиз справка гъазур тирдакай ва атана вахчудай вахт смс-малуматдай хабар гузва, - лагъана ада.

- Къуллугъар авун патал къевезвай агъалийрин къадар йисалай-суз артух жезва. ИкI, алай йисан 9 вацран вахтунда МВД-дин Информцентрадиз 7726 агъали атанва, - давамарна ада.

Константин ТОМИЛИН вичи реьбервал гузвай хиле агъалийриз ийизвай къуллугърикай ва "са дакардин" теьгерда абур реьгердиз къачуз жезвайдакай суьгъбетна. МВД-дин ЦЛРР-ди государстводин 28 къуллугъ ийизва. Адан гафарай, цинин йисуз и центрадиз агъалийрилай 26 агъзурдалай гъаф арзаар атанва. Абурукай анжах 46 - электронный къайдада.

Электронный теьгерда Госавтоинспекциядин къуллугъар ийизва. Агъали саки идарадиз татана ийиз жезвай къуллугъ адан къвачихъ жермеяр галатла чирун я. Улакъар регистрація авун, водителвилерин праваяр

къачун патал, электронный теьгерда арза авуна, ахпа герек документарни гъаз, тайинарнай вахтунда чкадал атана къан жезва. Госавтоинспекцияди электронный къайдада ийизвай къуллугърикай госкъуллугъар сайтдилай ва РФ-дин ГИБДД-дин махсус сайтдилай менфят къачуз жеда.

Казбек БАБАЕВА давамарайвал, цинин 9 вацран вахтунда госкъуллугъар порталда агъалийрилай 163 арза атана. И рекъем алатай йисуз генани тIмил тир - 96.

Эхирдай мугъманри журналистрин суалриз жавабар гана. Мярекат тешкилунин къилин метлеб агъалияр гъавурда тун, алай девирда са жерге къуллугъар ацукъай къвале жезвайдакай хабар гун тир.

Девирар къевез алатзава. Чи уьмуьрда гъар жуьре цийивилер гъатзава. Амма вири агъалияр и кардив гъавурда аваз эгечизвач, абуру гъа адет хъанвай теьгерда, чпи-чеб инжиклу авуна, дарискъал, учирар галай кабинетрихъ къевез, кар тукьурзава. Девирдин гъар са къулайвал чна адакай менфят къачун, чи уьмуьр реьгердиз хъун патал арадал гъизвайди я. Инал гъар са касди фикир авун, гъикI вич патал фад ва инжиклу тушиз кар тукьурриз жедатла къимет гун я.

* * *

"Госуслуги" порталда герек атай чIавуз регистрація ийиз къанз, ахпа са вацран вахтунда махсус код гуьзет авуниз мажбур тахун патал, къе герек ятани, туштIани, <http://www.gosuslugi.ru> сайтдиз гъахъна, паспортдин делилар кхъена, СНИЛС-дин нумра къалурна, регистраціядин серенжем кыле тухвайтIа хъсан я. Ахпа герек атай чIавуз алава 30 югъ (махсус код къачун патал) гуьзет техийдайвал.

БТР-ар мектебдин гъаятда

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Рикиз таьсирдай хътин къетлен шикилдин шагъидар хъана чун 30-октябрдин нисинихъ Ахцегърин 1-нумрадин мектебдин гъаятда. Къилел руг алаз анихъай военный машинар, техника атана акъатна ва абурай яракъламиш хъанвай ксар эвична. Ван-сес алаз къугъвазвай аялар са геренда серсер хъана амуькна. Ахпа, фагъумкъатлунна хъиз, гъар вуч хъайитIани чирунал рикI алай абуру техникадал зверна, чпин суалралди аскерривайни офицерривай "силис къуна". Абурукай иллаки вилегъбур сифте сеферда вилералди акъазвай гужлу БТР-дал, маса машинрални акъахна, техника, яракъар ахтармишиз эгечна.



Аскервилерин къуллугъчийри, ашкъилудаказ аялрин суалриз жавабар гуз, суьгъбетарзавай, абуруз гъатта чпин автоматарни пулеметар чукурриз-къватI хъийиз, машинрин рулрихъ ацукъиз, цавуз ракетаяр ягъиз ихтирай гузвай. Ихтилат чуьлдин кухнядикай къатIа, аскерри аялриз чпин "сухой паёкар" пишкешна.

- Къе чун иниз Ахцегъ райондин руководстводихъ галаз кутлуннавай икьрардал бинелу яз атанва, - лугъуз-ва РФ-дин ФСБ-дин подполковник, Дербент райондин Белиж посёлоқда къуллугъзавай силисдинни оперативный дестедин (СОГ-4) командирди. - Чи подразделенидин хиве республикада терроризмдин гьерекастрин вилек пад къуни, боевикрихъ ва яракълу законсуз тешкилатрихъ галаз женг чIугунин жавабдар везифаяр ава. Гъелбетда, жемятдин патай куьмек авачиз инсанрин саламатвал хуьз хъун четин я.



Бязи кинофильмайринни телепрограммайрин таьсирдикди иллаки жегъилри ихътин махсус подразделенирикай ягъалмишвилерин чIуру фикирар ийизва. Гъавилай чун мукъувай таниш жез атанва. Абуруз чи техника, яракъар къалурзава, Ватан хуьнин къуллугъ къанарзава ва чунни, абурун чехи стхярни бубаяр хъиз, ислягъвал къани, халкъдин саламатвилерихъ рикI кузвай ватанпересар тирдан авурдик ку-тазва...

Эхъ, аялри чпи-чеб тухузвай теьгердай, абурун суалрай къатIуз хъайивал, итижлу и серенжемдин не-тижада аскервилерин къуллугъчир, якъин, чпин мурад-метлебдив агакъна.

Жегъил пешекарриз - гъаф фикир

Шагъ ШАГЪОВ

МВД-дин векилар ДГУ-да

Алатай гъафтеда Дагъустандин МВД-дин общественный къайдаяр хуьзвай Управленидин ва тешкиллувилерин отделдин, яш тамам тахъанвайбурун крарин рекъай отделдин векилар Дагъусуниверситетдин экономикадин факультетдин векилрихъ галаз гуьрушмиш хъана.

Мярекат РД-дин МВД-дин яш тамам тахъанвайбурун крарин рекъай отделдин начальник, полициядин подполковник **Абдурашид БЕЙБУЛАТОВА** ачухна ва ада къейдайвал, эхиримжи йисара яш тамам тахъанвайбуру ийизвай тахсиркарвилерин къадар тIмил хъанва. И кар ада вичи реьбервал гузвай отделди датIана профилактикадин серенжемар тухунихъ галаз алакълу авуна. - Адет тирвал, къанунсузилер кIелунрал, къвалахдал машгълу тушир жегъилри ийизвайди я, - лагъана ада.

А.Бейбулатова экстремизмдиз ва наркоманиядиз талукъ суьгъбетарни авуна.

Дагъустандин МВД-дин общественный къайдаяр хуьзвай Управленидин векил, полициядин подполковник **Расул МЕГЪАМЕДАЛИЕВА** студентриз уьлкведа экономикадин рекъай авай барабарсузвилерикай суьгъбетна. Вичин рахунра ада алай вахтунда чи уьлкведа, агъалийрин арада къал тваз алахънавай душманарни авайдакай лагъана.

- Гъаф вахтара агъалийрин арада къал, жегъилрал экстремиствилерин, террориствилерин метлебдин материалар илитIулалди твазва. И жуьредин хабарривди къе Интернетни ацIанва ва аниз гъар садавай гъахъиз жезва, - давамарна ада.

Студентриз мугъман хъанвай гъар са касди жегъилриз гъаф вахт кIелуниз ва амай вахтни гъакъисагъвилелди къвалахуниз гун теклифна.

Къуватар сад авуналди

Россиядин Минюстдин правовой академиядин Кеферпатан Кавказдин Махачкъалада авай филиалдин студентриз СКФО-да РФ-дин МВД-дин Къилин Управленидин векилар тир **Павел КРАЙНЮЧЕНКО** ва **Сергей КУДАЕВ** мугъман хъана.

Мярекатдин къилин макъсад, лугъузвайвал, жегъилрал экстремизмдихъ ва терроризмдихъ авай хаталувилерин жигъетдай гъавурда тунин къвалах тухун тир.

Вуздин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, мярекатдал Кеферпатан Кавказда авай криминогенный гъаларикай делилар гъана. Студентриз алай аямдин обществада экстремизмдин ва терроризмдин идеологиядин месэлайрикай, экстремизм, терроризм ва динрин тапан хилер винел акъалтунихъ галаз женг чIугунин алай аямдин къайдайрикай суьгъбетна.

Сергей КУДАЕВА къейдайвал, терроризм - им диндихъ галаз гъич са жуьрединни алакъа авачир гьерекаст я.

Мугъманрин рахунрикай хъатайвал, терроризм - им маса уьлквейрин махсус къурулушри чпин хийирдиз ишлемишзавай идеология я. Террористрихъ тайин са миллет авач, абур чи уьлкве чукуррун патал, къал тун патал гъазурзавайбуру я. Чун, сад хъана, сад тир къуватаралди и бедбахтвал алудиз алахъна къанда.

Студентри и мярекатда активвилелди иштиракна ва эхирдай абурун суалриз мугъманри рази жедай жавабарни гана.

Дагъустан - Азербайжан

Филивияр - Бакуда

РОМАН ИСАЕВ

Инсанар рикел хкунихъ чун патал абур жувахъ галаз санал хьунилай тилимил метлеб авач.

СЕНЕКА

Чи Культурадин кваллин паркуна гьар юкъуз кватл жезвай зегьметдин ветеранрин, яшлугурун суьгьбетар гзаф вахтара Азербайжанда яшамеш жезвай хуьруьнвийрикай жеда. Виликан дагъдин Филерин хуьре дуланажагъдин, яшайишдин шартлар четин тир. Гьавилляй хуьруьнвийр масанриз финиз мажбур жезвай. А вахтунда чи хуьруьнбуруз чидай пад-къерех са Азербайжан, Баку шегьер тир. Чна, кватл хьанвай яшлу ксарин, фагъум-фикирна, патарал фейибур рикел хкана, гьисабар къуна, нетижада кье виш кас къван хизанар хьана. Эхъ, Азербайжанда Филерин хуьряй тир кье виш къван хизанар яшамеш жезвай.

Анжах са Байрамов Чигниди 50 касдин тварар къуна. Чигни вични Бакуда яшамеш хьайиди я. Ада нафт хкудзавай бургуьда кваллахзавайди тир. Хуьруьз хтайла, тракторист хьана. Гила зегьметдин ветеран я. СССР чкайла, хейлинбур хуьруьз хтанай.

Азербайжанда, иллаки Бакуда яшамеш хьайи чи хуьруьнвийри хайи хуьруьн, лезги миллетдин твар агъуз вегьенач. Абуру лайихлудаказ зегьмет чуьгуна, азербайжан халкъдин патай чехи гьурмет къазанмишна. И республикадикай кьвед лагъай Ватан хьайибурукрай бязибурун тварар къаз кланзава.



Сифте нубатда **ШЕВЕРДИЕВ Агъаверди** рикел кьезва. Вини хуьре и касдихъ эрменийри эцигнавай кье мертебадин зурба квалер авай. Чун, хуьряй масанихъ тефенвай, шолада клелзавай аялар и квалериз килигиз, абурун гуьзелвилел, чехивилел гьейран хьана жедай. И квалерин иеси гзаф девлетлу кас тир, адакай буругьрин устлар хьанвай. Адан уьмуьрдин чехи пай виликан, Николай пачагъдин, девирда фена. Зурба жендек авай, яргъи лацу чуруквей и кас махарик жедай хьтинди тир. Ам хуьруьз хтайла, къуни хуьрерай адаз килигиз инсанар кьедай. Клуьни дамах гвачир и касдиз Бакуда хейлин ярар-дустар авай. Адан чехи шикил Локбатан поселокдин Культурадин кваллин цлаз янавай, адакай документальный фильмин туькьурнавай. Бакуда Шевердиев Агъавердидин тварунихъ галай куьчени ава лугьуда. Завай тестиькариз жедач. Амма буругьрин устлардиз хейлинбур "Нафтладин Аплагъ" лугьудай.

Азербайжанда Советрин власть тешкилун патал хейлин зегьметар чуьгур чи хуьруьнви **АБАСОВ Фазулан** уьмуьр Къубада ва Бакуда фена. Ам явлалу революционер тир. Адакай Бакуда ЦК-да жавабдар къуллугъчи хьана. Багъирован эмирдалди ам яна кьенай.

Абасов Фазулакай "Лезги газетда" Муьзефер Меликмамедова гегьеншдиз кьенай. Хуьре юкъван школа-интернат эцигдайла, ада ам эцигзавай устларризни фялейриз 300 метр хун къачуна ганай ва маса харжиярни авунай.

Тарихдин илимрин кандидат **ГЪАЖИЕВ Шихали**, медицинадин илимрин кандидат **ВЕЛИБЕГОВ Агъаверди**, бубадин пеше давамарзавай адан хва, медицинадин илимрин кандидат **Рашид**, медицинадин илимрин доктор **ЗАКЕРЖАЕВ Жаваншир**, Азербайжан Республикадин лайихлу муаллимар **ЭФЕНДИЕВ Жамал**, **АЛИХАНОВ Шуькуьр**. Сумгаит шегьердин турбаяр акъуддай заводдин къилин инженер-энергетик **ХИЙИРБЕГОВ Хийирбег**. Пенсиядиз экъечдалди и касди гъа и кеспи кьиле тухвана, ахпа ада Энергетический институтда кваллахна. И рагъметлу касдин кайвани Мара, ахцегъви руш, Сумгаитда твар-ван авай духтур тир. Хийирбеговриз пуд велед: кье рушни, са гада ава. Руш Карина Краснодарда яшамеш жезва. Гъуьл подполковник, военный духтур, Каринани духтур я. Муькуь руш Гуьлжагъан ва хва Нияз Москвада яшамеш жезва.

Стхяр тир **АЛИРЗАЕВ Аким** ва гьеччи стха **Равидин**. Кье стхадини Сумгаит шегьердин винидихъ твар къунвай заводда, гьеччи стхади мастер яз, чехида инженер

яз кваллахна. Исаята хуьре яшамеш жезва. Зегьметдин ветеранар я. Чехи стхадин гада **МУТЛАГЪИР** Бакуда электроэнергиядин идарада къилин инженер - диспетчер я.

МУРТУЗОВ Мирван моторар акъуддай заводда цехдин начальник, адан вах **ИНИЯТ** синтетический каучук гъазурзавай заводда сменадин начальник я.

Буругьрин устларар, лайихлу нефтянкар **АГЪАЕВ Агъа**, **МАДАТОВ Мадат**, **ФАТАЛИЕВ Кабедин**, **ИСАКЪОВ Володя**, турбаяр акъуддай заводдин мастер, сменадин бригадир, Коммунистический зегьметдин зарбачи **СЕЛИМХАНОВ Рауф**.

Адал хуьруь дамахзава

Са инсандалди - вири хуьр, хуьрелди - район, область, областдалди уьлкве чир жеда

(Китайдин са камалэгълидин гафар)

Ярмет Яралиев дидедиз хьайила, хизанда са акъван шадвилер хьаначир: аял гзаф

нефинжди, зайифди тир. Мукъвал-мукъвал ам азарлу жедай. Дидедиз аялдиз гудай хурун некни бес къадар авачир. Ярметакай машгъур кас хьайила, гъа и гафар тикрардай - хуьруьнбуру, адан аял вахтар рикел хкидай.



Ярмет Яралиев

Дахди Ярмета школа куьтягъун гуьзлемишзавайди тир. Школа акъалтларна, хизан Бакудиз фена. Хуьре абур гзаф кесибдаказ яшамеш жезвай. Дуьз лагъайтла, Ярметаз, вичин ярар-дустар туна, Бакудиз физ кланзавачир, амма кесибвили ам мажбурна. Бубайрин мисалда лугъузвай, "Динж кац къулавай юзадач" дуьз гафар я.

Бакуда Ярмет Яралиева нафтладин промышленностдин пешекарар гъазурдай техникум куьтягъна. Амма адаз вичи гуьзлемишзавай хьтин къуллугъ гьатнач. Адакай нафтладин промышленностдин фяле хьана. И вахтунда адан 20 йис тамам хьанвай. Фялевал авун яргъалди давам хьанач. Адакай буругьрин устлар хьана. Кваллахиз ашкъи авай, буругьар эгъунунин кеспидал рик алай жегилдик и карда жезвай агалкъунри ашкъи кутазавай. Агалкъунарни, гьелбетда, вич-вичелай арадал кьедайди туш. 1964-йисуз Ярмет Яралиев Али-Байрамлы лугъудай чкадиз реке туна. Ина ада Ширвандин газдинни нафтладин мяденар ахтармишна кланзавай. И карда ада чехи агалкъунар къазанмишна. Ярмет Яралиев Социалистический Зегьметдин Игит лагъай твар гана. Гьакни адакай "Азербайжан ССР-дин нафтладин промышленностдин мастер" хьана.

1969-йисуз Ярмет Яралиев пенсиядиз экъечна ва Вирисоюздин илимдинни ахтармишунардай проектно-технический институтда кваллахна. Ада вичин кваллахдин агалкъунрин сирер хейлин жегилриз чирна. Адахъ цудралди ученикар авай. Гъа ихьтинбурукай сад **ФАТАЛИЕВ Кабедин** тир. Адакай нафтладин буругьрин мастер хьанвай. И рагъметлу касди мукъвал-мукъвал Ярмет Яралиев рикел хкидай. К.Фаталиевни Зегьметдин Яру Пайдахдин ордендиз лайихлу хьана.

Филерин хуьруьн юкъван школадин пионерин дружина Ярмет Яралиеван тварцлихъ гала. Вичел чан аламайла, ада мукъвал-мукъвал аялриз чарар, суварриз открыткаяр рахкурдай, хуьруьз хтайла, шоладиз мугман жедай. Шоладиз Ярмет Яралиеван твар гун лазим я лугъуза хуьруьнвийри. Адан твар гьакни чи хуьруьн са куьнедал эцигнава.

Я.Яралиев Ватандин Чехи дяведин иштираки тир, хейлин наградаярни ава. Адан твар филивийри еке дамахдивди къазва.



Мукашдикай тунутлар

Мукашдикай ишинзавай тини гзаф хуьтуьлди ва яргъалди таза-даказ амуькдайдди я. Чна кез теклифзавай тунутларни ихьтин тинидикай чрайтла, яргъалди баят жедач.

Продуктар:

- гъуьр - 360гр
- мукаш - 180 гр
- нек - 70 мл
- шекердин песок - 120 гр
- дуьдгъвер - 60 гр
- 2 кака
- чайдин са тлурунавай хемир лимондин ва апельсиндин чкал
- тлямдиз килигайвал кьел
- тунутрин винел патарив
- гуьцун патал какадин са къиб.

Ик гъазурда:



Чими некледик хемир какадарда, кье тлур гъуьр ва шекерни вегьена, чими чкада 15-30 декьикада къван тада. Шекердик ва какайрик дуьдгъвер какадарна, хьсандаказ хуькуьрда. Идак, сафунавай яна, хьсандаказ куьлуь авунвай мукаш, куьлуьдаказ куьткуннавай лимондин ва я апельсиндин чкал ва кьел кутада. Хемир вегьена, гъуьрни яна хуьтуьлди тини ишинда.

Ишиннавай тини ам хкаж жедалди чими чкада са сятда къван тада. Хкаж хьанвай тинидикай сад хьтин кваллакар кьада. Тунутрин кьайдада. Абурун винела дасмал вегьена, 20 декьикада къван хкаж жедалди тада.

Духовка 200 градусдин ифирда. Хкаж хьанвай тунутрин винелай какадин къиб гьена, зур сятда къван яру жедалди чрада.

Кагъул шарлотка

Ял галачир набататрин ягълу - хуьрек недай 9 тлур
 0,5 стакан шекердин песок
 са стакан гъуьр
 пуд кака
 муьжуд ич
 уккусда цурурнавай чайдин тлурунавай сода.

Гъазурунин кьайда:

Какаяр каф жедалди хьсандаказ хуькуьрда, шекердин песок вегьена, миксердалди хуькуьр хьийида. Сода, ягълу ва гъуьр вегьеда. Абуру хьсандиз какахьдалди миксердалди хуькуьр хьийида. Тини лап кьери-ди жеда. Ичерал алай чкал алудна, абуру атлана, тинидик хуькуьрда.

Пичинин духовка ифирда ва чрадай чарчел (пекарская бумага) тини вегьена, 40-45 декьикада къван духовкада чрада.



Гъазурайди - Ж.ГЪАСАНОВА.

Амиран агалкьун

АЗАДДАКАЗ КЪУРШАХАР
КЪУН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан октябрдин эхирра Мегьарамдхуьре Советрин Союздин Игит Абас Исрафилован гуьрметдай 1999-2000-йисара дидедиз хьанвай жаванрин арада азаддаказ къуршахар къунай республикадин турнир 7-сеферда киле тухвана. Ана неинки са Кьиблепатаг Дагьустандай, гьакни Къаякент ва Сергокъала районрай, Избербаш, Махачкъала шегьеррай, Карачево-Черкесия республикадай тир 14 командадик кваз жаван спортсменри гьасиррал чпин уstadвал ва алакьунар къалурна.

Акьажунар ачухуниз талукьарнавай шад мярекатдал "Мегьарамдхуьруьн район" МР-дин администрациядин кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Гьабибуллагь МУРАДАЛИЕВ, РД-дин физический культурадин ва спортдин министрдин заместитель Мегьамед РАБАДАНОВ, РФ-дин РД-да авай УФСНК-дин межрайонный отделдин кьилин пешекар Ярмет РАМАЗАНОВ, МВД-дин Мегьарамдхуьруьн районда авай отделдин начальникдин заместитель, полициядин подполковник Сабир ДАШДЕМИРОВ, СССР-дин Игит Абас Исрафилован тварунихъ галай



мергьяматлувилин фондунин президент Валентин МАКСИМОВ ва масабур рахана, жаван спортсменрин тварарихъ чими келимаяр лагьана. Мегьарамдхуьруьн райондин Россиядин халкъарин адетрин культурадин Центрадин коллективди гуьгьуьлар мадни хьажна.

Тамам пуд юкьуз давам хьайи кьизгьин бягьсерин нетижанда Мегьарамдхуьруьн райондин командади - 1, Къаякент ва Сергокъала районрин векилри 2 ва 3-чкяяр къуна. Спортсменрин райондин администрациядин жавабдар къуллугьчийри, спортдин ветеранри, игитдин тварунихъ галай фондунин векилри медалар, грамотаяр, кубокар ва пулдин пишкешар вахкана.

Къейд авун лазим я хьй, Сулейман-Стальский райондин хьянавай командадик кваз Къвар-

чагь дерадай тир пуд спортсмендини иштиракна. ИкI, Зизикрин хуьррай тир Амир ПИРМЕГЬАМЕДОВА 85 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада сад лагьай чка къуна. Ада Герейханован хуьруьн ДЮСШ-дин Зизикрин хуьре кардик квай азаддаказ къуршахар къунай секцияда тренер Абдулагьа МИСРИХАНОВАН гьилик вердишвилер къачузва. Чна Зизикрин хуьруьн клуб авай дараматда тренерди еке зегьметар члугуналди ва чалишмишвилер авуналди аялар ва жаванар патал спортдин и жуьредай къулай шартлар тешкилнавайдакьай виликдай хабар ганай. Абдулагьа Мисриханован гьилик вердишвилер къачузвай спортсменри гьам райондин, гьамни республикадин сергьятра киле физвай турнирра мукьвал-мукьвал иштиракзава, хьсан нетижаярни къазанмишзава. Нубатдин турнирдизни Амира хьсан гьазурвал акунвай.

Малум хьайивал, Амира и турнирда гьасиррал 4 бягьс киле тухвана, гьар са бягьсни къве-къве декьикадакьай ибарат тир. ИкI, ада вичин къаршидиз экьечайбурун - Дербендакьай, Мегьарамдхуьррай, Гьепцегьрилай тир спортсменрин винел инанмишвилелди гьалибвал къазанмишна.

Къуй Амир мадни еке деражайри в агакьрай.

Чухсагьул лугьузва

Са тимил вахт идалай вилик Литвадин Вильнюс шегьерда армспортдай дуьньядин чемпионат киле фейиди чи рикел алама. Ана Дагьустандай тир 4 спортсменди иштиракна. Абурун жергедай яз Ахцегьрин 2-нумрадин ДЮСШ-да вердишвилер къачузвай Эльдар Алискендарова гьаф

дин чемпионатри фин ва яшамис хьун патал харжияр вичин хивез къачур Ахцегь райондин кьил Осман Магьмудович Абдулкеримоваз риклин сидкьидай чухсагьул лугьузва.

Алава къейд: и мукьвал вахтара Россиядин армспортдин федерацияди, йисан нетижайри киле



заланвал авайбурун арада кьизилдин медаль къазанмишна. Эльдара ва адан тренер Исамедин Шагьмирова Россиядин (Екатеринбург шегьерда киле феи) ва Вильнюсда киле феи дуьнья-

лигна, Россиядин виридалайни хьсан спортсмен хьягьун лазим я. Жаванрин арада и тварцлиз лайихлу хьун патал Эльдар Алискендарова хьсан мумкинвилер аваз гьисабзава.

Хьуси спортзалда акьажунар

Гьажи КЪАЗИЕВ

Эхиримжи йисара Къурушдал акьалтзавай несилди спортдиз еке фикир гузва. Идакай инсандин сагьламвиле еке хийир ава. Мадни башкъа, спортдиз кьетген фикир гунихъ галаз алакьалу яз, къурушвилерин арадай дуьньядин, Европада, Россиядин, Дагьустандин чемпионар акьатзава ва абуру акьалтзавай жегьилриз чешне къалурзава, чна а кьегьалрал дамахвава.

вентилация, цлара буйдин гуьзгьуьяр, чими ва къайи ятар авай къве гьамамдин кабина, парталар эцигдай кьилдин шкафар.

Алай йисан сентябрдин вацра ина сифте яз армрестлингдай акьажунар киле тухвана. Турнирда 24 жегьилди чпин алакьунар къалурна ва ихьтин нетижаяр къазанмишна: 1-чка - Селимханов Рудин, 2-чка - Везиров Мегьамед, 3-чка - Дадашев Кемран. И турнирда судьявал 1991-1996-йисара армрестлингдай Узбекистан Республикадин абсолютный



Алай вахтунда Къурушдал жегьилар спортдал машгьул жедай са бегьем спортзал авач, ирид йиса хуьруьн 1-нумрадин юкьван школадихъ спортзал амачиз, я мус жедагьани чизвач.

Ихьтин татугьивилер фикирда къуна, хуьруьн карчи Мамедшагьов Мамедшагьа хуьруьн юкьвал алай вичин квалин патав алай аямдихъ галаз къадай шартлар авай хьуси спортзал эцигна, жегьилриз залан атлетикадал машгьул жедай вири шартлар яратмишнава. Саки 200 кв. м-дин гегьеншвал авай залда спортсменри вири къулайвилер тешкилнава: чимивал, экуьвал,

чемпион хьайи спортдин мастервилер твар къачунвай Мегьамедханов Султана ва залан атлетикадай мастервиле кандидат тир Эскендаров Аслан муаллимди авуна. Турнирда кьенкьечичи чкяяр къурбуруз багьа савкъатар пишкешна.

Хуьруьн жегьилрин патай ихьтин къулайвилер яратмишнавай карчи Мамедшагьов Мамедшагьаз аферин. Дугьриданни, Мамедшагьан мурад акьалтзавай жегьил несил члур крарин, члур хесетрин къармахра гьат тавун, сагьламвал авай гелегедин кьегьалар хьун я. Аллагьди агакьаррай ам вичин рикле авай мурадрил!

Сад лагьай ачух чемпионат

З.САИДОВА

И ЙИКЪАРА Кьиблепатаг Дагьустандин тарихда сад лагьай сефер яз Россиядин МВД-дин штабрин подразделениеяр арадал атанвай юкьуз Къурагь райондин Гьенек дерада стендовой ва дуьм-дуьз лишанар ягьунай ачух тир чемпионат киле фена.

И чемпионатда Къаякент, Дербент, Мегьарамдхуьруьн, Сулейман-Стальский, Къурагь районрай ва Махачкъала, Каспийск шегьеррай вишелей виниз лап хьсан стрелокри ва лишанчийри гуьрчехьанри иштиракна.

Мярекатдин кьилин макьсад жегьилриз ватанпересвилерин тербия гун, хьсан лишанчийр винел акьудун, Дагьустан Республикада лишанар къунай спорт машгьурун тир.

Чемпионатдин спонсор Дагьустан Республикадин наркоконтролдин къуллугьчивиле зегьмет члугур, алай вахтунда ФМС-дин начальник яз кваллахавай Исаев Денис Гьасанович тир, призрин фонд патал 170 агьзур манатдилай виниз пул чара авунвай.

И акьажуна стендовой стрельбадай 1-чка райондин администрациядин ГО ва ЧС-дин начальник Мамедов Альберта, 2-чка Къурагьрин хуьруьн агьали Гьашумов Замира ва 3-чка Аладашрин хуьруьн агьали Манучев Къазимгьамеда къуна.

Дуьм-дуьз лишанар ягьунай 1-чкадик райондин БТИ-дин от-



делдин начальник Мисриев Фарид, 2-чкадик "сельсовет Курахский" МО-дин работник Мамедов Шакир, 3-чка Россиядин Федерациядин МВД-дин Къурагь районда авай отделдин работник Къазимгьамедов Арсен лайихлу хьана.

ИкI, киле феи акьажуна судьяйрин коллегиядин къарардалди 1-чкяяр къурбуруз 15 агьзур манат, 2-чкяяр къурбуруз 10 агьзур манат ва 3-чкяяр къурбуруз 5 агьзур манат пулдин пишкешар, пневматикадин винтовкаяр, патрумдашар ва туристрин палаткаяр гана. Тешкилувилин комитетдин къарардалди виридалайни жегьил лишанчи Абдуллаев Исламаз, образованидин управленидин начальникдин заместитель Мусаев Надир аз, школайра кьелзавай аялрин арада ихьтин акьажунар киле тухурай лагьана, пневматикадин винтовкаяр пишкешна.

Патарилай атай вири спортсменризни пулдин пишкешар гана.

Акьажунарин нетижаяр тешкилувилин комитетди Исаев Денисан члехи буба, Ватандин Члехи дяведин иштиракчи ва яргьал йисара Къурагь райондин ДОСААФ-дин руководитель яз кваллахай Исаев Мегьамеднабидин руьгьдиз бахшна, ихьтин акьажунар гьар йисуз киле тухунин къарар къабулна.

Чемпионат агалуниз талукьарнавай шад мярекатдал "Къурагь район" муниципальный тешкилатдин кьил З.Азизова акьажунарин иштиракчийриз ва райондин жегьилриз хуш келимаяр лагьана. Райондин администрациядин физкультурадинни спортдин ва жегьилрин крарин рекьяй отделдин начальник Р.Рамазанова къейд авурвал, 2014-йисан алатнавай вахтунда районда спортдин рекьяй 20 мярекат киле тухванвайди, йисан эхирдалди мад ихьтин вад мярекат киле тухун пландик квайди къейдна.

Раиж хъана

США-дин президент Барак Обамадихь Австралияда кыле фидай "Чехи къадан" саммитдин ва я Китайда кыле фидай Азия-динни Тихий Океандин экономикадин рекъ-й санал къвалахунин (АТЭС) саммитдин вахтунда Россиядин Президент Владимир Путинхъ галаз официалнидаказ гуьруш-



миш жедай ниат авач, амма адахъ галаз, "раиж тавуна", суьгьбет кыле тухунни мумкин я. Идан гъакъндай 5-ноябрдиз, Америкадин вини дережадин чиновникдин гафарал асаслу хъана, Рейтерди хабар гана.

Чешмедиде малумарайвал, кьве улкведдин регьберри, раиж тавуна, формальный тушир гуьруш кыле тухун мумкин я. Идахъ галаз сад хъиз, ада кьейдна хъи, Обамади Путинхъ галаз официалный гуьруш кыле тухун фикирдиз къачувач - Обамадини Путина иштиракдай АТЭС-дин саммит Пекинда 10-ноябрдиз башламиш жеда. "Чехи къадан" гуьруш Австралиядин Брисбен шегьерда 15-16-ноябрдиз кыле фида.

Украинада четин гьалар арадал атайдалай гуьгъуьниз Путинани Обамади официалный тушир са гуьруш кыле тухвана, амни Францияда июндин вацра Нормандия-диз союзникрин къушунар гъахъайдалай инихъ 70 йис кьейдзавай вахтунда кыле фена. Гъа чъавалай инихъ кьве улкведдин регьберар анжах телефонрай рахуналди сергьятламиш хъана.

Къин къуна

Египетдин исламиствилдин "Ансар Бейт аль-Мақдис" дестеди "Исламдин государстводиз" (ИГ) вафалу жеда лагъана къин къуна. Идан гъакъндай 4-ноябрдиз Рейтерди хабар гана.



"Чна ИГ-дин регьбер Абу Бакр аль-Багдадидиз вафалу жеда лагъана къин къун къетнава", - лугъузва боевикрин малуматда. Идалайни гъейри, абуру Сирияда ва Иракда ИГ-ди кыле тухузвай гьерекатрин терефни хуьзвайди кьейдна.

Виликрай "Аль-Каидадин" гуьзчивилик квай боевикри "Ансар Бейт аль-Мақдис" дестеди ИГ-дихъ галаз чпин гъужумар алакълу ийизвайдан гъакъндай мукьвал-иукьвал малумат агакъзавай. Кылди къачуртла, араб республикадин къуватдин къурулушрин векилрал ийидай гъужумра, - хабар гузва ТАСС-ди.

Октябрдин сифте кылерай "Исламдин государстводин" боевикриз "Талибан" гьерекатдин векилри чпин кумек теклифнай. Абуру кьейд авурвал, США кыле авай междунароодный коолициядин аксина ИГ-ди кыле тухузвай женгерал дамакъзава. Гъакъни талибри малумарна хъи, абуру вири дуьньядин Исламдин халифат тешкилуни кардани чпин кумек гуз гъазур я.

Террориствилдин "Исламдин государство" дестедин къвалах алай йисан гатун сифте кылерай активламиш хъана ва ада Сириядин ва Иракдин хейлин чилер къуна. Междунароодный коолициядин кыле аваз

США-ди Иракда ИГ-диз акси яз августдиз къуватдин серенжемар башламишна.

Къурхуяр гузва

США-дин властри, эгер Минскдин икьрарар тамамар тавуртла, Москвадиз акси яз цийи къадагъаяр кардик кутада лагъана къурхуяр гана. Рейтерди хабар гузвайвал, Вашингтонда нубатдин сеферда кьейдна хъи, абуру чпи чеб малумарнавай Донецкдин ва Луганскдин халкъдин ресубликайра кыле фейи сечкияр кваз къадач.

"Эгер Москвади Минскда вичин хивез къачур мажбурнамаяр кваз такьун, къайда-дикай хкуддай ва хаталу гьерекатар авун давамариз хъайитла, Россиядиз и кар мадни багъаз акъвазда", - кьейдна Лацу къвалин патав гвай Хатасузуилин советдин векил Бернадетт Михэна. Адан гафаралди, Вашингтондик Москвади винидихъ твар къунвай республикайра кыле фейи сечкияр кваз къазвайдан патыхъай Россиядин МИД-ди гайи малуматди секинсузвал кутазва.

Чна са шумуд сеферда Россиядивай вичин рехъ хкъыгъиз жедайдан патыхъай лагъанай. Эгер ада секинвилдин процессдин тереф хвейитла ва Минскда вичин хивез къачур мажбурнамаяр кылииз акъудайтла, Россияди Украинадин аксина ийизвай, гьалар къайдадикай хкудунин гьерекатрин члуру нетижаяр тлимил жеда", - гъизва Михэнан гафар "Цийивилер" РИА-ди.



3-ноябрдиз США-дин госдепартаментдин векил Джен Псакиди малумарайвал, эгер Россияди ДНР-да ва ЛНР-да хъайи сечкияр кваз къуртла, и карди ам гележегда чавай мадни гзаф кьерех ийида. "США-ди законсуз сесер гунин нетижаяда хъанавай регьберрикай садакъ галазни къвалахдач", - гъизва адан гафар Ассошиэйтед Прессди. Идалайни гъейри, ада лагъайвал, Донбассдин территориядал кыле фейи сечкиярин нетижаяр кваз такьур ЕС-дин, ООН-дин, Франциядин ва Германиядин гьерекатар Вашингтонди тебрикзават.

Варар чъунуьхна

Германияда малум тушир ксари Дахау концентрационный лагердик квай "Arbeit macht frei" ("Зегьметди азадда") гафар кхьенвай варар чъунуьхна, хабар гана Spigrl Online-ди.

Варар мемориалдай 2-ноябрдин йифиз чъунуьхна. Полициядин делилралди, абуру машинда аваз тухун мумкин я, амма гъилегил аваз кыле тухвай жагъурунрин къвалахди нетижаяр ганач. Силисди кьейдзавайвал, тахсиркарвал неонацистри ва я коллекционерри авун мумкин я.

"Бавариядин мемориалар" твар алай фондунин кыл Карл Фреллера и тахсиркарвал еке беябурчивал я лагъана. Адан гафаралди, мемориалдин территориядал видео система кардик квач. Къаравулри суткадин кыляй-кылииз къвалахзава, угърийри, аквадай гьаларай, абуру къаравулар дегишарзавай вахтунда чъунуьхна.

Дахау Германиядин территориядал алай



концентрационный лагеррикай сифтегъанди я. Ам 1933-йисуз эцигнай. Дуьньядин кьвед лагъай дяведин йисара ам виридалайни мусибатдин концлагеррикай сад яз машгъур хъана. Ана дустагъда авайбурал медицинадин тежрибаяр кыле тухузвай.

Киевдин эвер гун

Украинадин МИД-дин кыл Павел Клинка дуьньядин сообществодиз Россиядиз акси яз къадагъаяр гужлу авуниз эвер гана. Идан гъакъндай ада немсерин Bild изданидиз интервью гудайла малумарна.



Украинадин политикдин фикирдалди, Донецкий ва Луганский областрин руководителар ва парламентар хкъдай сечкияр кваз къуналди, Россияди "Рагъакъидай патан улквейриз гуьрметсузвал къалурна".

Эгер рагъакъидай патан дуьньядиз Россияди адан фикирдиз гуьрмет авуна ва виридуьньяда къабулнавай къайдайрин тереф хвена къанзаватла, вири жуьредин такьатралди Кремлдиз басрух гун лазим тир. Идакъ дагъаяр мадни къевибур авунни акатзава", - кьейдна Клинка.

Виликрай США-дин властри чпи чеб малумарнавай Донецкий ва Луганский халкъдин республикайра кыле фейи сечкияр Москвади кваз къуртла, цийи къадагъаяр эцигуналди къурхуяр ганай. Вичин нубатдай яз, Франциядин президент Франсу Олланда Россиядин Президент Владимир Путиниз ДНР-да ва ЛНР-да кыле фейи сечкияр кваз такьуниз эвер гана.

ДНР-да ва ЛНР-да сечкияр 2-ноябрдиз кыле фена. Сечкиярин нетижайрал асаслу яз, ДНР-дин кылин къуллугъ республикадин кардик квай премьер-министр Александр Захарченкоди, ЛНР-дин регьбердин къуллугъни Игорь Плотницкийди къуна. Киевда сечкияр законсузбур я лагъана малумарна, гъа ихътин фикирдал рагъакъидай патан улквейри ала. Россиядин МИД-да сечкиярин нетижаяр кваз къуна ва кьейдна хъи, чпи чеб малумарнавай республикайра кыле фейи сечкияр Украинадин рагъэкъечдай пата авай чурьукъ къайдадиз хкуниз кумек гуда.

Къадагъа авуна

Ополченидин "Призрак" твар алай бригададин командир Алексей Мозговойди жегъил дишегълийриз кафеериз ва духанриз фин къадагъа авунвайдакай малумарна. Ихътин малумат ада Алчевскда (Луганский область) "халкъдин суд" кыле физвай вахтунда авуна.

"Эгер заз пака кафедра, духанда са дишегъли акуртла, за ам дустагъда", - малумарна Мозговойди. Ада алава хъувуна хъи, дишегълиди къул хуьн лазим я.

Бригададин командирди "вири духанар, йифен клубар дишегълийри къунва" лугъуз наразивал къалурна. Эгер ваз вун михъиди яз амукъна къанзаватла - къвале ацукъ, - малумарна ада. Патрулдиз духанра авай вири рушар дустагъ авун патал къеттен буйругъ гуда", - тикрарна Мозговойди.

Рекъем

• Исятда Москвада юкван гъисабдалди муаллимдин мажиб **68700 манат** я. 2010-йисуз адан къадар анжах **39200 манат** тир.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 44,40 манат,
1 евро - 55,62 манат,

къизил (1 гр) - 1582,87 манат,
гимшиш (1 гр) - 22,64 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагъисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

Октябрдин эхирра Алчевскда кыле фейи "халкъдин суддин" вахтунда гуж гъалиб авунай тахсир кутавай кьве итимдиз приговор акъуднай. Абурукай сад гуьллеламишна, муькуьдини фронтдиз рекъе туна.

Украинадин "Би-Би-Си" къуллугъдин делилралди, "Призрак" бригадада тестикуьарайвал приговорар кылииз акъудда.

Алексей Мозговойдин десте виликрай Северодонецкда ва Лисичанскда авай, июлдин эхирра Украинадин къушунри гъужумайла, ада къилепатахъ, Алчевск райондиз къулхъ члуьгуна ва алай вахтундани анал гуьзчивалзава.

Кыле фена

4-ноябрдиз Донецкда вичи-вич малумарнавай Донецкий халкъдин республикадин руководитель Александр Захарченкодин инаугурация кыле фена, хабар гузва "Интерфаксди".

2-ноябрдиз кыле фейи сечкияр гъалиб хъайи ДНР-дин кыли Библиядал къин къуна. Идалай гуьгъуьниз ЦИК-дин председатель Роман Лягина ада ресубликадин руководителдин удостоверение официалнидаказ вугана. Lite News-ди малуматдал асаслу яз, инаугурация кыле физвай вахтунда Донецкда хатасузвал хуьнин лап виниз тир дережадин серенжемар къабулнавай. ТАСС-ди хабар гайивал, мярекат кыле физвай драматический театрдин дарамат ополченидин боецри элкъуьрна къунвай.

Александр Захарченкоди виликрай шахтуна электромеханиквиле къвалахна, гуьгъуьнлай ам бизнесдал машгъул хъана. Майдандин терефдарриз акси "Оплат" организациядин Донецкдин отделенидин, августдин сифте кылерайни вичи-вич малумарнавай Донецкий Республикадин гъукуматдин кыле акъвазна.



2-ноябрдиз кыле фейи сечкияр Захарченкоди 70 процентдилай гзаф сесер къазанмишна. Гъа и юкъуз сечкияр вичи-вич малумарнавай Луганский Республикадан кыле фена. Ана ЛНР-дин кардик квай регьбер Игорь Плотницкий гъалиб хъана. Кьве республикадан парламентдин депутатарни хъана.

Къайда дегиш

хъанва

5-ноябрдилай шофервилдин удостоверение къачун патал экзаменар вахкунин цийи къайдаяр къуватда гьатнава. Гила праваяр къачун патал мажбури яз автошколада къелна къанда, жува-жув гъазурна, экзаменар вахкудай ихтияр амач.

Праваяр къачун патал пуд экзамен вахкун чарасуз я: теория ва кьведни практикадин. Са экзамен пуд сеферда вахкун тавур шоферар патал кьвед лагъай сеферда ахтармишун 30 югъ алатайла тайинарун мумкин я. Идалайни гъейри, рази жедай къимет кардик жедай вахтни артухарнава. Теориядин экзаменда къачур рази жедай къимет 3 вацралай 6 вацралди къуватда жеда.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Факс. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Э. ШЕРИФАЛИЕВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.40

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада
гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда
чолна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куъче, 6.

Тираж 7924

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-
къвена вахкузвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.

Газет массовый коммуничайрин хиле зако-
нодательстводал амал авунал гуъзчивал аву-
нин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-
дин Федеральний къуллугдин Къилбепатан
федеральный округда авай Управлениди ре-
гистрация хуьвунва.
ПН № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала,
1 Петровин проспекта, 61.
7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавайбуру я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Тарихдин тарсар

Меъгамедмирза
ГЪАСАНОВ, Дербент шегъер

ТАРИХ - им алатай, алай ва
къвезмай девирни я. 1960-йиса-
ра, за Хив райондин Цналрин
хуьруьн юкъван школада клел-
дайла, виниз тир классра Ричал
дередин саки цуд хуьруьн аял-
ри чирвилер къачузвай.

Чаз тарихдин тарсар гузвай-
ди виридаз гуьрметлу Велибе-
гов Рамазан муаллим тир. Пагъ,
тарих ажаиб илим тушни! Ам
вири аялриз гзаф кландай ва къа-
дим заманайрилай инихъ инса-
ниятдин, яшайишдин къурлуш-
рин тарихдикай клелайла, соци-
ализмдин, советрин гьукумат-
дин къайдаяр чаз виридалайни
бегенмиш тир.

Тарихчиди дуьньядал гъеле-
лиг социализмдин къурулуш
таклан къенепатан ва къецепатан
душманар аламайдакай ва а чу-
лав къуватри, сад хъана, 1941-
йисан 22-июндиз хабарсуз чи ис-
лягъ Ватандал веъена, фашист-
ри чи уьлкведин Рагъаклидай па-
тан шегъерар, хуьрер къачуна,
абур Кавказдиз къван атайдакай
ва вичин бубани 23 йисан яшда
аваз и даяеда телеф хъайидакай
суьгъбетар ийидай. Гуьрметлу
муаллимди чак хайи Ватан клан
хъунин ва душман таклан хъунин
руьгъ кутунай.

За, хуьруьн школа ва Да-
гъустандин мединститут акъал-
тларна, саки 40 йисалай виниз
вахтунда духтурвал ийизва.
Абурукай цуд йисуз за Россия-
да къвалахна, 30 йисузни - Дерб-
ент шегъердин центральный
больницада. И эхиримжи вах-
тунда зи хизандин сих алакъа
"Лезги газетдихъ" галаз ава. Чна
ам гъар йисуз къхизва ва ашкъи-
далди клелзава.

Алай йисан 8-майдин 19-нум-
радин "Лезги газетдин" 17-чинай
за саки 50 йис идалай вилик та-
рихдин тарсар гайи Велибегов
Рамазанан "Гъалибвлин паркун-
на" макъала ва Ватандин Члехи
даяеда игитвилелди телеф
хъайи бубадиз ва СССР патал

чанар гайи агъзурралди къе-
гъалриз теснифнавай шиирарни
клелна.

Зи рикел ада чаз гайи тарих-
дин тарсар, Яру Армиядин, со-
ветрин вири халкъарин садвал,
къудратлувал себеб яз, душман-
дин винел гъалибвал къачуна 70
йис жезвайди хтана.

Гъайиф хъи, залум душман-
дивай чукурлуз тахъай гьулдан-
дин къеле хътин, адалатлу, къуд-
ратлу СССР чулав буьгътенчи-
рини хаинри, къенепатан ва къе-
цепатан душманри пайи-паярна,
чукурна.

Ятлани чахъ дуьньяда вири-
далайни еке, девлетлу, къуват-
лу Россия ава. Чна, вири халкъ-
ари, тулламиш хъана, чулав ня-
ятар, чуру къастар авай къене-
патан ва къецепатан душманри-
кай чи Ватан хуьн лазим я.

Чаз виридаз аквазва, дуьн-
ядин агъавал ийиз кланзавай
США къиле аваз, НАТО-ди, бязи
ЕС-дин уьлквейри ийизвай ба-
шибузукувилер, гьукуматрин,
инсанрин къилел гъизвай рус-
вагъвилер ва Европадин, Рагъ-
экъечидай патан ислягъ уьлкве-
яр чпин пацук кутуна, колоний-
риз элкьуьрунар.

Абуру къунши Украинада ту-
хузвай фашизмдин, нацизмдин,
бендеровчийрин чуру гьеркатар-
ни гъахъсузвилер аку садра.
Абуру гъар гъикл хъайитлани ана
чпин гъахъсуз политика тухузва,
инсанар рекъизва, шегъерар, ху-
ьрер чкурзава. Бес ихътин ада-
латсузвилер, чапхунчивилер,
къиникъар ООН-дин, инсаният-
дин ихтиярар хуьзвай междуна-
родный организацирийиз акваз-
вачни?

Чна тарихдин тарсара клелай
Дуьньядин сад лагъай ва Ватан-
дин Члехи даяеяр, абуру гъайи
барбатвилер, зиянар, телеф
хъайи къван инсанар рикел ха-
на, даяедиз ваь лугъузва ва гьу-
куматрин, халкъарин арада фит-
не твазвай чулав къуватар негъ-
зава.

Чун гъамиша мукъят хъун, чи
Ватандин Яракьлу Къуватар ва
оборона мягъкемарун лазим я.

Гуьрметлу агъалияр!

2013-йисан 9-июлдиз Махачкъала шегъердин къерехда 1959-
йисуз Ахваз райондин Карата хуьре дидедиз хъайи машгур жур-
налист, "Новое дело" газетдин къилин редактордин заместитель
Агъмеднаби АГЪМЕДНАБИЕВ яна къена.

Эгер квез и тахсиркарвилдин гъакъиндай са вуч ятлани малум
ятла, силс патал лазим къведай делилар аватла, тлалабзава агъа-
дихъ галай телефонриз зенг авун: РД-да авай МВД-дин дежур-
ный часть: 99-45-00, РД-да авай МВД-дин ихтибарвилдин телефон:
98-48-48 ва я98-41-35.

Твар райж тавун заминламышзава

Камалдин хазинадай

✓ Таб авун чна гъамиша авилай лянетламышзава хъи, вири-
далайни чуру крайкай яз, тапарар ийизни регъят я, абур далда-
ламишизни.

Ф.ВОЛЬТЕР.

✓ Гъам жуваз, гъам масадбуруз талукъ яз датлана дуьзвал,
керчеквал хуьн - им лап члехи бажарагърин ерийрикай я.

ИГЪТЕ.

✓ Фитнени таб мещанрин политикадин законламышнавай
къайда (метод) я.

✓ Вуж руьгъдай зайиф ятла ва чарадан ширедалди - ми-
жедалди (сок) яшамаш жезватла, таб, гьилле гъабуруз герек я.
Тапарри садбур хуьзва, садбур далдаламышзава. Таб лукларинни
девелетрин иесийрин - дин, дуьзвал, керчеквал азад инсандин Ал-
лагъ я!

М.ГОРЬКИЙ.

✓ Дуьзвили виза авачиз сиягъатда.

Ф.ЖОЛНО-КЮРИ.

Секинвал амач

Роман ИСАЕВ

КЪЕНИН ийкъан гъалар акваз
зи рикел виликан девир хквез-
ва. А вахтара чи хуьре къавуз
лацу ракъ янавай члехи туьквен
авай. И дарамат виликан мисклин
тир. Ачухдиз диндиз, Аллагъдиз
ибадатзавайбурун геле къе-
къвезвай дуьшуьшарни жезвай.
Диндиз къуллугъзавайбурун тупла-
ралди гъисабиз жедай. Аял суь-
рнет авун къадагъа тир. Чинеба
ийизвай, эгер чир хъайитла, аял-
дин диде-буба къуллугъдикай
магърумзавай, партийнияр ятла,
партиядай акъудзавай.

Гуьгъуьнлай, зун муаллим
хъайила, школада лекторрин
группа кардик квай. Хейлин лек-
цияр муаллимри атеизмдин те-
майрай клелдай.

Къе чна къенин девирдин ин-
санар атеизмдин, яни диндиз ак-
си, диндихъ галаз даяе тухузвай
деврдин инсанрихъ галаз гекъи-
гин. А вахтара инсанвал квайбуру
гзаф авай. Уьлкведа Сталинан
къайдайрин законри къвалахзавай.
Ришвет къачун (коррупция) вуч
ятла чидачир. Террористар, бое-
викар, коррупционерар, аферис-
тар, фитнечияр, къе чин алайбуру
авачир, сада-сад маса гун чидачир.
Сада-садаз гуьрмет, кумек
авун къайда тир. Инсанар, къуни-
къуншияр хатур-гуьрмет аваз
яшамаш жезвай.

Гила чиновникри, коррупцио-
нерри уьлкве тарашна куьтгъа-
ва. Наркоманар, ичкибазар, угъ-
рияр, пулдихъ инсанар ягъиз ре-
къизвайбуру, кичлевал, регъуьвал,
инсанвал вуч ятла тийижирбуру
къвердавай гзаф жезва.

Диндиз къацу экв ачухнава
чи гьукуматди. Вири халкъди и
кардиз къимет гузва. Мисклинар
авачир сад-къе хуьр ама. Мукъ-
вара чи Филерин хуьрени мис-
кин кардик акатда. Чахъ чи чка-
дин фекъини ава. Адан хъсан
къвалахрикай "Лезги газетдиз" зи
макъалани акъатнай. Бязи учеб-
ный заведениярни диндин тар-
сар тухузва, куьрелди, диндиз
къуллугъзавайбурун къадар йи-
къалай-къуз артух жезва.

Амма зун са кардал аламант
жезва. За винидихъ алатай де-
вирдин инсанрин инсанвал ва
алай девирдин нукъсанар къей-
днай. Диндиз басрух гайи девир-
да халис инсанар, диндиз къацу
рехъ ачухнавай девирда вагъши-
яр гзаф хуьн квевай ятла? Заз лу-
гуьз кланзава хъи, диндивай алай
деврда жезвай инсансузвиле-
рин, гъарамзадавилерин, вагъ-
шийриз дуьзмиш жезвай инсан-
рин вилик пад бегъемвилелди
вучиз къаз жезвач?

СССР тергна къад йисалай
гзаф я. Чкадиз, къайдадиз хкун
гзаф четин акъваззава. Чкланвай
къвалерикай цийибур хъувун гъи-
къван четин я!

Сталина "туьрегъвай" ва акъал-
тлай кесибвиле авай уьлкве атом-
ный бомба авай, хейлин рекъерай
вилик фенвай уьлкведиз элкьуь-
рна. Адалай гуьгъуьниз уьлкведин
къиле акъвазавай къари ам гъарда
вичелай алакъдай къван чурна.
Гилани къенепатан душманар тли-
мил авач. Украинада гъихътин
граждан даяведик цай кутунватла,
чун вири шагъидар я.

Къуй республикада, уьлкве-
да, вири дуьньяда ислягъвал,
адалат хуьрай.

2015-йис патал

Лезги газет

КХЪИХЪ!

ИНДЕКС: йисанди - 63249
6 вацранди - 51313

газетдин къимет почтарин
отделенийрай:

йиса - 774 манат
6 вацра - 387 манат

Абонентрин ящикрай (до востребования):

йиса - 713 манатни 04 кепек
6 вацра - 356 манатни 52 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 444 манат
6 вацра - 222 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" ки-
оскрай, гъакл Махачкъалада Промшоссе куьчедин 10 "а"-
нумрадин дараматда кхъиз жеда.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?
Хемисдиз, жуьмядиз, кишидиз, гъяддиз, ислендиз,
саласадиз, арбедиз? -
Шегъер, район, хуьр къалура -
Жуван твар, фамилияни -
Тлалабзава атлана редакциядиз рахкурун.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми стха
ЮРИЙ

рагъметдиз финихъ галаз алакълу яз Ильман Субгъанович Али-
пулатоваз ва вири багърийриз башсагълугъвал гузва.